

EELK USUTEADUSE INSTITUUT

USUTEADUSKOND

KIRIKULOO ÕPPETOOL

AGE PLOOM

EESTI NAISE IDENTITEET MOSLEMINA

MAGISTRITÖÖ

JUHENDAJA: Tartu Ülikooli usuteaduskonna doktorant ELO SÜLD

TALLINN 2010

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	5
Teema valiku põhjendamine	5
Töö eesmärk ja uurimisülesanded.....	6
Uurimismeetodi tutvustus	6
Lühiülevaade antud teemal senini tehtud uurimustest	7
Ülevaade olulisematest allikatest	7
Töö koostamisel esinenud raskused	8
Töö struktuuri tutvustus	9
I TEOREETILINE OSA	10
1. Eestlus	10
1.1. Individualistlik eestlane	10
1.1.1. Karjäär ja isiklik algatusvõime.....	11
1.1.2. Eestlaste suhtumine riiki ja muulastesse	12
1.2. Eestlaste religioossus	14
1.3. Abielu ja perekond	16
1.3.1. Perekondlikud hoiakud.....	17
1.3.2. Lapsed	18
1.4. Traditsioonilised kombed.....	20
2. Islam	20
2.1. Prohvet Muhammad ja tema eelkäijad	21
2.2. Koraan	23
2.3. Eshatoloogia.....	24
2.4. Islami viis tugisammast.....	26
2.4.1. Esimene tugisammas.....	26
2.4.2. Teine tugisammas.....	26
2.4.3. Kolmas tugisammas	27
2.4.4. Neljas tugisammas	28
2.4.5. Viies tugisammas	29
2.5. Džihaad	29
2.6. Islami kogukond umma ja šari'a	31
2.7. Perekond.....	32

2.7.1. Lapsed	34
2.8. Usutavad.....	34
2.8.1. Ümberlõikamine.....	34
2.8.2. Keeld juua alkoholi ja süüa sealiha.....	35
2.8.3. Naiste riietus.....	35
2.8.4. Pildi tegemise keeld	36
II Empiiriline uurimus.....	37
1. Uurimusmeetodite ja -põhimõtete kirjeldus, valim.....	37
1.1. Meetod – probleemikeskne intervjuu.....	37
1.2. Küsimustik	39
1.3. Valim.....	40
2. Eestlus	40
2.1. Suhtumine ühiskonda.....	41
2.2. Maailmavaade	42
2.3. Perekond.....	43
3. Islam	46
3.1. Suhtumine ühiskonda.....	46
3.2. Maailmavaade	47
3.3. Perekond.....	51
3.4. Elustiil	54
4. Uus kuvand eestlannast moslem	55
4.1. Suhtumine ühiskonda.....	56
4.2. Maailmavaade	57
4.3. Perekond.....	60
4.4. Elustiil	62
III Küsimustiku analüüsi ja arutelu	65
1. Esitatud perspektiivide analüüsi arutelu.....	65
1.1. Eestlus	65
1.1.1. Suhtumine ühiskonda.....	65
1.1.2. Maailmavaade	66
1.1.3. Perekond.....	66
1.1.4. Elustiil	67
1.2. Islam.....	68
1.2.1. Suhtumine ühiskonda.....	68

1.2.2. Maailmavaade	68
1.2.3. Perekond.....	69
1.2.4. Elustiil	70
2. Eestlannast moslemi kuvandi analüüs.....	70
2.1. Põhimõtted, millega kõik respondendid nõustusid	71
2.2. Eestlannast moslem.....	71
2.2.1. Suhtumine ühiskonda.....	72
2.2.2. Maailmavaade	72
2.2.3. Perekond.....	73
2.2.4. Elustiil	75
2.3. Hariduslikust taustast tingitud eestlannadest moslemite maailmapildi võrdlus.....	76
2.5. Analüüsi arutelude järeldused	78
KOKKUVÕTE.....	80
KASUTATUD KIRJANDUS	82
Lisa 1. Omavalitsuste volikogude valimistel käinud hääletajate % viimastel aastatel	87
Lisa 2. Tüdrukutele ning poistele enim pandud eesnimed aastal 2009 (aasta lõikes)*	88
Lisa 3. Kõrgharidusastme lõpetajad soo järgi, 2007/2008. aastal*.....	89
Lisa 4. Eestis elavate inimeste suhtumine religiooni*	90
Lisa 5. Eesti rahvastiku religioone suhtumine*	91
Lisa 6. Eestis registreerinud usulised ühendused*	93
Lisa 7. Intervjuu küsimused	95

SISSEJUHATUS

Teema valiku põhjendamine

Eesti kuulub kristlikku kultuuriruumi ning põhiseaduse kohaselt valitseb Eestis usuvabadus.¹ 2000. aastal toimunud rahvaloenduse kohaselt 31,8% loendatutest tunnistas ühte kindlat usulist traditsiooni. 28 naist valis rahvaloenduse järgi oma usuliseks kuuluvuseks islami.²

Peale taasiseseisvumist ja Euroopa Liiduga ühinemist on tekkinud eestlastel võimalus iga aastaga rohkem maailmas ringi reisida, tutvudes erinevate kultuuride ja religioonidega ning avardades oma maailmavaadet ja silmaringi. Tänu piiride avanemisele on Eestisse saabunud mitmeid moslemeid, kes on abiellunud eestlannadega ning loonud siia oma kodu.

11. septembri 2001. aastal toimunud lennukite rünnakule New Yorgi Maailmakaubanduse keskuse kaksiktornidesse ja Pentagoni, Washingtonis ning 2004. aastal Madriidis ja 2005. aastal Londonis asetleidnud pommirünnakutele³ on tekkinud Eesti meedias islamile negatiivne imago. Tahtmatult seostatakse moslemeid vägivallaga ning suhtutakse nendesse eelarvamustega.

Käesolev töö uurib, kuidas on eestlannadest moslemid enda jaoks lahti mõtestanud islami põhitõed ja traditsioonid ning millised muudatused on toimunud nende käitumis- ja mõtteviisides seoses islami usku pöördumisega. Eestis ei ole antud teemat siiani uuritud ega võrreldud eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviise eestluse ja islamiga.

Kuna eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside uurimine puudutab nii psühholoogiat, rahvuslikku identiteeti, laste kasvatamist, peresuhteid, kristlikke ja islamipõhiseid põhimõtteid ja traditsioone ühiskonnas, on töö oma olemuselt interdistsiplinaarne.

---

¹ *Eesti Vabariigi põhiseadus*, §12. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12846827>] 05.04.2010

² *RAHVASTIK, 31. märts 2000 - Sugu, Elukoht, Suhtumine religiooni ja usk ning Rahvus, Rahvaloendus 2000*. – [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL231&ti=RAHVASTIK+RELIGIOONI+SUHTUMISE%2C+USU+JA+RAHVUSE+J%C4RGI%2A&path=../Database/Rahvaloendus/17Usk/&lang=2>] 09.05.2010.

³ *11. Euroopa Liit rahvusvahelisel areenil*. – [http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_11/index_et.htm] 09.05.2010.

Töö eesmärk ja uurimisülesanded

Läbivaks uurimisprobleemiks on, millised muutused toimusid eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviisis seoses islami usku pöördumisega. Antud probleemi lahendamisel on käesoleva töö peamiseks eesmärgiks analüüsida eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside seost eestluse ja islamiga. Eelnevast lähtuvalt saab sõnastada magistritöö uurimisülesanded järgnevatena:

1. Anda teoreetiline ülevaade eestlusest ja islamist.
2. Koguda kvalitatiivsete probleemikesksete intervjuude kaudu andmeid eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside kohta.
3. Analüüsida intervjuusid ning jagada respondentide käitumis- ja mõtteviisid kahte perspektiivi – eestlus ja islam.
4. Luua intervjuude analüüsi tulemusena eestlannast moslemi kuvand, kelle käitumis- ja mõtteviisides on segunenud eestlus ja islam.
5. Leida kahe loodud perspektiivi – eestluse ja islami ning nende analüüsi tulemusena tekkinud kuvandi – eestlannast moslemi – seosed esimeses uurimisülesandes toodud teooriatega.
6. Tuua välja intervjuude põhjal tehtud analüüsides järeldused.

Uurimismeetodi tutvustus

Töö koosneb teoreetilisest käsitlemisest ja autori poolt läbi viidud empiirilise uurimuse analüüsist, mis on omavahel tihedalt seotud. Teoreetiline uurimus jaguneb kaheks osaks: eestlus ja islam. Eestluse kirjeldamiseks kasutatakse peamiselt Eesti ühiskonna sotsiaalseid ja kultuurilisi norme käsitlevaid uuringuid. Islami põhitõdesid ja traditsioone uuritakse eesti- ja ingliskeelse kirjanduse baasil. Empiiriline uurimus keskendub eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside muutuste uurimisele. Uurimuse käigus küsitletakse kuut eestlannat, kes on viimaste aastate jooksul islami usku pöördunud ning oma käitumis- ja mõtteviise ümberkorraldanud vastavalt islami põhimõtetele ja traditsioonidele. Respondendid kirjeldavad oma elustiili ja mõttemaailma äärmiselt huvitavalt ja mõtlemapanevalt, andes ülevaate, kuidas nad on islami põhitõdesid ja traditsioone enda jaoks lahti mõtestanud ning milliseid muudatused on toimunud nende käitumis- ja mõtteviisides seoses islami usku pöördumisega.

Lühiülevaade antud teemal senini tehtud uurimustest

Eestis ei ole senini uuritud eesti naise identiteeti moslemina. Raine Linnas on 2003. aastal kirjutanud EELK Usuteaduse Instituudis magister Ringo Ringvee juhendamisel bakalaureuse töö teemal Islam Eestis. Töös antakse ülevaade islami arengust Eestis – esimestest kontaktidest kuni tänapäevani ning kirjeldatakse islami põhitõdesid.

Ülevaade olulisematest allikatest

Esimese teooria osas – eestlus – kasutatakse peamiste allikatena raamatuid, mis kirjeldavad Eesti kultuuriruumi ja eestlust: „*Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*“ (Tartu, 2004); Sirje Kiin „*Kõik sõltub kultuurist. Valik tsenseerimata artikleid 1997-2003*“ (Tallinn, 2006); Lea Altnurme „*Mitut moodi kristlus. Mitut usku Eesti II. Valik usundiloolisi uurimusi: kristlusest*“ (Tartu, 2007); Statistikaamet „*Kultuur, Culture 1994-2004*“ (Tallinn, 2006).

Olga Schihalejev'i doktoritöö „*Estonian young people, religion and religions diversity: personal views and the role of the school*” (Tartu, 2009) annab ülevaate Eesti usuõpetuse ajaloost.

Mõistmaks eestlaste suhtumist poliitikasse, perekonda, aborti ja enesetappu tutvustatakse järgmiste uuringute tulemustega „*Riiklik Perepoliitika Meetmete Analüüs*“ – [<http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Analuuus.pdf>]; „*Eurobaromeeter 2005*“ – [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_ee_nat.pdf]; „*Ema ja lapse tervisehoid*“ – [<http://www.tai.ee/?id=5989>]; „*Sotsiaalministeeriumi arengukava 2001-2010*“ – [www.emovl.ee/files/16840417_96.doc].

Kasutatakse viiteid haridus-, perekonna- ja põhiseaduse paragrahvidele ning 2000. aastal toimunud rahvaloenduse andmeid.

Teooria II osas – islam – toetub autor islami põhitõdesid ja traditsioone kirjeldavale eesti- ja ingliskeelsele kirjandusele. Peamisteks kasutatud eestikeelseteks raamatuteks on: Toomas Abiline „*Islam Eestis*“ (Tallinn, 2006); Elisabeth Breuilly, Joanne O'Brien, Martin Palmer „*Maailma usundid*“ (Tallinn, 1999); Matthew S. Gordon „*Islam*“ (Tallinn, 1991); Markus Hattstein „*Maailmareligioonid*“ (Tallinn, 2007); Markus Hattstein „*Maailmareligioonid*“ (Tallinn, 2008); Jaakko Hämeen-

Anttila „*Islami taskusõnastik*“ (Tallinn, 2001); Annemarie Schimmel „*Islam*“ (Tallinn, 2001); David Waines „*Sissejuhatus islamisse*“ (Tallinn, 2003). Peamisteks ingliskeelseteks raamatuteks on: Kerby Anderson „*A biblical point of view Islam*“ (Oregon, 2008); Donald Lee Berry „*Pictures of islam. A Student's Guide to Islam*“ (Georgia, 2007); George C. Denniston, Frederich Mansfield Hodges, Marilyn Fayre Milos „*Male and female circumcision. Medical, legal and ethincal considerations in pediatric practise*“ (New York, 1999); Muhammad Taqi Meshab, Muhammad Jawad Bahonar, Lois Lamya al-Faruqi „*Status of women on islam*“ (London, 1990); Francis E. Peters „*Islam. A guide for jews and christians*“ (New Jersey, 2003); Malladi Subbamma „*Islam and women*“ (New Delhi, 1988); Wiebke Walther „*Women in islam*“ (Princeton & New York, 1993).

Empiirilise uurimuse meetodi leidmisel ning probleemikeskse intervjuu kirjeldamiseks kasutatakse järgmiseid allikaid: Uwe Flick „*An Introduction to Qualitative Reserch*“ (London, 2009); Sirkka Hirsijärvi, Pirkko Remes, Paula Sajavaara „*Uuri ja kirjuta*“ (Tallinn, 2007); Meri-Liis Laherand „*Kvalitatiivne uurimisviis*“ (Tallinn, 2008); Airi Miterdorf „*Intervjueerimise oskus*“ – [<http://www.lvrkk.ee/kristiina/airi/intervjueerimisoskused/index.html>], Andreas Witzel „*The Problem-Centered Interview*” – [<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1132/2521>].

Töö koostamisel esinenud raskused

Peamiseks raskuseks käesoleva töö koostamisel on respondentide intervjuude analüüsimine. Respondentide vastused küsimustikule on kõik väga eripalgelised, mistõttu võtmesõnade leidmine ja kodeerimisvõrgustiku loomine kujuneb keeruliseks. Uurimustöö autori jaoks on käesolev magistritöö esimene empiiriline uuring ning seetõttu ei ole võimalik toetuda eelnevatele kogemustele kvalitatiivse uuringu läbiviimisel ja analüüsimisel.

Uurimus on oma käsitluse poolest laiahaardeline ning antud töömaht seab omad piirid. See on ka põhjuseks, miks ei käsitletud võõrsil elavate eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviisides toimunud muudatusi seoses islami usku pöördumisega.

Töö struktuuri tutvustus

- I Peatükk „Teooria“ annab teoreetilise ülevaate eestlusest ja islamist.
- II Peatükk „Empiiriline uurimus“ annab ülevaate kasutatud uurimismeetodist ja valimist ning analüüsib uurimuse tulemusi.
- III Peatükk „Küsimustiku analüüs ja arutelu“ seob omavahel teoreetilise osa ja empiirilise uurimusega esile tulnud informatsiooni.

I TEOREETILINE OSA

1. Eestlus

Eestlus baseerub keele- ja kultuuritraditsioonidel. Eestluse püsimine on olnud läbi ajaloo habras ning riigi seisukohalt nii tähenduslik, et see on sisse kirjutatud Eesti Vabariigi Põhiseaduse preambulasse⁴: „*Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel ja välja kuulutatud 1918. aasta 24. veebruaril, mis on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus, mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade – võttis Eesti rahvas 1938. aastal jõustunud põhiseaduse § 1 alusel 1992. aasta 28. juuni rahvahääletusel vastu järgmise põhiseaduse.*“⁵ Selline rahvuse ja kultuuri säilitamise missiooni rõhutamine ei ole põhiseadustes üldiselt tavapärane.⁶

1.1. Individualistlik eestlane

Hollandi kultuuriuurija, üks maailmas enim tsiteeritud tänapäeva sotsiaalteadlasi,⁷ Hofstede (1928) arvates kuulub Eesti suurema individualismi skooriga riikide hulka.⁸ Individualistlike eestlaste peamiseks eesmärgiks on tagada iseenda ja oma lähedaste võimalikult hea äraolemine.⁹ Uuringust „Eestlaste ruumikasutus“ (1999) selgub, et eestlased keskenduvad kodus eelkõige peresuhetele

---

⁴ Kirch, A. *Eesti Euroopa Liidus: tagasivaade läbi sotsioloogia peegli. Muutused, erinevused ja kohanemised Eesti kultuuriruumis ja selle naabruses*. Viljandi, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia, 2007, lk 149.

⁵ *Eesti Vabariigi Põhiseadus*. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12846827>] 05.04.2010.

⁶ Kirch, A. 2007, lk 149.

⁷ Tartu Ülikool. – [<http://www.ut.ee/229859>] 03.04.2010.

⁸ Realo, A. *Individualism ja kollektivism Eesti moodi. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 30.

⁹ Niit, K.-K. *Eesti tudengite väärtused 1990. aastatel. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 55.

ja soovivad üksteisega lähedast seotust.¹⁰ Kodustest kultuuriharrastustest nagu raamatute, ajakirjade ja lehtede lugemisest, televiisori vaatamisest ja internetis surfamisest peetakse rohkem lugu kui teatris, kontserdil ja kinos käimisest.¹¹ Viimase kahekümne aasta jooksul on kinode külastavus drastiliselt vähenenud, ligi 20 korda.¹² Teatrite külastavus on aastatel 1994-2003 tõusnud keskmiselt 3,8% aastas. 2000. aastal ületati miljoni piir, kuid 1990. aastate 1,2 miljoni külastustaset ei ole senini saavutatud.¹³ Meelsasti suheldakse telefoni teel ning ei peeta alati vajalikuks teise inimesega silmast silma kohtumist.¹⁴ Eestlaste kodumajasid ümbritsevaid kõrgeid aedu ja tihedaid hekke ning akende ees olevaid läbipaistmatuid kardinaid võib tõlgendada kui eestlaste soovi privaatsusele ja tahet kaitsta ennast võõraste pilkude eest.¹⁵

Avalikes kohtades hinnatakse iseenda ja oma seltskonna privaatsust. Võõrastelt oodatakse negatiivsete viisakusnormide täitmist. Võõraste inimestega ei astuta kontakti ning luuakse distants nende ja enda vahel.¹⁶ Eestlased on loomult kinnised, vaashoitud ja jahedad.¹⁷ Võimaluse korral ei eelistata rahvarohketes kohtades viibimist.¹⁸

1.1.1. Karjäär ja isiklik algatusvõime

Eesti noored väärtustavad rohkem sotsiaalset võimu ja tunnustust ning otsustamisõigust. Sotsiaalses staatuses nähakse kergemat ligipääsu vajalikele vahenditele ja inimestele.¹⁹ Eestlastele on sisse kodeeritud ambitsioonikus ning tahe

---

¹⁰ Altrov, R. *Eestlaste ruumikasutus võrdlevas perspektiivis. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 168.

¹¹ Kiin, S. *Kõik sõltub kultuurist. Valik tsenseerimata artikleid 1997-2003*. Tallinn, Online Trükitööde OÜ, 2003, lk 18.

¹² Statistikaamet. *Kultuur, Culture 1994-2004*. Tallinn, Ofsad OÜ, 2006, lk 6.

¹³ Statistikaamet. 2006, lk 22.

¹⁴ Kiin, S. 2003, lk 18.

¹⁵ Altrov, R. 2004, lk 168.

¹⁶ Altrov, R. 2004, lk 170.

¹⁷ Paas, E. *Kuumaverelise peruulasena Eestis. Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 191.

¹⁸ Kiin, S. 2003, lk 18.

¹⁹ Niit, K.-K. 2004, lk 53.

teha karjääri. Konkurents on osa igapäevasest elust ning karjääri edendamise nimel ollakse võimelised ohverdama häid suhteid.²⁰ Sel põhjusel ei hinnata töökeskkonnas inimestevahelisi suhteid, vaid olulisemaks peetakse tööülesannete tulemuslikku täitmist.²¹ Pigem saavutatakse edu üksinda töötades²² kui koostööd tehes.²³

Uuringust „Maailma väärtused“ (2001) selgus eestlaste vähene isiklik algatusvõime. 2008. aasta toimus kodanikalgalgatusel kampaania „Teeme ära!“, mis kutsus inimesi Eestimaad prügist puhtaks koristama. Üleskutsule vastas üle 50 000 inimese.²⁴ Sama kampaania jätk 2009. aastal, Eesti paremaks muutmise mõttetalgutelt, võttis osa üle 11 000 inimese.²⁵ Eestlaste algatusvõime paranemist võib täheldada ka 2010. aastal 1. mail toimunud üle-eestilise talgupäeva väljapakutavate talgute rohkuses ja mitmekesisuses.²⁶

1.1.2. Eestlaste suhtumine riiki ja muulastesse

Eestlaste individualistlikku mõtteviisi rõhutab nende vähene usaldus riigi vastu.²⁷ 2009. aasta sügise Eurobaromeetri uuringu alusel usaldas 47% Eesti kodanikest valitsust²⁸ ning 46% eestimaalastest oli uhked oma rahvuse üle.²⁹ Uuringu tulemustest järeldatakse, et eestlastele on omane suhteliselt madal natsionalismi ja rahvusliku uhkuse tase.³⁰ Üheks põhjuseks võib pidada eestlaste kasinat oma ajaloo tundmist ja teadmist.³¹

---

²⁰ Puur, K. *Ilusaim asi maailmas on viinamarjaistandus. Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 74-75.

²¹ Altrov, R. 2004, lk 169.

²² Mellik, A. *Vene või eesti keel? Või mõlemad? Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 35.

²³ Eisen, M. J. *Eestlaste sugu*, 2. Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus, 2008, lk 69.

²⁴ Teeme ära prügikoristus talgud. – [<http://www.teeme2008.ee/>] 05.04.2010.

²⁵ Teeme ära minu Eesti mõttetalgud. – [<http://www.minueesti.ee/>] 05.04.2010.

²⁶ Teeme ära üle-eestiline talgupäev. – [<http://www.teemeara.ee/>] 05.04.2010.

²⁷ Realo, A. 2004, lk 35.

²⁸ *Eurobaromeeter 2005*, lk 8. – [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_ee_nat.pdf] 09.04.2010.

²⁹ *Eurobaromeeter 2005*, lk 12. 09.04.2010.

³⁰ Realo, A. 2004, lk 35.

³¹ Mutt, M. *Eestlusest: essee*. Tallinn, Fabian, 2003, lk 79.

Uuringust „Maailma väärtused“ (2001) selgub eestlaste kasin poliitiline aktiivsus.³² Poliitika vastu huvi tundmine näitab seotust riigiga. 2007. aasta Riigikogu valimistel käis hääletamas 61,9% ning 2009. aasta juunis toimunud Euroopa Parlamendi valimistel 43,9% hääleõiguslikest kodanikest. Statistikat vaadates on poliitiline aktiivsus aastatega paranenud, kuid võrreldes teiste Euroopa riikidega on eestlaste poliitiline aktiivsus madal.³³ Lisa 1.

Ajateenistusse minek on 18-27 aastaste Eesti meessoost kodanike kohustus ja rahvuslik õigus.³⁴ 2009. aastal vähenes mitte ilmujate protsent poole võrra – 7,2%’lt 3,8%’le ning suurenes vabatahtlikult ajateenistusse astuda soovijate osakaal.³⁵ Sellest võib järeldada, et rahvusliku uhkuse tunnetamine on viimaste aastate jooksul paranenud.

Euroopa Liitu astudes avanesid Eesti riigi piirid, mis soodustab eestlaste elama asumist teistesse Euroopa riikidesse.³⁶ Aastatel 2004–2007 lahkus Eestis üle 17 000 inimese, mis on rohkem kui 1% kogu rahvastikust. Soolise jaotatuse järgi oli väljarändajatest: 46% mehed ja 54% naised. Teistesse riikidesse elama siirdunudute keskmine vanus oli 35 aastat.³⁷

Uuringust „Maailma väärtused“ (2001) selgub eestlaste madal tolerantsuse tase ja skeptiline suhtumine muulastesse.³⁸ Eestlasi takistab muulasi võrdväärset aktsepteerimast ohutunne ja soovimatus. Kardetakse võõrmaalaste peatset võrdväärset konkurentsi tööturul ja poliitikas.³⁹ Eesti rahva ajalugu näitab, et eesti rahvuse ellujäämine on sõltunud oskusest jääda püsima erinevate maailmade ja kultuuride ristteel.⁴⁰ Võõras veri, mida on paratamatult saadud oma geenidesse läbi

---

³² Realo, A. 2004, lk 35-36.

³³ Vabariigi valimiskomisjon. – [<http://www.vvk.ee/index.php?id=12015>] 07.04.2010.

³⁴ *Ajateenistus*. – [<http://www.mod.gov.ee/et/ajateenistus>] 04.04.2010.

³⁵ Kuiment, P. 2009. *aastal vähenes tunduvalt ajateenistusse mitteilmunute protsent*. – [<http://www.mod.gov.ee/et/2009.-aastal-vahenes-tunduvalt-ajateenistusse-mitteilmunute-protsent>] 07.04.2010.

³⁶ Kirch, A. 2007, lk 150.

³⁷ Rannala, H., Tammur, A., Vähi, M., Tiit, E.-M. *Eesti demograafiline areng ja selle jätkusuutlikus. Eesti inimarengu aruanne 2008*. Tallinn, Eesti Ekspressi Kirjastuse AS, 2009, lk 16.

³⁸ Realo, A. 2004, lk 36.

³⁹ Pettai, I. *Eestlaste ja mitte eestlaste vastastikune sallivus. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 232.

⁴⁰ Kiin, S. 2003, lk 12.

sajandite, on teinud eestlased unikaalselt elujõulisteks. Võõrast verd ja kultuuri on järk-järgult omaks võetud, kodustanud ja ära eestistatud.⁴¹ Väljastpoolt sisse tulnud usulised vormid on ümber kujundatud omanäolisteks.⁴² Segaabielud eestlaste ja muulaste vahel näitavad reeglina eestistumise suunda.⁴³ Segaabieludest sündinud lapsed peavad emakeeleks eesti keelt.⁴⁴ Kultuurisotsioloogid on tõdenud, et kultuuridevaheline suhtlus on lisanud pingeid, kuid kokkuvõttes tugevdanud eestlaste identiteeti.⁴⁵

1.2. Eestlaste religioossus

1920. aastal muudeti Eesti koolides õpetatav usuõpetus konfessioonivabaks. Peamiselt õpetati kristlust, kuid tutvustati ka teisi maailma religioone. Usuõpetuse tund kuulus valikainete hulka, kuid vaatamata sellele enamus õpilasi valis religiooniõpetuse oma tunniplaani. 1940-1980. aastatel oli koolides nõukogude võimust tulenevalt igasugune religioosne usuõpetus keelatud.⁴⁶ 1990. aastate alguses tekkis uuesti võimalus koolide tunniplaanidesse lisada religiooniõpetus. Tartu Ülikoolis suleti nõukogude okupatsiooni ajal usuteaduskond ning avati alles 1991. aastal.⁴⁷ 28.01.2010 on Vabariigi Valitsuse määrustega 13 ja 14 usundiõpetus lisatud põhikooli ja gümnaasiumi valikainete nimekirja.⁴⁸ Eelpool mainitud faktide põhjal võib öelda, et ateistlik propaganda, kirikute tegevuse piiramine ja osaline keelamine võõrandas inimesed kirikust ning usuküsimused ei olnud enam ühiskonnaväärtustega seotud vaid jäid inimeste südame asjadeks.

---

⁴¹ Kiin, S. 2003, lk 9.

⁴² Haamer, H. *Kultuur. Eesti uue aastatuhande lävel. Väikerahva võimalused ja valikud*. Tallinn, Tea, 2000, lk 201.

⁴³ Kiin, S. 2003, lk 9.

⁴⁴ Haamer, H. 2000, lk 201.

⁴⁵ Kiin, S. 2001, lk 18.

⁴⁶ Schihalejev, O. *Estonian young people, religion and religions diversity: personal views and the role of the school: [doktoritöö]*. Tartu, Tartu University Press, 2009, lk 42; Valk, P. *Ühest heledast laigust Eesti kooli ajaloos. Usuõpetus Eesti koolides aastatel 1918-1940*. Tallinn, Logos, 1997.

⁴⁷ Kulmar, T., Petti, U., Laats, A. *Eesti teoloogiateaduse ajaloost*. – [<http://www.us.ut.ee/27673>] 03.05.2010.

⁴⁸ *Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava*. – [<http://www.hm.ee/index.php?0511290>] 05.04.2010.

Eesti taasisesiseisvumine oli üleminek totalitaarsest riigikorrast demokraatlikusse, mille käigus parandati märkimisväärselt kirikute ja koguduste õiguslikku olukorda ning nende suhteid riigiga. Usubuumiks võib pidada aastaid 1988-1992. Inimesed leidsid taas kontakti kirikuga ja kirikul oli määrav roll ühiskonna kujundamisel. Koos piiride avamisega kasvas Lääne kristluse mõju siinsetele surutise all kannatanud kirikutele ja kogudustele.⁴⁹ Põhiseaduses deklareeritud usuvabadus⁵⁰ on mitmekesistanud Eesti religioonimaastikku.⁵¹

2000. aastal läbi viidud rahvaloendusel küsiti inimeste usulist enesemääratlust. Rahvaloenduse andmete kohaselt tunnistab üht kindlat usulist traditsiooni 327 832 inimest ehk 31,8% loendatutest (29% üle 15 aastatest).⁵² Lisad 4 ja 5.

Riigikiriku puudumine on tekitanud konkurentsi usuühenduste vahel. Ehkki agressiivsed misjonikampaaniad, mille eesmärgiks on meelitada teiste konfessioonide liikmeid enda poole, ei ole siinsetes tingimustes normiks kujunenud.⁵³ Kirikud teevad omavahel koostööd, heaks näiteks Eesti Kirikute Nõukogu,⁵⁴ mis on seadnud eesmärgiks ühendada ühiskonnas kristlikke kirikuid ja koguduste liite ning propageerida kristlikke põhimõtteid.⁵⁵

2006. aasta siseministeriumi andmetel järgi on Eestis registreeritud 9 kirikut ja 9 koguduste liitu, ühtekokku 529 kogudusega. Lisaks on registreeritud kantud 65 üksikkogudust ja üks klooster.⁵⁶ Lisa 6.

---

⁴⁹ Altnurme, L. *Mitut moodi kristlus. Mitut usku Eesti II. Valik usundiloolisi uurimusi: kristluse eri*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 8.

⁵⁰ *Eesti Vabariigi Põhiseadus*, §12. 05.04.2010.

⁵¹ Altnurme, L. 2007, lk 5.

⁵² *Rahvastik religiooni suhtumise, usu ja rahvuse järgi, Rahvaloendus 2000*. – [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL231&ti=RAHVASTIK+RELIGIOONI+SUHTUMISE%2C+USU+JA+RAHVUSE+J%C4RGI%2A&path=../Database/Rahvaloendus/17Usk/&lang=2>] 04.04.2010.

⁵³ Altnurme, L. 2007, lk 8.

⁵⁴ Eesti Kirikute Nõukogu. – [<http://www.ekn.ee/index.php>] 01.05.2010.

⁵⁵ *Usuelu*. – [http://www.estonica.org/est/lugu.html?menyy_id=115&kateg=5&nimi=&alam=20&tek] 01.05.2010.

⁵⁶ *Eestis registreeritud usulised ühendused*. – [<http://www.siseministerium.ee/16682/?highlight=kirik>] 01.05.2010.

Eestlaste osalemine usutalitustes on kasin. 2000. aastal läbi viidud küsitluses, kus osales 1092 inimest, selgub, et iganädalaselt võtab usulistest talitustest osa 4% vastanutest. 2003. aasta küsitluse järgi, peab religiooni oma elus „väga tähtsaks“ 5% vastanutest.⁵⁷

1.3. Abielu ja perekond

Eesti perekonnaseaduse järgi sõlmitakse abielu mehe ja naise vahel. Kumbki lepingu osapooltest ei tohi olla samal ajal veel kellegi teisega abielus.⁵⁸ Abikaasad on põhiseaduse järgi võrdõiguslikud partnerid abielus.⁵⁹

Eestis elavatest täisealistest inimestest on 45% ilma partneriteta. Abielus olevate inimeste osakaal elanikkonnast on 40%, mis võrreldes ülejäänud Euroopa riikidega, on üks madalamaid.⁶⁰ 2000. aasta rahvaloenduse andmetel elab 20% lasteta paaridest vabaabielus ning 20% lastest ei ole vanemad omavahel seaduslikus abielus. 2006. aastal oli abiellumishetkel ligikaudu 33% paaridest ühised lapsed. Statistikast järeldub, et traditsiooniline sündmuste järjekord – abielu, kooselu, lapsed – ei ole Eestis ühtselt mõistetav ja järgitav.⁶¹

2006. aastal läbi viidud küsitlusest selgub, et 72% 15-74 aastastest elanikest leidsid, et partnerite vastastikune hoolitsus on vabaabielus sama suur kui abielus. 77% vastanutest toetab arvamust, et vabaabielu jooksul soetatud vara on partnerite ühisvara, millele mõlemal poolel on võrdsed õigused. 76% vastanuist on arvamusel, et vabaabielus elavatel partneritel on teineteise ees samasugused moraalsed õigused ja kohustused, nagu abielus olevatel inimestel. Vabaabielu ei ole Eestis ametlikult tunnustatud, kuid ühiskondlikes hoiakutes on see võrdsustatud abieluga.⁶²

---

⁵⁷ *Usuelu*. 01.05.2010.

⁵⁸ *Perekonnaseadus*, § 4.1. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1011053&searchCurrent>] 05.04.2010.

⁵⁹ *Eesti Vabariigi Põhiseadus*, §27. 05.04.2010.

⁶⁰ *Riiklike Perepoliitika Meetmete Analüüs*, lk 22. – [<http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Analuuus.pdf>] 03.04.2010.

⁶¹ *Riiklike Perepoliitika Meetmete Analüüs*, lk 19. 03.04.2010.

⁶² *Riiklike Perepoliitika Meetmete Analüüs*, lk 21. 03.04.2010.

Enamik eestlased arvab, et abielulahutus, abort ja enesetapp on ühiskonnas aktsepteeritavad nähtused.⁶³ 2007. aastal sõlmitud abielude arv on 7022, lahutuste arv samal aastal 3802;⁶⁴ 2008. aastal tehti 10 719 aborti⁶⁵ ning 2004. aastal sooritas enesetapu 264 meest ning 59 naist.⁶⁶

1.3.1. Perekondlikud hoiakud

Perekonna hoiakute ja käitumise mõistmiseks ja tõlgendamiseks tuleb arvestada asjaolu, et Eesti on post-sotsialistlik ühiskond. Nõukogudeaegne ühiskond soosis naiste palgatööd ning laste lastesõime ja -aeda panemist. Sel põhjusel on tänapäeva Eestis väljakujunenud kahe leivateenija mudel, kus tavapäraseks peetakse mehe ja naise võrdset tööhõives osalemist. Eurobaromeeteri 2008. aasta uuringutest selgub, et 36% vastanutest peab kõige praktilisemaks ja realistlikumaks töö ja laste eest hoolitsemise viisiks seda, kui üks vanematest töötab täisajaga, teine osaajaga; 28% eelistas varianti, kus mõlemad töötavad täisajaga ning 21% vastanutest pooldas olukorda, kus üks vanem töötab täisajaga ning teine hoolitseb täisajaga laste eest.⁶⁷

Väljaspool töösfääri on valitsenud Eestis traditsioonilised soosuhted, kus laste ja perekonna eest peamiseks hoolitsejaks on peetud naist. 2008. aastal läbi viidud RISC erianalüüsis nõustus 71% eestlastest väitega, et õnnelikumad on naised, kes on pühendanud ennast kodule ja perekonnale. Eestlaste hoiakud isa osalemise suhtes laste kasvatamisel on võrdlemisi vastuolulised. 93% vastanutest nõustub väitega, et laste kasvatamine ja nendega tegelemine on võrdselt mõlema vanema kohustus. 60% arvab, et meeste ülesandeks on eeskätt pakkuda perekonnale ja lastele majanduslikku kindlust.⁶⁸

Perekonna kõrval moodustavad inimese jaoks olulise tugivõrgustiku sõbrad, naabrid ja töökaaslased. Inimestevaheline suhtlemisintensiivsus on 2006. aastal võrreldes 1990. aastate lõpuga kasvanud: 1999. aastal kohtus kord nädalas sõpradega

---

⁶³ Realo, A. 2004, lk 35.

⁶⁴ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 22, 05.04.2010.

⁶⁵ *Ema ja lapse tervishoid*. – [<http://www.tai.ee/?id=5989>] 03.04.2010.

⁶⁶ *Sotsiaalministeeriumi arengukava 2007-2010*, lk 9. – [www.emovl.ee/files/1684041796.doc] 04.04.2010.

⁶⁷ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 39, 03.04.2010.

⁶⁸ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 108, 03.04.2010.

60% küsitletutest, 2006. aastal 77%. 5% vastanutest väidab, et nad ei ole rahul oma sõprade ja lähedaste suhetega. Inimestevaheline usaldus ei sõltu vanusest ega soost.⁶⁹

1.3.2. Lapsed

2007. aastal moodustasid kõigist sündidest 41,9% abielust sündinud laosed, vabaabielust sündinud laste osakaal oli 46,7% ning vallaslapse oli 10%. Tervikuna moodustas mitte registreeritud kooseludest sündinud laste osakaal 51,8% kõigist sündidest (sh vabaabielust, tuvastamata isadusega ning tuvastatud isadusega sündidest, mille puhul ei olnud vabaabieliu märgitud).⁷⁰

Eestis on poisslaste ümberlõikamine õiguslikult reguleerimata. Ümberlõikamist, suguti eesnaha eemaldamise operatsiooni, sooritavad siinses kultuuriruumis religioossetel põhjustel juudid ja moslemid.⁷¹

2009. aasta populaarsemate tütarlaste ja poisslaste nimede valikus on näha eesti, vene, kreeka ja inglise nimesid. Kahekümne enim lastele pandud nime hulgast ei leia ühtegi islami sugemetega nime.⁷² Lisa 3.

Abielulahutuse korral lepivad vanemad kas kohtuväliselt või kohtus kokku: lapse eestkostja, elukoha ning elatisraha suuruse.⁷³ 2007. aastal oli Eestis 24 000 peret, kus last kasvatas ainult üks vanem.⁷⁴ Võrreldes 2001. aastaga (32 400) on 2007. aastal üksikvanemate hulk vähenenud 16%’lt 14%’le.⁷⁵

---

⁶⁹ Trumm, A., Kasearu, K. *Individuaalse elukvaliteedi muutumine 1994-2008. Eesti inimarengu aruanne 2008*. Tallinn, Eesti Ekspress Kirjastuse AS, 2009, lk 61.

⁷⁰ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 22, 03.04.2010.

⁷¹ Aasaru, H. *Soomes seadustatakse poeglaste ümberlõikamine*. – [<http://uudised.err.ee/index.php?06130314>] 05.04.2010.

⁷² *Kõige populaarsemad tütarlaste ja poisslaste nimed 2009. aastal*. – [<http://www.siseministerium.ee/koige-populaarsemad-tutarlaste-ja-poisslaste-nimed-2009-aastal/>] 07.04.2010.

⁷³ *Perekonnaseadus*, § 51. 22.04.2010.

⁷⁴ Sinisaar, H., Tammpuu, P. *Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed*, lk 4. – [http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/yhevanemaga-pered_trykki.pdf] 03.04.2010.

⁷⁵ Sinisaar, lk 3. 03.04.2010.

Koolikohuslaseks loetakse last, kes jooksva aasta 1. oktoobriks on saanud seitsme aastaseks.⁷⁶ Kooli teeninduspiirkonnas elavale lapsele on riigi- ja munitsipaalkool kohustatud tagama õppimisvõimalused. Vanemad ei ole kohustatud panema last elukohajärgsesse kooli. Nad võivad valida lapsele sobiliku kooli oma parema äranägemise järgi.⁷⁷ Lapse koolivaliku kriteeriumiks võiks olla kodu või vanema töökoha lähedus, et kindlustada lapsele võimalikult lühike, turvaline ja ohutu koolitee.⁷⁸ Mõnikord eiratakse eelnevalt mainitud kriteeriume ning, lapse helgema tuleviku nimel, pannakse ta kodunt kaugemal asuvasse eliitkooli õppima.⁷⁹ Lapsele võib valida religioosse suunitlusega kooli nagu näiteks Tartu Katoliku kool,⁸⁰ Vanalinna Hariduskolleeegium⁸¹ või Tallinna Juudi kool.⁸² Statistika järgi on Eestis tütarlapsed haritumad kui noormehed. 2007/2008 aasta kõrgkooli lõpetanute hulgas on märgatavalt ülekaalus tütarlapsed.⁸³ Lisa 4.

Laste vabaaja hobid sõltuvad enamjaolt nende elukohast ja pere sissetulekutest. Kõige vähem saavad laste hobide peale kulutada lasterikkad pered ja üksikvanemad.⁸⁴

Noorte seas võib probleemina esile tuua alkoholi tarbimise, mille soodustavateks teguriteks on usaldussuhte puudumine vanematega (eriti emaga), ühe vanema puudumine, koolitöö pingelisus, vanemad sõbrad, suitsetamine, depressioon, halb tervis, kehv õppeedukus, kiusamine.⁸⁵

---

⁷⁶ *Haridusseadus*, § 8. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13198443>] 07.04.2010.

⁷⁷ *Esimesse klassi astumine*. – [http://www.eesti.ee/est/elukaar/laps/laps_koolis/pohihariduse_omandamise_voimalused/esimesse_klassi_astumine/] 07.04.2010.

⁷⁸ *Kuidas valida kool*. – [<http://www.hm.ee/index.php?044891>] 07.04.2010.

⁷⁹ Silm, S. *Vanemad ujutasid eliitkoolid avaldustega üle*. – [<http://www.ohtuleht.ee/index.aspx?id=368983>] 07.04.2010.

⁸⁰ Tartu Katoliku Kool. – [<http://www.katoliku.edu.ee/>] 07.04.2010.

⁸¹ Vanalinna Hariduskolleeegium. – [<http://www.vhk.ee/tutvustus>] 07.04.2010.

⁸² Tallinna Juudi Kool. – [<http://www.jkool.tln.edu.ee/JKOOL/>] 07.04.2010.

⁸³ *Tervis, töö- ja sotsiaalelu*, lk 59. – [http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V21jaanded/Publikatsioonid/2009/esinduskogumik_2009.pdf] 22.04.2010.

⁸⁴ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 108, 03.04.2010.

⁸⁵ *Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs*, lk 112, 05.04.2010.

1.4. Traditsioonilised kombed

Eestlastel on sajanditega tekkinud traditsioonid ja kombed, tähistamaks jõulusid, ülestõusmispühi, jaanipäeva ning kadri- ja mardipäeva. Jõululaupäeval minnakse kirikusse ja surnuaeda, koju jõudes istutakse kogu perega ühise peolaua taha.⁸⁶ Traditsioonilisteks jõulusöökideks peetakse verivorsti (odratangu, maitseainete, sealiha ja -vere massi, mis on topitud sea-või lambasoolde) ning sea-või vasikalihast ja -jalgadest keedetud sülti.⁸⁷ Jõuluõhtul saabub lastele kinke tooma jõuluvana, kes hakkas Eesti lastel külas käima eelmise sajandi esimese veerandi lõpust.⁸⁸ Advendiajal sussi sisse komme toov päkapikk sai üle Eesti tuntuks tänu Soome TV'le 1970. aastatel.⁸⁹ 19. sajandil muutus ülestõusmispühadel traditsiooniks munade, kui tärkava elu ja viljakuse sümbolite, värvimine sibulakoortega. Jaanipäeva keskmeks oleva jaanitule ümber kiigutakse, lauldakse, tantsitakse, mängitakse pilli. Mardi- ja kadripäeval maskeeritakse ennast kodudesse õnne toovateks santideks.⁹⁰

Suuremate tähtpäevade puhul on eestlasel kombeks juua alkoholi. 2008. aastal tarvitati Eestis ühe elaniku kohta 11,9 liitrit puhast alkoholi: 30 liitrit viina, 520 pooleliitrist pudelit 4,6% õlut või 133 kolmveerandliitrist pudelit 12% veini. Alkoholi tarvitamine on viimaste aastate jooksul pidevalt kasvanud, tänaseks on Eesti jõudnud teisele kohale Euroopas.⁹¹

2. Islam

Sõna islam, mis tähendab allumist Ainujumalale Allahile (araabia keeles Jumalale⁹²),⁹³ on tuletatud sõnast *aslama* (allutab end).⁹⁴ Moslem on alistunud inimene,⁹⁵ kelle elu on korraldatud Jumala tahte kohaselt.⁹⁶

---

⁸⁶ *Jõulud*. – [http://www.erm.ee/?node=212] 05.04.2010.

⁸⁷ *Kohaliku köögi eripärad*. – [http://www.eestitoit.ee/?page_id=27&language=et #Toidulaud _tänapäeval] 02.05.2010.

⁸⁸ *Jõulud*, 05.04.2010.

⁸⁹ Kübar, U. *Päkapikkude maaletulek*. – [http://www.arileht.ee/artikkel/75748] 05.04.2010.

⁹⁰ Heidmets, A., Saron, J., Tamjärv, M. *Mõnda meist, eestlastest*. Tallinn, Oomen, 2002, lk 22-23.

⁹¹ *Alkoinfo*. – [http://www.alkoinfo.ee/et/Alkohol-Eestis/Numbrid-ja-faktid] 07.04.2010.

⁹² Hämeen-Anttila, J. *Islami taskusõnastik*. Tallinn, Koolibri, 2001, lk 11.

⁹³ Walther, W. *Women in islam*. Princeton & New York, Marcus Wiener Publishing, 1993, lk 36.

⁹⁴ Laanemäe, A. *Kulturoloogia*. Tallinn, Ilo, 2007, lk 234.

Islami alguseks loetakse seitsmendat sajandit. Peaingel Gaabriel ilmutas Saudi Araabias, Meka linna lähistel kahekümne kahe aasta jooksul prohvet Muhammadile püha raamatu – Koraani.⁹⁷

Islam kätkeb endas usku ühte Jumalasse; inglitesse, kui Jumala tahte vahendajatesse; prohvetitesse ja pühadesse raamatutesse; Viimsesse Kohtupäeva ja inimese elu ettemääratusse.⁹⁸

2.1. Prohvet Muhammad ja tema eelkäijad

Islami kohaselt on Jumal saatnud läbi ajaloo inimestele ilmutusi.⁹⁹ Koraanis mainitakse nimepidi kahtekümmend viit prohvetit, sealhulgas Aadamat, Aabrahami, Moosest, Jeesust.¹⁰⁰ Ütle: „Meie usume Jumalasse ja sellesse, mille ta meile läkitas, nagu ka sellesse, mille ta läkitas Aabrahamile, Ismaelile, Iisakule, Jaakobile ja sugukondadele, sellesse, mis anti Moosesele ja Jeesusele ja prohvetitele nende Isanda poolt. Meie ei tee nende vahel vahet ja alistume temale.” (3:84) Aadamat nimetatakse esimeseks moslemiks.¹⁰¹ Aabrahami peetakse esimeseks Ainujumala kuulutajaks ning temas nähakse moslemite eeskuju.¹⁰² Moosest austatakse seaduseloojana.¹⁰³ Jeesust tuntakse kui ühte tähtsamat prohvetit¹⁰⁴ ning Muhammadi eelkäijat.¹⁰⁵ (Jeesus) ütles: „Tõesti, mina olen Jumala sulane. Ta andis mulle Pühakirja ja tegi mu prohvetiks.“ (19:30) Jeesus sündis neitsist Maarjast,¹⁰⁶ kelle Jumal oli välja valinud. Maarja ütles: „Minu Isand! Kuidas võin ma last saada, kui

---

⁹⁵ Walther, W. 1993, lk 36.

⁹⁶ Subbamma, M. *Islam and women*. New Delhi, Sterling Publishers, 1988, lk 1.

⁹⁷ Gordon, S. M. *Islam*. Tallinn, Valgus, 1991, lk 15.

⁹⁸ Ringvee, R. *Religioon ja poliitika Euroopas: Islam: [slaidid]*. Tallinn, 2010, lk 2.

⁹⁹ Walther, W. 1993, lk 36.

¹⁰⁰ Anderson, K. *A biblical point of view Islam*. Oregon, Harvest House Publishers, 2008, lk 49.

¹⁰¹ Eris, S. *A brief guide Islam. Belief and practice*. Izmir, Caglayan, 2006, lk 5.

¹⁰² Dodge, C. H. *A complete and easy-to-read guide to Muslim beliefs, practices, traditions, and culture*. USA, Adams Media, F+W Publications, 2003, lk 10.

¹⁰³ Hattstein, M. *Islam. Usk ja kultuur*. Tallinn, Koolibri, 2008, lk 16.

¹⁰⁴ Subbamma, M. 1988, lk 13.

¹⁰⁵ Hattstein, M. 2008, lk 16.

¹⁰⁶ Caner, E. M., Caner, E. F. *Unveiling islam. An insider's look at muslim life and beliefs*. USA, Kregel Publications, 2002, lk 40.

ükski mees ei ole mind veel puudutanud.” Ingel vastas: „Just nõnda Jumal loob selle, mille tahab. Kui ta otsustab, et miski sünniks, siis ta vaid ütleb: „Ole!” Ja see saab olevaks. (3:47) Koraanis eitatakse Jeesuse ristisurma.¹⁰⁷ Et nad ütlesid: „Meie tapsime Messia, Jeesuse Maarja poja, Jumala sõnumitooja – ent nad ei tapnud teda ega löönud risti, sest see vaid paistis neile nii.“ (4:157a) Usutakse, et ta naaseb aegade lõpus valitsema kogu maailma õiglase moslemina. Uskmatute häda sünnib sellest, mida nad saavad näha suurel (kohtumõistmise) päeval! Nad kuulevad ja näevad kõike selgelt päeval, kui nad tulevad seisma minu ette! (19:37b-38a) Jäetakse mainimata Kristuse lunastustegu ja tõrjutakse otsustavalt väidet, nagu ta oleks olnud Jumala poeg.¹⁰⁸ Islami kohaselt eksisteerib ainult Allah, kel ei ole poega ja kes ei avaldu ühegi teise jumaliku isiku kaudu.¹⁰⁹ Jumal ei võtnud endale poega ja tema kõrval ei ole (teist) jumalat. (23:91) Ütle: Tema on ainus Jumal, igavene Jumal, ta ei ole sigitatud ega sündinud ja väes ei ole talle võrdset.“ (112:1-4) Kristliku kolmainu dogmas nähakse varjatud polüteismi, mis õõnestab Jumala ainulaadsuse ja ainukordsuse ideed.¹¹⁰ Ei usu ka need, kes väidavad: „Tõesti, Jumal on kolmas kolmainuses ” – kuid ei ole teisi jumalaid ainsa Jumala kõrval! Kui nad ei ütle lahti sellest, mida väidavad, siis tabab neid, kes on uskmatud nende seas, piinarikas karistus.“ (5:73) Islam peab kristlikku sõnumit inimeste poolt moonutatuks,¹¹¹ sest kristlased lasid oma mõtetel ja sõnadel seguneda Jumala sõnumiga ning ei järginud Allahi õpetust.¹¹² Ütle: „Teie, Raamatu rahvas! Teil ei ole kindlat alust jalgade all, kui te ei pea kinni Toorast ja Evangeeliumist ega sellest, mis teie Isand teile on läkitanud.” See, mille su Isand on sulle läkitanud, üksnes kasvatab paljude uskmatute umbusku. Aga ära muretse uskmatute pärast. Meie tegime lepingu Iisraeli lastega ja läkitasime nende juurde sõnumitoojaid. Ja alati, kui nende juurde tuli sõnumitooja millegagi, mis nendele meelt mööda ei olnud, kuulutasid nad osad valetajateks, teisi aga tapsid. (5:68,70)

---

¹⁰⁷ Schimmel, A. 2001, *Islam*. Tallinn, Eesti Entsüklopeediakirjastus, lk 74.

¹⁰⁸ Hattstein, M. 2007, lk 96.

¹⁰⁹ Anderson, K. 2008, lk 44.

¹¹⁰ Hattstein, M. 2007, lk 98.

¹¹¹ Gordon, S. M. 2001, lk 45.

¹¹² Lewis, B., Churchill, B. E. *Islam. The religion and the people*. New Jersey, Wharton School Publishing, 2008, lk 22.

Prohvet Muhammad ei pidanud ennast uue religiooni rajajaks,¹¹³ vaid aegade algusest Allahi poolt ilmutatud ainsa ja õige monoteistliku algreligiooni taastajaks.¹¹⁴ Muhammad ei olnud ainult Jumala sõnumitooja, vaid ka esimene, Allahi poolt läkitatud sõnumi, tõlgendaja.¹¹⁵

Vastavalt islami traditsioonile on Koraan kõige viimane Jumala poolt saadetud vahetu ilmutus.¹¹⁶ Püha raamatut ei ole inimeks moonutanud, mistõttu ei ole inimkonnal vajadust uue Allahi ilmutuse järele.¹¹⁷ Muhammad oli viimane lüli prohvetite pikas reas, mistõttu kutsutakse teda prohvetite pitseriiks.¹¹⁸ *Muhammad pole mõne teie mehe isa, vaid ainult Jumala sõnumitooja ja prohvetite pitseri. Jumal teab kõiki asju. (33:40)* Jumal saatis Koraani hoiatamiseks varasemate ilmutuste ebausaldatavuse eest ning juhtimaks inimesi õigele teele.¹¹⁹

2.2. Koraan

Moslemid usuvad, et püha raamatut Koraani ei ole loodud, vaid see on Jumala juures eksisteerinud enne aegade algust¹²⁰ „taevase algraamatu“ ja „Jumala sõna“ kujul.¹²¹ *Kui Koraan ei oleks Jumalast, siis leiaksid nad temast palju vasturääkivusi. (4:82b)* Koraan ilmutati prohvet Muhammadile arabiakeelsena, mistõttu peetakse seda keelt Jumala pühaks keeleks.¹²² *Koraani keel on selge araabia keel. (16:103b)* Püha raamatut loetakse ja õpitakse algkeeles ning palvusel ei kasutata tavaliselt Koraani tõlkeid.¹²³ Eestikeelne Koraan ilmus 2007. aastal. Koraani

---

¹¹³ Hattstein, M. 2007, lk 94.

¹¹⁴ Esposito, J. L. *What everyone needs to know about Islam*. New York, Oxford University Press, 2002, lk 5.

¹¹⁵ Waines, D. *Sissejuhatus islamisse*. Tallinn, Avita, 2003, lk 26.

¹¹⁶ Gordon, 2001, lk 45.

¹¹⁷ Breuilly, E., O'Brien, J., Palmer, M. *Maailma usundid*. Tallinn, Avita, 1999, lk 67-68.

¹¹⁸ Walther, W. 1992, lk 36.

¹¹⁹ Gordon, S. M. 2001, lk 46.

¹²⁰ Paolucci, G., Eid, C. *111 Questions on Islam: Smir Khalil Samir, S.J. on Islam and the West*. San Francisco, Ignatius Press, 2008, lk 41.

¹²¹ Hattstein, M. 2007, lk 97.

¹²² Morgan, D. 2010, 21.

¹²³ Breuilly, E. 1999, lk 70.

tundmisel ja retsiteerimisel on moslemi vagaduspraktikas määrav roll. Enne Koraani lugemist tuleb läbida rituaalne pesemine.

Koraan on maise elu ülim suunanäitaja,¹²⁴ mis reguleerib moslemite elukorraldust sünnist surmani.¹²⁵ Ainult inimlikku tahet kasutades ei ole inimesed suutelised kõndima headuse teel. Kurjuse ahvatlustest hoidumiseks vajatakse Jumala seadusi. Koraanis kirjas olevad Allahi seadused annavad moslemitele reeglistiku, mille järgi oma elu korraldada ning aitavad õigeid valikuid ja otsuseid langetada.¹²⁶ Jumala seaduste mitte täitmises nähakse inimeste isekat soovi kõigutada Allahi loodud maailmakorda. Seda peetakse suurimaks tänamatuseks Jumala suhtes.¹²⁷ *Pööra oma nägu usu poole ustavuses Jumala käskudele, mille ta tegi inimestele kohustuslikuks. Seda, mille Jumal on loonud, ei saa muuta – niisugune on ehtsa usu (seadus). Aga enamik inimesi seda ei tea. (30:30)*

2.3. Eshatoloogia

Islami traditsiooni kohaselt maetakse inimesed hauda ning Viimsel Kohtupäeval äratatakse kõik inimesed üles ning juhatatakse taevasse, Jumala kohtujärje ette.¹²⁸ Allah on Viimsepäeva kohtunik, kelle jõud ja õigusemõistmine on niisama vägev kui tema halastus. Jumala halastuseks peetakse tema soovi andestada patustele, kes südamest kahetsevad tehtut.¹²⁹ *Jumal annab andeks sellele, kes teeb küll kurja, kuid pärast kahetseb ja parandab ennast, sest Jumal on andestaja ja armuline. (5:39)* Allahi kohus tsiteerib hingede eluraamatuid, kuhu inglid on üles kirjutanud kõik nende maised tegevused ja mõtted. *Või arvavad nad siis, et me ei tea nende saladusi ja peidus peetud kõnelusi? Vastupidi, meie saadikud on nende kõrval ja kirjutavad üles. (43:80)* Lõpliku otsuse hingede saatuse üle teeb Allah, sõltuvalt maises elus tehtud heade tegude ja pattude suhtest.¹³⁰ Heade tegude hindamisel

---

¹²⁴ Morgan, D. *Essential Islam. A Comprehensive Guide to Belief and Practice*. USA, Greenwood Publishing Group, 2010, lk 18.

¹²⁵ Subbamma, M. 1988, lk 1.

¹²⁶ Hattstein, M. 2007, lk 102.

¹²⁷ Hattstein, M. 2008, lk 59.

¹²⁸ Breuilly, E. 1999, lk 77.

¹²⁹ Gordon, S. M. 2001, lk 47.

¹³⁰ Anderson, K. 2008, lk 53.

vaadeldakse algseid motiive ja tegude avaldumisi reaalsuses.¹³¹ Pattude all mõistetakse rituaalset ebapuhtust, samuti kommete ja viisakuse vastu eksimist.¹³² Patud jagatakse suurteks või väikesteks. Suurteks pattudeks loetakse neid, mis olid suunatud Jumala, usu, inimese või tema tervise vastu. Sellesse kategooriasse kuuluvad ka omandivastased kuriteod, hea nime kahjustamine ja valetunnistuste andmine.¹³³ Patt, mida Allah ei andesta, on teiste Jumalate või jumalikustatud isikute asetamine Tema kõrvale. Seda peetakse uskmatuse väljenduseks.¹³⁴ „*Tõesti, Jumal ei andesta, kui tema kõrval austatakse teisi, kuid väljaspool seda ta andestab, kellele tahab. See, kes tunnistab Jumala kõrval teisi jumalusi, teeb suurt pattu. (4:48)* Uskmatud ei ole ainult need, kes eiravad Jumala käske, vaid need, kes on Allahi poolt seatud reeglid ja kohustused unarusse jätnud.¹³⁵ Inimesed vastutavad kõikide oma maises elus tehtud tegude eest.¹³⁶

Lõpliku Allahi otsuse järel eraldatakse usklikud äraneetutest.¹³⁷ Usklikud pääsevad paradiisi, mida Koraan kirjeldab viljaka aiana, kus vulisevad allikad ning usklikud naudivad parimaid sööke-jooke noorte kaunite meeste ja naiste seltskonnas. *Nende kannatlikkuse eest tasub ta neile paradiisiaedade ja siidist rõivastega, nõjatudes seal asemetele, seal nad ei tunne palavust ega külma. Puud annavad neile varju ja viljad ulatuvad madalale nende kohal. Nende keskel käivad ringi hõbeastjad ja kristallist karikad, hõbedasest kristallist, kindla mõõdu järgi. Seal aias annavad nad neile karikast jooki, mis on segatud ingveriga, paradiisiallikast, mille nimi on Salsabīl. Neid ümmardavad iginoored noorukid. (76:12-19)* Äraneetud heidetakse põrgusse, kus nende südameid ja meeli täidetakse meeleheite ja hirmuga ning kehasid piinatakse tule ja sulametalliga.¹³⁸ *Need aga, kes ei uskunud ja salgasid ära meie märgid, on põrgutule omad ja viibivad seal igavesti. (2:39)*

---

¹³¹ Hattstein, M. 2007, lk 99.

¹³² Laanemäe, A. 2007, lk 235.

¹³³ Hattstein, M. 2007, lk 102.

¹³⁴ Anderson, K. 2008, lk 49.

¹³⁵ Hattstein, M. 2008, lk 61.

¹³⁶ Anderson, K. 2008, lk 48.

¹³⁷ Caner, E. M. 2002, lk 32.

¹³⁸ Gordon, S. M. 2001, lk 47.

2.4. Islami viis tugisammast

Islam ei tunne vaimuliku ja ilmaliku sfääri eristamist, moslemid ei vaja preestreid, juhtimaks inimesi Jumala ja paradiisi poole.¹³⁹ Moslemite elu õndsuse tagab Koraani seaduste ja islami viie tugisamba järgmine. Need hõlmavad kõiki kohustusi ja vastutusi Jumala ning inimeste ees.¹⁴⁰

2.4.1. Esimene tugisamm

Esimene tugisamm on usutunnistus: „Ei ole jumalat peale Ainujumala ja Muhammad on tema saadik.“¹⁴¹ *Teie Jumal on ainus Jumal, ei ole Jumalat peale tema, ta on armuline ja helde. (2:163) Muhammad on Jumala sõnumitooja. (48:29a)* Islami traditsiooni kohaselt ütles selle lause Muhammadile peaingel Gaabriel.¹⁴² Usutunnistust kolm korda vabatahtlikult tunnustajate juuresolekul tõsimeeli öeldes, arvatakse inimene moslemi kogukonna – umma – liikmeks.¹⁴³ Islami usutunnistuse sõnad saadavad moslemeid kogu elu, kutsuvad ühistele palvustele, moodustavad kõigi palvete ja Allahit puudutavate ütluste tuuma¹⁴⁴ ning on teiste tugisammaste lähtealuseks.¹⁴⁵ Usutunnistus väljendab islami absoluutset monoteismi ja vaieldamatut kuuletumise nõuet Allahile.¹⁴⁶

2.4.2. Teine tugisamm

Teine tugisamm on Allahi poolt määratud palved, mida moslemid sooritavad viis korda päevas näoga Kaaba (Meka mošee keskmes asuva pühamu) poole.¹⁴⁷ Palvetamise suund Meka poole rõhutab kogu maailma moslemite ühtsust.¹⁴⁸

---

¹³⁹ Eris, S. 2006, lk 16.

¹⁴⁰ Hattstein, M. 2008, lk 22.

¹⁴¹ Abiline, T. *Islam Eestis*. Tallinn, Huma, 2006, lk 20.

¹⁴² Subbamma, M. 1988, lk 8.

¹⁴³ Hattstein, M. 2008, lk 22.

¹⁴⁴ Hattstein, M. 2007, lk 99.

¹⁴⁵ Schimmel, A. 2001, lk 36.

¹⁴⁶ Lammens, H. *Islam: Beliefs and Institutions*. Great Britain, Frank Cass & Co. Ltd, 1987, lk 58.

¹⁴⁷ Abiline, T. 2008, lk 20.

¹⁴⁸ Hattstein, M. 2007, lk 99.

Palvetamist peetakse vagaduse ja andumuse märgiks.¹⁴⁹ Moslemite kohustuseks on päeval ja öösel, meeles pidada ning kiita Allahit.¹⁵⁰ *Ülista kiitusega oma Isandat enne Päikese tõusu ja loojangut, kiida teda öö ajal, nagu ka päeva ajal, siis ehk oled sa edukas. (20:130b)* Palveid sooritatakse koidikul, keskpäeval, pärastlõunal, päikseloojangul ning öö hakul,¹⁵¹ väljaarvatud haigena või reisisid.¹⁵² Enne palvetamist tehakse läbi pesemisrituaal,¹⁵³ kinnitatakse mõttes soovi palvetada ning leitakse selle toiminguteostamiseks puhas koht.¹⁵⁴ Jumala poole pöördumisel peab olema sisemiselt ja väliselt puhas.¹⁵⁵ *Teie, usklikud! Kui asute palvetama, siis peske puhtaks oma näod ja käed küünarnukini, puhastage oma pead ja jalad kederluuni. Kui olete end räpaseks teinud, siis kümmelge üleni. Kui olete haiged, viibite rännakul, kui olete käinud asjal või kokku puutunud naisterahvaga ja ei suuda leida vett, siis puhastage end puhta peene liivaga, puistates seda näole ja kätele. Jumal ei soovi teile tüli teha, vaid ta tahab, et te saaksite puhtaks ja täielikult osa tema heldusest teie vastu. Võib-olla te saate tänulikeks. (5:6)* Kõige tähtsamaks peetakse reede keskpäevast palvust, mille üks osa on ka jutlus.¹⁵⁶

2.4.3. Kolmas tugisammas

Kolmas tugisammas on igapäevane paastumine islami aasta üheksandal (ramadaani) kuul.¹⁵⁷ Paastukuul loobutakse päiksetõusust päikseloojanguni söömisest, joomisest, suitsetamisest ja seksuaalsuhetest. *Ramadaanikuu ajal, kui läkitati Koraan, mis on inimeste juhataja ja selge juhatus ja vahetegija, peab see, kes kuud tunnistab, veetma selle paastudes. (2:185a)* Ramadaanist on vabastatud alaealised, haiged, vanurid, reisilolijad, pühas sõjas osalejaid ning naised, kellel on menstruatsioon või kes ootavad last.¹⁵⁸ Ramadaan on aeg, millal peatatakse ja

¹⁴⁹ Schimmel, A. 2001, lk 42.

¹⁵⁰ Hattstein, M. 2007, lk 99.

¹⁵¹ Abliline, T. 2008, lk 20.

¹⁵² Breuilly, E. 1999, lk 73.

¹⁵³ Lammens, H. *Islam: Beliefs and Institutions*. Great Britain, Frank Cass & Co. Ltd, 1987, lk 56.

¹⁵⁴ Abiline, T. 2008, lk 20.

¹⁵⁵ Hattstein, M. 2008, lk 22.

¹⁵⁶ Waines, S. 2003, lk 128.

¹⁵⁷ Abiline, T. 2008, lk 22.

¹⁵⁸ Lewis, B. 2008, lk 16-17.

vaadatakse iseendasse.¹⁵⁹ Paastumise eesmärk on keha puhastamine kõigest roojasest.¹⁶⁰ Kehalise enesedistsipliini kaudu soovitakse jõuda sisemise puhastumiseni¹⁶¹ ning täita keha vagaduse ja õiglustundega.¹⁶² Paastumist peetakse Jumalale kõige meelepärasemaks palvuse vormiks.¹⁶³ Paastumisega kogetakse vaeste kannatusi ning tänatakse Allahit igapäevaste andide eest, tuletades läbi loobumiste meelde nende tõelisi väärtusi.¹⁶⁴ Ramadaani tuntakse seetõttu ka kannatlikkuse kuu nime all ning kannatlikke moslemite palgaks on pääs paradiisi.¹⁶⁵

2.4.4. Neljas tugisammas

Neljas tugisammas on heategevus ehk almuste andmine. Annetatakse 2,5% oma aasta sissetulekust vaestele ja haigetele.¹⁶⁶ Almuste andmist peetakse inimese puhastavaks teoks.¹⁶⁷ Moslemite kohustuseks on jagada oma rikkust vähem varakate või hätta sattunud kogukondlastega. Neljandale tugisambale baseerub moslemite sotsiaalhoolekande süsteem. Almuste andmise eesmärgiks on omavaheliste moraalsete ja sotsiaalsete vastutuste tugevdamine, sotsiaalselt madalamal asuvate inimeste eest hoolitsemine ning liiga suurest egoismist, kasuahnusest või sotsiaalsest ükskõiksusest tingitud ebakõlade tasandamine.¹⁶⁸ (*Teie, usklikud*), ei jõua vagaduseni kulutamata almuseks seda, mida te armastate. Ükskõik, mida te almuseks ka ei kulutaks, Jumal teab seda. (3:92) Armuandide jagamine avab paradiisi väravad.¹⁶⁹ *Need on targa Raamatu kirjakohtad, mis on juhatus ja arm nendele, kes teevad head, peavad palvust, annavad almust ja usuvad tulevast elu. Nad lähevad mööda oma Isanda õiget teed, nemad jõuavad kõige kaugemale. (31:2-5)* Neid, kes hoiduvad

---

¹⁵⁹ Abiline, T. 2008, lk 22.

¹⁶⁰ Berry, D. L. *Pictures of islam. A Student's Guide to Islam*. Georgia, Mercer University Press, 2007, lk 144.

¹⁶¹ Hewer, C. T. R. *Undrestanding Islam*. London, SCM Press, 2006, lk 112.

¹⁶² Abiline, T. 2008, lk 22.

¹⁶³ Hattstein, M. 2007, lk 100.

¹⁶⁴ Bowker, J. *Maailma usundid*. Tallinn, Varrak, 2004, lk 186.

¹⁶⁵ Hattstein, M. 2007, lk 100.

¹⁶⁶ Abiline, T. 2008, lk 24.

¹⁶⁷ Waines, D. 2003, lk 128.

¹⁶⁸ Hattstein, M. 2007, lk 100.

¹⁶⁹ Holma, H., Barthold, V. *Muhamed ja islam*. Tallinn, Ecotalent, 1994, lk 78.

armuandide andmisest ning kuhjavad endale kokku varandusi, ootab ees põrgu.¹⁷⁰ Neile, kes koguvad kulda ja hõbedat ega kuluta seda Jumala teel, neile kuuluta piinarohket nuhtlust päeval, kui see kuumutatakse põrguleegis tuliseks ja sellega kõrvetatakse märgid nende laubale, külgedele ja seljale: „Seda olete enestele kogunud. Maitske siis, mida kogusite!” (9:34b-35)

2.4.5. Viies tugisammas

Viiendaks tugisambaks on islami kalendri kaheteistkümnendal kuul toimuv palverännak Mekasse.¹⁷¹ Seda üritatakse sooritada vähemalt üks kord elu jooksul¹⁷² kui tervis, varanduslik seis ja teekonna turvalisus seda võimaldavad.¹⁷³ *Käige suurel ja väikesel palverännakul Jumala nimel. (2:196a)* Palverännakuga näitavad moslemid, et Meka on islami kogukonna keskus.¹⁷⁴ Selle retke sooritanuid võetakse kodus pidulikult vastu ning mehi hakatakse kutsuma austavalt hadži'deks ja naisi hadža'deks.¹⁷⁵

2.5. Džihaad

Džihaad tähendab araabia keeles pingutust või püüdlemist,¹⁷⁶ aga antud sõnaga kirjeldatakse islami kogukonna relvastatud võitlust mitte-moslemitega või iga moslemi isiklikku siseheitlust.¹⁷⁷

Tihti tõlgitakse seda sõna „püha sõja“ sünonüümina ning nähakse selles moslemite relvastatud võitlust oma usuliste tõekspidamiste eest.¹⁷⁸ Iga moslemi

---

¹⁷⁰ Waines, D. 2003, lk 129.

¹⁷¹ Abiline, T. 2008, lk 24.

¹⁷² Peters, F. E. *Islam. A guide for jews and christians*. New Jersey, Princeton University Press, 2003, lk 223.

¹⁷³ Holma, H. 1994, lk 80.

¹⁷⁴ Hattstein, M. 2007, lk 101.

¹⁷⁵ Gordon, S. M. 2001, lk 76.

¹⁷⁶ Hattstein, M. M. 2008, lk 86.

¹⁷⁷ Hämeen-Anttila, J. 2001, lk 38.

¹⁷⁸ Hattstein, M. 2008, lk 92.

kohustus on võidelda usu ja islami ülemvõimu eest.¹⁷⁹ Sellist võitlust tuntakse väikese džihaadi nime all ning ei tõlgendata misjonina.¹⁸⁰ *Võideldge Jumala teel nende vastu, kes võitlevad teiega, kuid ärge saage üleastujateks. (2:190a)* Paljud fundamentalistlikud islami grupeeringud usuvad, et kaasaegset moraalselt hukatusse langenud ühiskonda saab päästa ainult islam.¹⁸¹ Oma järgijatele lubatakse džihaadis hukkumise korral kohest pääsu paradiisi.¹⁸² Eiratakse islamis rõhutatavat põhimõtet, mille kohaselt on džihaadi eesmärgiks rahu ning Koraani seaduste järgi peavad moslemid olema rahumeelsed, kuni rahutingimusi ei ole rikkunud nende mitte-moslemitest naabrid.¹⁸³ *Kui nad taanduvad teie ees, loobuvad võitlemast teie vastu ja pakuvad teile rahu, siis Jumal ei luba teil (nende vastu võidelda). (4:90b)* Prohvet Muhammad hoiatab, et kes ennast ise tapab rauatükiga, seda selle sama rauatükiga põrgus karistatakse.¹⁸⁴ Koraan ei kiida põhjuseeta tapmist heaks ning tapjaid ootab ees piinlemine põrgus. *Kui mõni teie hulgast tapab inimese mitte kättemaksuks teise inimese (tapmise) eest ja ka mitte maa peal tehtud ülekohtu eest, siis on see võrdne kõikide inimeste tapmisega. (5:32b)* *Ja ärge tapke üksteist. Tõesti, Jumal on teie vastu armuline. Meie paiskame põrgutulle kõik need, kes tegutsevad vaenulikult ja ülekohtuselt. Jumalal on väga kerge nii teha. (4:29b-32)*

Suureks džihaadiks peetakse inimeste pidevaid sisemisi võitlusi iseenda isekuse ja saatana ahvatlustega.¹⁸⁵ Igal inimesel on kalduvus pahelisusele. Ilma usu ja teadliku pideva sisemise võitluseta ähvardab see kalduvus inimese üle võimust võtta.¹⁸⁶ *Kui Kurat kipub sind kiusama, siis otsi pelgupaika Jumala juurest, sest ta on kuulaja ja teadja. (7:200)*

---

¹⁷⁹ Firestone, R. *Jihad. The origin of Holy War in Islam*. New York, Oxford University Press, 1999, lk 17.

¹⁸⁰ Hattstein, M. 2007, lk 117.

¹⁸¹ Hattstein, M. 2008, lk 91.

¹⁸² Caner, E. M. 2002, lk 36.

¹⁸³ Hattstein, M. 2008, lk 91.

¹⁸⁴ Al-Hilali, M. T., Khan, M. M. *Interpretation of the meanings of the Noble Quran in the english language*. Saudi Arabia, Riyadh, Darussalam Publishers and Distributors, 1999, lk 121.

¹⁸⁵ Firestone, R. 1999, lk 17.

¹⁸⁶ Hämeen-Anttila, J. 2001, lk 38.

2.6. Islami kogukond umma ja šari'a

Umma on islamiusuliste kogukond, kuhu kuuluvad kõik moslemid. Umma mõiste pärineb prohvet Muhammadilt,¹⁸⁷ kes rajas esimese umma Mediinasse. Moslemid peavad islami kogukonda maapealseks Allahi tahte täideviijaks.¹⁸⁸ Islam defineerib inimest ühiskondliku liikmena ning ummat parima kogukonnana, sest ainult moslemid usuvad Ainujumalasse Allahisse. *Teie olete kõige parem kogukond, mis inimeste hulgas on olemas. Teie nõuate seda, mis on õige, keelate selle, mis on väär ja usute Jumalasse. (3:110)* Kogukond on indiviidi ja Jumala vaheaste. Umma heaolu seatakse kõrgemale üksikisiku omast.¹⁸⁹

Umma rajaneb religioossete seaduste ja normide kogumikul – šari'a'l,¹⁹⁰ mis tähendab araabia keeles teed.¹⁹¹ Šari'a lähtealusteks peetakse Koraani ja sunnat (prohvetlik tava, millesse on koondatud hadith'id – prohvet Muhammadile omistatud ütlushed ja teod¹⁹²).¹⁹³ Seaduste kogumik kirjeldab, mida Allah inimestelt nõuab. Islam omistab kõikidele eluvaldkondadele religioosse tähenduse. Sel põhjusel hõlmab šari'a peale usulise käsuõpetuse ja jumalateenistuse korra ka juriidilist ja poliitilist elukorraldust. Seadustest tulenevad kohustused jagunevad üksik inimest puudutavateks ning ühisteks, mille järgimist oodatakse suuremalt hulgalt inimestelt (reedene ühispalvus mošees).¹⁹⁴

Šari'a on religioosne püha seadus, mille lähteallikad on ajaloolised ja lõplikud, mistõttu seadustesse ei saa sisse viia muudatusi. Ainus seaduseandja on Allah, inimene võib üksnes Jumala seadusi tõlgendada.¹⁹⁵

---

¹⁸⁷ Hämeen-Anttila, J. 2001, lk 28.

¹⁸⁸ Waines, D. 2003, lk 35.

¹⁸⁹ Hattstein, M. 2008, lk 74.

¹⁹⁰ Gordon, S. M. 2001, lk 14.

¹⁹¹ Schimmel, A. 2001, lk 62-63.

¹⁹² Hämeen-Anttila, J. 2001, lk 15.

¹⁹³ Ringvee, R. 2010, lk 2.

¹⁹⁴ Schimmel, A. 2001, lk 62-63.

¹⁹⁵ Hämeen-Anttila, J. 2001, lk 26.

2.7. Perekond

Islamis peetakse perekonda ühiskonna nurgakiviks. Abielu ja laste kasvatamine on Allahi käsk inimkonnale.¹⁹⁶ *Teie, inimesed! Kartke oma Isandat, kes lõi teid ainsast hingest, ja sellest lõi ta tema paarilise, ja neist kahest siginesid palju mehi ja naisi. (4:1a)*

Vanemate kohustuseks on lastele valida abikaasad. Abielu on kahe perekonna ja kahe inimese vaheline liit. Koraan viitab, et enamik prohveteid olid abielus ning õppisid sellest kogemusest kannatlikkust ja vastutust.¹⁹⁷ Koraanis julgustatakse moslemeid abielluma ja saada lapsi.¹⁹⁸ See on Allahi käsk inimkonnale. Islam ei hinda abielutust¹⁹⁹ ega tsölibaati.²⁰⁰ *Teine tema sõnum on see, et teist enestest lõi ta teie jaoks naised, et te nende juures rahu leiaksite, ta lõi ka armastuse ja lepliku meelega teie vahele. (30:21a)*

Islami ühiskond on patriarhaalne ning naistele on meestele allutatud.²⁰¹ *Naistel on õigus nõuda (et mehed teevad sama), mida (naised meeste vastu) on kohustatud tegema seaduse ja arukuse järgi, ehkki mehed on nendest väarikuse poolest ülemad. (2:228b)* Meestelt oodatakse pere majanduslikku kindlustamist, naiste kohustusteks peetakse kodu eest hoolitsemist, laste sünnitamist ja üles kasvatamist.²⁰² *Mehed kannavad hoolt (oma) naiste eest, sest Jumal on andnud ühtedele inimestele eelise teiste ees ja ka seetõttu, et mehed kulutavad oma vara (naiste ülal pidamiseks). (4:34a)* Sageli piirdub naiste sotsiaalne aktiivsus sugulaste küllastamisega, pidulikest sündmustest – sünn, pulmad, matused – osavõtuga ning *hamami* (ühissaun) minekuga.²⁰³

Karjääri tegevates naistes nähakse ohtu perekonna sisemisele harmooniale. Tööl käivad naised ei suudaks töö kõrvalt täita kohustusi perekonna ees. Arvatakse,

---

¹⁹⁶ Dodge, C. H. 2003, lk 8.

¹⁹⁷ Breuilly, E. 1999, lk 76.

¹⁹⁸ Berry, D. L. 2007, lk 137.

¹⁹⁹ Breuilly, E. 1999, lk 76.

²⁰⁰ Subbamma, M. 1988, lk 42.

²⁰¹ Subbamma, M. 1988, lk 3.

²⁰² Meshab, M. T., Bahonar, M., Al-Faruqi, L. L. *Status of women on islam*. London, Sangam Books Limited, 1990, lk 47.

²⁰³ Ahmed, L. *Women and gender in islam. Historical roots of Modern Debate*. New Haven & London, Yale University Press, 1992. lk 118.

et tekkinud pinged laostaksid naise psühholoogiliselt ja emotsionaalselt ning võiksid viia abielu lahutuseeni.²⁰⁴

Meestel on õigus oma naise füüsiliselt karistada. Mõnikord islami abieludes kuritarvitatakse seda õigust naiste suhtes.²⁰⁵ *Vooruslikud naised on allaheitlikud ja hoiavad oma väarikust, mida Jumal käskis hoida. Naisi, kelle ustavuses teie ei ole kindlad, tuleb esialgu manitseda, seejärel neist voodis eemale hoida ja viimaks ka nuhelda. Kui nad sõna kuulavad, siis ärge tehke neile liiga. Tõesti, Jumal on ülev ja suur. (4:34b)*

Islami seaduste kohaselt on polügaamia lubatud. Mees võib korraga abielus olla nelja naisega juhul, kui ta suudab kõikide eest ühtemoodi hoolitseb ja neid võrdselt kohtleb.²⁰⁶ Traditsioonilistes islamimaades aitab see seadus kindlustada igale naisele perekondlikku kaitset.²⁰⁷ Islami esimesel sajandil oli sõdade ja õnnetuste tulemusena on maailmas meeste osakaal märgatavalt vähenenud ning lesknaiste ja abiellumisealiste tütarlaste osakaal tõusnud.²⁰⁸ *Kui pelgate, et ei suuda olla õiglased orbude vastu, (kes on teie hoole all,) siis kosige endale need naised, kes teile meeldivad – kaks, kolm või neli. Kui pelgate, et ei suuda nende eest hoolitseda ühtemoodi, siis võtke vaid üks naine, või siis need, kelle olete võtnud vangi (sõjas uskmatutega). See on ligemal (usu seadusele), kui te ei taha sellest eemale sattuda. (4:3)*

Abielulahutus on lubatud, kuid sellesse suhtutakse taunivalt.²⁰⁹ Prohvet Muhammad on öelnud: „Abiellu ja ära lahuta, sest Allahi troon kõigub siis, kui lahutatakse.“²¹⁰ *Kui teie pelgate, et asi abielupoolte vahel võib lõppeda lahutusega, siis kutsuge kummagi poole perekonna poolt õigemeelne esindaja. Kui nad mõlemad soovivad leppida, siis küllap Jumal nad ka lepitab. Tõesti, Jumal on teadja ja mõistja. (4:35) Kui nad aga otsustavad abielu lahutada, siis tõesti, Jumal kuuleb ja näeb. (2:227)*

---

²⁰⁴ Mesbah, M. T. 1990, lk 51.

²⁰⁵ Hattstein, M. 2008, lk 71.

²⁰⁶ Levy, R. *The social structure of islam*. London, Routledge, 2000, lk 100.

²⁰⁷ Breuilly, E. 1999, lk 77.

²⁰⁸ Meshab, M. T. 1990, lk 25.

²⁰⁹ Meshab, M. T. 1990, lk 23.

²¹⁰ Breuilly, E. 1999, lk 76-77.

2.7.1. Lapsed

Eelistatakse poisslaste sündi, sest nendes nähakse tulevasi perekonna sissetulekute suurendajaid.²¹¹ Vastsündinutele pannakse moslemi nimi, mis valitakse islami ajaloo väljapaistvate isikute järgi. Sageli antakse poisslastele nimi, Jumala nimetustest tuletatud nime järgi.²¹² Tüdrukutele valitud nimede eeskujudeks on tihti Muhammadi ema, abikaasade või tütarde nimed.²¹³

Rääkima õppinud lastele õpetatakse levinumaid religioosseid fraase ja lühemaid Koraani katkendeid.²¹⁴ Tavaliselt võimaldatakse poisslastele parem haridus kui tütarlastele.²¹⁵ Moslemite jaoks ei ole oluline ainult Koraani põhjalik tundmine, vaid ka oskus püha raamatut perfektselt peast tsiteerida.²¹⁶ See oskus tagab kogukonna austuse.²¹⁷

Mitme põlvkonna koosellu ühise katuse all suhtutakse soosivalt. Vanavanemad aitavad lapselapsi kasvatada ja õpetavad neile elutarkusi. Lapselapsed aitavad vajadusel vanavanemaid igapäevastes toimetustes ning seeläbi õpivad hoolimist, austust ja vastutust.²¹⁸

2.8. Usutavad

2.8.1. Ümberlõikamine

Traditsiooni kohaselt lõigatakse poisslapsed ümber. Ümberlõikamise (suguti eesnaha eemaldamise) parimaks ajaks peetakse seitsmendat päeva peale sündi.²¹⁹ Kombekohaselt võib seda protseduuri läbi viia kuni kaheteistkümnenda eluaastani.²²⁰

---

²¹¹ Walther, W. 1993, lk 73.

²¹² Hewer, C. T. R. 2006, lk 78.

²¹³ Walther, W. 1993, lk 73.

²¹⁴ Berry, D. L. 2007, lk 137.

²¹⁵ Walther, W. 1993, lk 77.

²¹⁶ Hattstein, M. 2008, lk 12.

²¹⁷ Gordon, S. M. 2001, lk 44

²¹⁸ Mesbah, M. T. 1990, lk 52.

²¹⁹ Denniston, G. C., Hodges, F. M., Milos, M. F. *Male and female circumcision. Medical, legal and ethincal considerations in pediatric practise.* New York, Kluwer Academic, Pelnum Publishers, 1999, lk 138.

²²⁰ Breuilly, E. 1999, lk 76.

Ümberlõikamise tava põhjendatakse, viidates hügieenilistele ja religioossetele nõuetele. Ümberlõikamata mehel on keelatud täita viiendat islami tugisammast – palverännakut Mekasse, ning osa võtta ühispalvustest.²²¹

Osades Aafrika riikides nagu Egiptuses, Sudaanis, Sahara kõrbe aladel, kus islami usk on segunenud islami eelsete kommetega toimub tänapäevani tütarlaste ümberlõikamine.²²² Tüdrukute ümberlõikamise eesmärgiks on nende seksuaalne taltsutamine.²²³ Seda peetakse õilsaks teoks, mis muudab tütarlapsed abielukõlbulikkudeks.²²⁴

2.8.2. Keeld juua alkoholi ja süüa sealiha

Moslemitel on keelatud tarvitada alkoholi²²⁵ ja süüa sealiha.²²⁶ *Teie, usklikud! Joovastavad joogid, ohvrikivid ja nooltega abumine on pahad asjad ja Kuradi töö. Vältige seda ja võib-olla läheb teil hästi.*“ *Tõesti, veini ja õnnemängu kaudu tahab Kurat külvata teie vahele vaenu ja viha ning segada teil Jumalale mõtlemast ja palvetamast. Kas te juba ei lõpeta? (5:90-91) Tõesti, ta keelas teil süüa raibet, verd ja sealiha. (2:173a)*

2.8.3. Naiste riietus

Koraan ja šari'a nõuavad, et naised oleksid kaetud kaelast pahkludeni ning käevarred üleval pool küünarnukke. Nägu ei kästa varjata.²²⁷ *Nad varjaku pead katva rätikuga väljalõige rinnal ja ärgu näidaku oma võlusid ühelegi peale oma meeste või isade või äiade või oma poegade või oma meeste poegade või oma vendade või oma vendade poegade või oma õdede poegade või oma pere naistele või oma orjadele või meestele, kes ei kiimle, või lastele, kel pole taipu naiste alastusest; nad ärgu jätku nähtavale oma jalgu nii, et peidetud võlud nähtavaks saaksid. (24:31b)* Naiste

---

²²¹ Denniston, G. C. 1999, lk 137-138.

²²² Hattstein, M. 2008, lk 72.

²²³ Denniston, G. C. 1999, lk 6.

²²⁴ Denniston, G. C. 1999, lk 137.

²²⁵ Peters, F. E. 2003, lk 242.

²²⁶ Kulmar, T. 2006, lk 40.

²²⁷ Hattstein, M. 2008, lk 73.

rietus peab olema avar ja tagasihoidlik ning ei tohi välja tuua nende kehavorme.²²⁸ Peale esimest menstruatsiooni oodatakse tüdrukutelt, et nad järgiksid moslemi naiste riieumise traditsiooni.²²⁹

2.8.4. Pildi tegemise keeld

Traditsiooni kohaselt on islami pärimuslik kunstivaldkond ornamentika.²³⁰ Ebajumalate teenimise keelu tõttu²³¹ ei tee moslemid kujusid Allahist ega prohvet Muhammadist.²³² Vähestel vanadel miniatuuridel on kujutatud prohveti portreed, kuid sealgi looritatud näoga. Arhailistest ürikutest pärinev Muhammadi kirjeldus, mis on teostatud kalligraafiliselt, asendab moslemite kodudes prohveti portreed.²³³ Paljud moslemid eitavad igasugust kujutavat kunsti, kuna selles nähakse ebajumala teenimist.²³⁴

---

²²⁸ Breuilly, E. 1999, lk 80.

²²⁹ Sunan Abu-Dawud. *A partical collection of the ahadith, Clothing, book 32, 4092.* –
[<http://www.usc.edu/schools/college/crcc/engagement/resources/texts/muslim/hadith/abudawud/032.sat.html>] 20.04.2010.

²³⁰ Schimmel, A. 2001, lk 48.

²³¹ Peters, F. E. 2003, lk 242.

²³² Breuilly, E. 1999, lk 70.

²³³ Schimmel, A. 2001, lk 48.

²³⁴ Breuilly, E. 1999, lk 70.

II Empiiriline uurimus

1. Uurimusmeetodite ja -põhimõtete kirjeldus, valim

1.1. Meetod – probleemikeskne intervjuu

Uurimuse empiiriline osa on läbi viidud kvalitatiivsel meetodil, kasutades probleemikeskset intervjuud. Antud tüüpi intervjuu võttis kasutusele Saksa psühholoog Witzel 1982. aastal.²³⁵ Probleemikeskne intervjuu püüab neutraliseerida vastuolu teooriast juhindumise ja avatuse vahel, samas taotleb induktiivse ja deduktiivse mõtlemise kaasamist uurimisprotsessi. Autor valis probleemikeskne intervjuu, et analüüsida kuidas on eestlannadest moslemid islamit enda jaoks lahti mõtestanud ning milliseid muudatused on toimunud nende käitumis- ja mõtteviisides seoses islami usku pöördumisega. Analüüsi tegemise aluseks võeti esimese osa teooriad – eestlus ja islami. Respondentidega läbi viidud intervjuude eesmärgiks oli objektiivsete andmete kogumine eestlannadest moslemite kohta ning nende subjektiivsete tajuviiside, mõtete, käitumiste välja selgitamine ja käsitlemine sotsiaalse reaalsuse vaatepunktist.²³⁶

Probleemikeskse intervjuu kolm peamist põhimõtet on:

- Keskendumine probleemile – eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside toimunud muudatused seoses islami usku pöördumisega;
- Orienteerumine eesmärgile – eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside muudatuste uurimine;
- Orienteerumine uurimisprotsessile – küsimustiku koostamisel tutvutakse eelnevalt eestluse ja islami põhitõdedega, et mõista eestlannadest moslemites toimunud käitumis- ja mõtteviiside muudatusi.

Probleemikeskse intervjuu töövahenditeks on:

- lühike küsimustik respondentide tausta kohta (vt küsimustiku esimest osa – taust, lisa 7);
- intervjuu skeem (vt lisa 7);

---

²³⁵ Flick, U. *An Introduction to Qualitative Research*. London, Sage Publication Ltd, 2009, lk 161.

²³⁶ Witzel, A. *The Problem-Centered Interview*. 2000. – [<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1132/2521>] 03.05.2010.

- salvestamised – intervjuu saadetakse kõikidele respondentidele e-posti teel ning küsimustiku vastused saadakse e-posti teel;
- postkriimptumid – mõistetamatuteks jäänud vastuseid täpsustatakse hiljem e-posti teel ning lisatakse saadud selgitused respondentide vastustele.²³⁷

Probleemikeskset intervjuud kasutades koostatakse avatud vastustega poolstruktureeritud küsimustik,²³⁸ kus respondentidele ei anta ette valikvastuseid ning palutakse vastata küsimustele oma sõnadega.²³⁹ Respondentide vastustest tuuakse välja võtmesõnad, mis aitavad luua kodeerimisvõrgustikku. Küsimustik toetub küsimustik eelnevas peatükis kirjeldatud teooriatele – eestlus ja islam.²⁴⁰

Respondentide vastuseid analüüsitakse eelmises peatükis kirjeldatud teooriate – eestlus ja islam – alusel ning jagatakse kahte perspektiivi – eestlus ja islam. Eestlus – kõik uurimustöös osalenud naised on rahvuselt eestlased ning üles kasvatatud eestlaslikke tavade ja kommete kohaselt Eesti kultuuriruumis. Vaatamata sellele, et naised on pöördunud islami usku, on nendes säilinud eestlaslikke käitumis- ja mõtteviise. Islam – kõik uurimustöös osalenud naised on lähiminevikus pöördunud islami usku ning on ümberkorraldanud oma käitumis- ja mõtteviise vastavalt islamilikele traditsioonidele. Jaotamisel on märgatav eestluse ja islami käitumis- ja mõtteviiside segunemine. Tekkinud eestluse-islami sulamit ei ole võimalik paigutada eelnimetatud perspektiivide alla. Kahte perspektiivi – eestlus ja islam – jagamise tulemusena luuakse uus kuvand – eestlannast moslem –, mille alla koondatakse respondentide vastused, milles on märgata eestluse ja islami segunemist. Kahe eelmainitud perspektiivi loomise eesmärgiks on näidata eestlannadest moslemites toimunud või mitte toimunud käitumis- ja mõtteviiside muudatusi. Analüüsi tulemusena tekib uus kuvand – eestlannast moslem – kelle ainuomase käitumis- ja mõtteviisi aluseks on eestluse ja islami arusaamade ja põhimõtete segunemine.

Perspektiivide ja kuvandi alla jaotatud vastused jagatakse võtmesõnade järgi nelja osasse – suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil – ning

---

²³⁷ Laherand, M.-L. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn, Infotrükk, 2008, lk 196-197.

²³⁸ Miterdorf, A. *Intervjueerimise oskus*. – [<http://www.lvrkk.ee/kristiina/airi/intervjueerimisokused/index.html>] 28.04.2010.

²³⁹ Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn, Medicina, 2007, lk 188.

²⁴⁰ Laherand, M.-L. 2008, lk 196-197.

illustreeritakse respondentide vastustega. Respondendid nummerdatakse 1, 2 jne. Loodud perspektiivid ja kuvand on abiks analüüsi arutelude järelduste koostamisel.

Küsimustiku analüüsi järeldustes ja arutelus tuuakse kahe perspektiivi – eestluse ja islami – ning analüüsi tulemusel tekkinud kuvandi – eestlannast moslemi, alla paigutatud võtmesõnad uuesti välja, seostatakse need esimese osa teooriaga ning märgitakse sulgudesse mitu respondenti antud mõttega nõustus.

Seejärel esitatakse eestlannadest moslemite haridusliku tausta mõju nende käitumis- ja mõtteviisidele. Respondendid jagatakse kategooriatesse vastavalt haridustasemele – keskharidust omavad ning kõrgharidusega eestlannadest moslemid. Mõlemasse gruppi kuulus kolm respondenti. Antud võrdlusega soovitakse näidata, kuidas mõjutab eestlannadest moslemite hariduslik taust nende käitumis- ja mõtteviise.

Analüüsi arutelu järeldustest tuuakse välja järeldused, milleni jõutakse respondentide intervjuude analüüsi ja arutelude käigus.

1.2. Küsimustik

Koostatakse avatud vastustega neljaleheküljeline poolstruktureeritud küsimustik,²⁴¹ kus respondentidele ei anta ette valikvastuseid ning palutakse vastata küsimustele oma sõnadega.²⁴² Küsimustik saadetakse respondentidele e-posti teel ning palutakse kirjalikult vastata. Tagasi saadetud küsimustike ebaselgeid vastuseid täpsustatakse respondentidega hiljem e-posti teel.

Küsimustik jaguneb nelja blokki. Esimese osa küsimused on moodustatud põhimõttel, et selgitada välja respondentide taust – vanus, haridus, eelnev maailmavaade ning tuua välja põhjused, kuidas jõuti islamini. Teise osa küsimused puudutavad perekonda – naise suhtumist ema- ja abikaasarolli. Küsimuste moodustamise aluseks võeti esimese peatüki teooriad – eestlus ja islam. Kolmandas küsimuste blokkis uuritakse naise praegust elustiili – kuidas ja kas see on muutunud võrreldes elustiiliga enne islami usku pöördumist. Neljanda osa küsimuste moodustamise aluseks võetakse esimese peatüki teoreetiline osa – islam – ning

---

²⁴¹ Miterdorf, A. 28.04.2010.

²⁴² Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn, Medicina, 2007, lk 188.

uuritakse selle baasil, kuidas naine on religioosseid usutõdesid enda jaoks lahti mõtestanud eestluse kontekstis.

1.3. Valim

Uurimustöö respondentide valimi kriteeriumideks on kaks nõuet:

- Eestimaal elav eestlanna;
- viimaste aastate jooksul islami usku pöördumine.

Valimit aitas koostada moslem Kätlin Hommik-Mbrate. Valimi koostamisel võetakse eesmärgiks valida võimalikult erineva tausta, vanuse, hariduse ja moslemiks olemise staažiga eestlannadest moslemid. Erinevusi taotletakse põhjusel, et anda võimalikult laiaulatuslik ülevaade eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviisidest.

Valimi moodustavad 6 naist vanuses 19-49 eluaastat. Hariduselt on kolmel naisel kõrgharidus, ülejäänud kolmel on põhiharidus, lõpetamata keskharidus või keskharidus. Tee islamini leitakse kas välismaal elades (n=2), interneti vahendusel (n=3), läbi teiste inimeste (n=2) või Jumalat otsides (n=2). Kõige pikemalt islami usus elatud on 16 aastat, kõige lühemalt 7 kuud. Kolm vastanutest on abielus ja üks kihlatud moslemist mehega. Kolmel respondentil on moslemist abikaasaga lapsed ning kahel on eelnevatest abieludest eesti meestega lapsed.

2. Eestlus

Eestluse perspektiiv on loodud respondentidele saadetud küsimustike vastuste põhjal. Perspektiivi loomise aluseks võetakse esimese peatüki teooria – eestlus –, mis on koostatakse Eesti ühiskonnas läbi viidud sotsiaal- ja kultuuriuuringute andmete põhjal. Respondentide vastuseid esitatakse eestluse perspektiivist ja käsitletakse vastavalt küsitlusele neljast vaatepunktist: suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil. Respondentide vastused on liigitatud lisaks vaatepunktidele kergemaks järgimiseks vastustest esilekerkivate teemade kaupa.

2.1. Suhtumine ühiskonda

Poliitika

„Valimas ei käi ja ei arva poliitikast mitte midagi.“ Respondent 1

„Poliitikast tean sama vähe, kui lehm lennukist.“ Respondent 2

„Olen käinud, aga kuna ma poliitikast eriti ei huvitu, siis ei taha ka valima minna, et lihtsalt oma hääl üki-kaki-kommi-nommi põhimõttel ära anda.“ Respondent 6

Ajateenistus

“See pole enam tahtmise küsimus vaid kohustus, mis on eesti mehepoegade õlule pandud.“ Respondent 2

„Võib minna, kui ta ise soovib.“ Respondent 3

Traditsioonilised eesti pühad

„Jõulud on pere ühine ettevõtmine. Mis saaks mul olla selle vastu, kui perekonna ja lähedastega koos viibida. Praegune elutempo on kiire ja paljud töötavad välismaal ning nende nägemine on harv juhus. Ei tea ühtegi last, kellele oleks midagi kingituste vastu. Usust jõuludesse on asi kaugel, pigem on tegemist traditsiooniga, kadri-ja mardipäev on lastele lihtsalt lõbus vaheldus.“ Respondent 2

„Tähistame samamoodi nagu minu enda perekond, st jõuludel on perekondlik õhtusöök, ülestõusmispühadel värvitakse mune, jaanipäev on perekondlik lõke ja grill.“ Respondent 6

Päkapikud ja jõuluvana

„Vanaema juures olles päkapikud ikka vahest käivad.“ Respondent 1

„Jõuluvana toob kingitusi küll vähemalt niikaua, kuni me Eestis veel elame.“ Respondent 2

„Mis puutub jõuluvanasse, siis meie peres ei ole jõuluvana väga ammu käinud, pakid antakse lihtsalt salmi eest üle. Kui lapsel peaks näiteks lasteaias jõuluvana käima, ei näe ma selles suurt probleemi.“ Respondent 6

Kogukondlik aktiivsus

„Olen olnud laulukooris ja ka käsitööringist, kuid hetkel ajapuuduse tõttu ei ole muudest üritustest osa võtnud.“ Respondent 1

“Võtan osa lasteaias toimuvatest üritustest ja aitan, kui minult mingit teenet palutakse.” Respondent 2

„Võtan hea meelega osa laulukoorist, keeleõppest, käsitööringist, trennidest, kampaaniast „Teeme ära!“, lumelinna ehitamisest, talgutest.“ Respondent 3

„Praegu käin rasedate joogas ja perekoolis. Tavaliselt on nii vähe aega, et selliste asjadega tegeleda ei jõua.“ Respondent 6

Hobid

„Tegelen aktiivselt aeroobikatrenniga nii enne kui ka praegu. Looduses mul meeldib jalutamas käia ja fotosid jäädvustada.“ Respondent 1

“Mind lummavad muusikariistad ja ma soovin nendel mängima õppida, musitseerin kodus pidevalt.” Respondent 2

„Peamisteks hobideks reisimine, rulluisutamine, lugemine, jalutamas käimine.“ Respondent 3

„Minu suurimaks hobiks on olnud lugemine. Varem käisin ka aeroobikas, kuid see jäi ära juba õpingute alguse ajal, mitte islami tõttu. Olen ka käsitöönimene. Selle hobiga tegelen aina rohkem. Abikaasa ei otsusta ei minu hobide ega vabaaja sisustamise üle, kui just tal endal ei ole samal ajal vaba aega ja ta midagi koos ei taha teha.“ Respondent 6

2.2. Maailmavaade

Maailmavaade noorena

„Võtsin osa ka pühapäevakoolist ja olen uskunud alati, et Jumal on olemas, kuid ma ei teadnud midagi peale piiblilugude, kus kirjutati prohvetitest – Noast, Aadamast ja Eevast, Jeesusest. Piiblilugude lugemisega lõppeski kogu mu teadmine uskumisest. Palju aastaid hiljem, kui Jehoova tunnistajad hakkasid ükselt uksele nõ. kuulutama käima, lasin ma neid lahkesti sisse ja lobisesime koos. Sealt sain palju informatsiooni kristlastest ja nende usust ning mida Jumal meilt nõuab, kuid see tundus kuidagi poolik ja nad ei osanud paljudele mu küsimustele vastata.“ Respondent 2

„Olen pärit baptistlikust perest (vanavanemad, ema ja õde), lapsest saadik kristliku eluviisiga kokku puutunud. Ise ristitud ei ole (baptistid ei risti beebisid, vaid igaiüks ise täiskasvanuna leiab oma tee ja otsustab).

Pea mainima, et juba varem, olles teadlik vaid kolmainu Jumalast, tundsin palvetades, et nõ Isa-Jumalale pööratakse liiga vähe tähelepanu Jeesuse kõrval, aga et Tema ju ikkagi lõi kogu selle maailma ja kõik, mis siin on. Ma siis ikka püüdsin oma palve võrdselt jaotada.“ Respondent 3

„Ma ei olnud kristlane, kuid käisin pühapäevakoolis. Seal käisin ainult sõprade pärast ning iga talv saime me Ameerikast pakke. Hiljem oli mul suur tahe minna Soome, aga ma ei saanud, sest ma ei olnud ristitud. No, siis ma palusin end ristida ja saingi Soome. Ma kasutasin kristlust oma tahte järgi ära.

Kuid ma märkasin, et ükski inimene ei kontrolli kirikus, kas kirikuisa räägib tõtt, mis on Piiblis. See pani mind väga mõtlema.“ Respondent 5

„Käisin luteri pühapäevakoolis. Kuna mulle seal küsimuste tõttu enam-vähem algusest peale selgeks tehti, et olen väike pagan, siis pidasin end küll kristlaseks edasi, kuid mõne aja pärast enam pühapäevakoolis ei käinud. Ja kuna kirikuõpetaja jutlused mind alati uniseks ajasid, ei käinud ma mõne aja pärast enam ka kirikus, kuigi pidasin end edasi kristlaseks. Pidasin end kristlaseks kuni hetkeni, kui mõistsin, et kristluses on liiga palju asju, mida ma omaks võtta ei saa, et saaksin end veel kristlaseks pidada.

Ma ei suutnud leppida kolmainisuse ja Jeesuse Jumala pojaks olemisega. Kirikuõpetaja küll püüdis mulle seletada kolmainu olemust, aga tema seletused ei olnud minu jaoks loogilised. Nagu see muna kolmeks jagamise jutt, mida kangesti targaks peetakse. Minu meelest, ei tõesta see kuidagi, miks Jumal on 3. Kui inimesel on nahk, liha ja luu, ei tähenda see, et temagi oleks 3.“ Respondent 6

2.3. Perekond

Ümberlõikamine

„Ei ole lasknud oma poega ümber lõigata. Poiste ümberlõikamisse suhtun positiivselt, kuid ei leia, et see vajalik oleks ilma mingisuguse kliinilise haiguseta, sest pesta saab ka väga hõlpsasti eesnaha alt.“ Respondent 2

Laps ja usk

„Püüaksin temas eneses huvi tekitada, mitte sundida, kuna muidu tunneb laps, et palvetamine on pigem temale karistuseks määratud, kui õnnistuseks.“ Respondent 3

Kool

„Segaklassid võivad loomulikult olla, kuid kehaline kasvatus ikkagi eraldi.“ Respondent 2

„Olen rahul segaklassidega, ei näe probleemi.“ Respondent 3

„Ühes mõttes oleks hea, kui segaklassid oleksid 1-6 klassini, aga edasi juba eraldi. Aga teises mõttes, nad võivad õppida koos, aga distsipliin peab olema suur ja tugev ning poisid istuksid poistega akna või ukse pool ning tüdrukud vastupidi.“

Respondent 5

Kunstitunnis aktimaali joonistamine

„Jah, lubaksin. See on ju samamoodi Jumala looming.“ Respondent 3

Lapse hobid

„Kuna elan maakohas, siis ei olegi siin eriti võimalusi treeninguteks või trennideks ja ka pole millelegi piiranguid seada. Kui lapsel on andi ühele või teisele alale, siis ma arvan, et ka leiab lahenduse ja võimaluse, kuidas sellega tegeleda.“

Respondent 1

„Nii väikestele lastele ma piiranguid ei sea, käigu nad kunsti-laulu või tantsuringis.“ Respondent 2

„Ei sea piiranguid trennidele ja ringidele, ei tule ühtki trenni hetkel meelde, mis võiks olla moslemile mittenäidustatud, ebapuhas.“ Respondent 3

Lapse õppima minek välismaale

„Kui olen kindel, et laps võõral maal hakkama saab, siis miks mitte.“

Respondent 1

Laps ja ööklubi

„Lastel on koolis palju pidustusi. Enamasti algavad need kell kuus õhtul ja kestavad paar tundi. Mis puutub ööklubidesse, kui nad juba vanemad on, siis ma loodan saavutada sellise seisu oma peres, et neil ei tekiks huvi ööklubide vastu, vaid nad tegeleks parem millegi inspireerivamaga, kui seda on ööklubide tants ja trall ja ohtralt alkoholi, ning nad väärtustaksid oma elu.“ Respondent 2

„Kui mu laps on juba nii vana, et ta võib ööklubisse minna, ei ole minult enam luba vaja.“ Respondent 6

Lapse elukaaslane

„See saab olema ainult lapse enda valik, kellega ta tahab koos elada ja kellega ta ennast õnnelikuna tunneb ja kes teda tulevikus täiustab.“ Respondent 2

Täiskasvanud laps

„Minule isiklikult meeldiks, kui lapsed pärast täisikka jõudmist, koliksid eraldi oma elu peale, aga samas aitaksid oma vanemaid.“ Respondent 1

Raha

„Raha kasutamise üle otsustame koos, kui ma ise teenin, siis otsustan selle raha kulutamise üle ise.“ Respondent 4

„Reeglina mina, kuna tean paremini, kui palju mingiteks maksudeks kulub, kui palju toiduks jne.“ Respondent 6

Abikaasade vahelised saladused

„Sõprade vahelistest kõnelustest ma ei räägi, kuna võib-olla sõber usaldab mulle midagi, mis ei ole loodud kellelegi teisele edasi rääkimiseks.“ Respondent 1

„Ikka mõni saladus on, ei pea abikaasa kõike teadma.“ Respondent 4

„Suuri saladusi ei ole, aga igast tühjast-tähjast ei ole küll mõtet ette kanda.“ Respondent 6

Polügaamia

„Minule see ei meeldi ja ma ei suudaks aktsepteerida seda, et pean oma meest jagama veel mitme naisega. Kindlasti mitte ei ole sellega nõus, et oleksin teine või kolmas naine.“ Respondent 1

„Olen oma kihlatuga sellel teemal ka vestelnud ja me mõlemad arvame, et see on hullumeelsus. Inimesel on üks süda, millega armastada täiuslikult, üks süda ei suuda armastada kahte või enam naist täiuslikult.“ Respondent 2

„Minu mees ei võta kunagi teist naist, sest tema usub ainult ühte armastusse.“ Respondent 5

Abielulahutus

“Lahutus on lubatud ja ma arvan, et lapsed peaksid jääma ema kasvatada, aga samas peab mees hoolitsema laste heaolu pärast.” Respondent 1

„Lahutus on lubatud. Ikka ema juurde, aga oleneb ka situatsioonist ja isiku vaimsest ning füüsilisest seisundist.“ Respondent 5

„Kui kaks inimest ikka üldse koos elada ei saa, ei ole mõtet üksteist ja lapsi piinata. Kui lapsed on väikesed, jäävad nad ema juurde; kui juba suuremad, antakse neile reeglina kohtus õigus valida.“ Respondent 6

2.4. Elustiil

Karjäär

„Ülemusena oleks sellevõrra kergem, et siis saan ma oma tegemisi ja palveaegu järgida, kuna paljudes töökohtades see oleks võimatu ja mitte lubatud.“ Respondent 1

Sõbrad

„Suhtlen ka meessoost sõpradega ja järgin ikka oma tavasid – ei paljasta juukseid, ei kallista neid. Reeglid on kindlalt paigas.“ Respondent 1

„Sõbrad on jäänud samaks ja on tulnud juurde uusi, nii moslemeid kui mitte-moslemeid. Sõbra religioosne kuuluvus ei ole mulle takistuseks, ei harrasta vaid nendega koos tegevusi, mis mulle ei sobi, näit pidutsemine, alkoholi joomine.“ Respondent 3

Päiksevõtt ja ujumine

„Ei võta päikest. Mulle ei meeldi selline päikese käes lebamine ja rannas on väga liivane, pärast kõik kohad kodus liiva täis. Rand pole koht minu jaoks, kus aega veeta.“ Respondent 2

„Võtan päikest ja käin ujumas.“ Respondent 4

„Päikest ei võta, kuna olen äärmiselt heleda nahaga ja põlen kohe ära. Käin ujumas tavaliste ujumisriietega. Ma ei ole täisriides küll kunagi proovinud, aga see on vist päris ebamugav, kui kõik sul ümber hõljub.“ Respondent 6

3. Islam

Islami perspektiiv on luuakse respondentidele saadetud küsimustike vastuste põhjal. Perspektiivi loomise aluseks võetakse esimese peatüki teooria – islam –, mis on koostatud eesti- ja ingliskeelse kirjanduse baasil. Respondentide vastuseid esitatakse islami perspektiivist ja käsitletakse vastavalt küsitlusele neljast vaatepunktist: suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil. Respondentide vastused on liigitatud lisaks vaatepunktidele kergemaks järgimiseks vastustest esilekerkivate temade kaupa.

3.1. Suhtumine ühiskonda

Moslemina Eestis

„Moslem saab olla igal pool, kasvõi Antarktikas.“ Respondent 2

„Arvan, et ükski riik ei sega moslemiks olemist, kui ise tahta.“ Respondent 4

3.2. Maailmavaade

Koraan

„Koraan tähendab minu jaoks kui Jumala viimast sõna inimkonnale.“

Respondent 1

„Koraan on Jumala vahetu sõna, see ei ole inimese poolt loodud tekst. Koraan, mida Jumal saatis meie prohvetile, ei ole sellest päevast alates üldse muudetud. Inimesed on sajandeid õppinud Koraani pähe ning kui praegu võtta ja vahetada ära kasvõi mingi täpp, siis kohe öeldakse, et see on valesti kirjutatud.“

Respondent 5

Koraani peasõnum

„Koraan on nagu seadus, mida tuleb järgida ja kui sa eirad seda, mida seal on õpetatud, on see sama, kui ma oleksin kriminaal ja kaldunud õigelt teelt kõrvale.“ Respondent 2

„Koraan rõhutab tagasihoidlikkust kõiges ja heatahtlikkust. Jumal ei armasta liialdusi. Jumal soovib, et oleksin oma tegudes head taotlev ja püüaksin oma elu jooksul vaid head siia maa peale külvata, ka sisemise rahulolu ja harmoonia püüid annab hea taotlemisele palju kaasa. Ei saa ju sooritada häid tegusid närvilisena, stressis.“ Respondent 3

„Pole teist jumalat peale Jumala ning prohvet Muhammed on tema viimane sõnumitooja.“ Respondent 5

„Koraani peamine ülesanne on inimestele kinnitada, et Looja on olemas ning näidata, mida Looja on varem meil oodanud ja mida ootab nüüd.“ Respondent 6

Jumala olemus

„Jumal on kõigelooja, ei ole kedagi võrdset temale, ta ei maga iial ja on kõige armulisem ja halastavam, kuid õiglane.“ Respondent 2

„Jumalal on 99 nime ja need näitavad tema omadusi. Jumal on kõige looja ja algus- ning lõpppunkt, kui me Teda ka eitame, ta on ikkagi olemas.“ Respondent 4

„Allah on ainuke, kes omab terveid planeete, Ta pole sündinud, Tal pole lapsi. Pole teist Allahi temaga, Ta on alati meiega, Ta on igal pool.“ Respondent 5

„Jumal on kõige looja Võim, Kes valitseb oma loomingu üle ja Keda inimesed kirjeldada ei oskagi, kuna Ta ei ole meiega ühes dimensioonis.“ Respondent 6

Suhe Jumalaga

„Jumal ootab minult islami seaduste täitmist ja 5 tugisamba järgimist. Ma ootan Jumala poolt minu kunagiste pattude andestamist ja muidugi ka edu tulevikus.“ Respondent 1

„Jumal on andnud meile Koraani, et elada õiglaselt ja kohelda kõiki enda ümber armastuse, kaastunde ja südamlikkusega. Ta on õpetanud, kuidas perekonnasuhetes oleks harmoonia. Loodan, et ma olen suutnud oma eluajal hästi Jumalale meelepärane olla, et oma võtit paradiisi teenida.“ Respondent 2

„Ma usun, et Ta juhib mind vaid õigetele radadele ja on määranud mulle minu omaenese isikliku elu siin maa peal. Iga etapp minu elus on mind juhtinud mingi kõrgema tõeni, mitte midagi ei ole mu elus juhtunud asjata.“ Respondent 3

„Ideaalne suhe oleks kui me teda vajame, siis ta vastab meile, selleks peab Teda koguaeg meenutama ja uskuma kindlalt, et Jumal aitab. Tema ei oota meilt midagi, sest Tema olukord ei muutu - kas usume või mitte.“ Respondent 4

„Minu suhe on suur, tugev ja siiras ning puhas. Allah ootab kõikidelt, et nad hakkaksid tema poole palvetama, mida ma juba ammu teen. Ootan temalt õiglust, abi, et tema hoiaks mind alati õigel teel.“ Respondent 5

„Ta ootab minult, nagu ka kõigilt teistelt inimestelt, et me oma aju ja loogikat kasutades jõuaksime järeldusele, et Tema eksisteerib ning et kõik see, mis meid maailmas ümbritseb, ei saanud lihtsalt iseenesest tekkida. Seega, kui hästi järele mõtleme, leiame, et Ta on olemas ja siis juba soovime teada, mida Ta meilt tahab. Ta on meie endi elu lihtsustamiseks meile seadnud teatud seadused, mida peaksime täitma, et suudaksime kõik koos ühiskonnas korralikult eksisteerida. Mina ootan Temalt, et Ta oleks Õiglane, kuid sama ka Kaastundlik; st annaks mulle Teispooluses selle osa, mis mulle kuulub, samal ajal andestades minu väikesed möödalaskmised, sest eksimine on inimlik.“ Respondent 6

Palvetamine

„Algul oli raskusi palveaegade järgimisega, kuna Eestis ei kuule palvekutset, siis laadisin netist endale programmi, valides oma asukoha ja nüüd, kui on palveaeg, kuulduv arvutist palvekutsung, milleks on inimhäääl. Palvetan 5 korda päevas näoga Meka poole. Enne palve sooritamist, sooritan rituaalse puhastumise, mis tähendab pesen neid kõige patusemaid kehaosi, milleks on – nägu, kõrvad, keel, käed, jalad, sealjuures lausudes ka sõnad. Siis jälgin, et palveriided oleks puhtad ja ka palvetamispaik. Palvetan ma tavaliselt magamistoas voodi kõrval.“ Respondent 1

„Spontaanset palvet ehk dua'd võib sooritada ükskõik millal, kus või mismoodi, enamasti sooritatakse seda ülespoole pööratud peopesadesse palve lugemisega (nagu loeks nähtamatut raamatut), viis korda päevas kohustuslikud palved on pigem Jumala ülistamiseks mõeldud (nii, nagu kirikus on selleks ülistuslaulud), mitte isiklike palvete soovimiseks, kuid nende ajal teatud positsioonides võib lausuda ka isikliku palvesoovi.“ Respondent 3

„Palvetan 5x päevas, nagu peab. Kui olen tööl või muul põhjusel hõivatud, loen palved kokku, nagu Muhammed on õpetanud.“ Respondent 6

Paastumine

„Paastun ramadaani ajal, ei söö ega joo päikesetõusust päikseloojanguni, püüan hoida oma meeled harmoonilisemad, kui muidu, süüan tervislikumat toitu (iseeneslik vajadus, praetud toit näiteks kadus mu menüüst ramadaani ajal, ei soovinud rasket toitu, keha koostöös vaimuga väga edukalt reguleerib end ise).“ Respondent 3

„Paastun, palvetan rohkem vabatahtlikke palveid, loen Koraani, püüan rohkem oma elu üle järele mõelda jne.“ Respondent 6

Almuste jagamine

„Almust jagan mitte kindlustatud perekondadele riiete näol, kuid ka teen pangauülekandeid islamikogudusse, et nad siis oma äranägemise järgi selle abivajajateni toimetaksid.“ Respondent 1

Palverännak Mekasse

„Pidin viimane kord nüüd minema Mekasse, aga rasedus tuli vahele ja ma rasedana ei tahtnud ... eks pea veel ootama.“ Respondent 6

Džihaad

„Sisemist võitlust kurja vastu, et mitte kurja oma südamesse ja hinge lasta. Tegelen džihaadiga iga päev. Proovin hoida oma hinge puhta Jumala abiga. Loomult oleme me ju kõik vaid inimesed ja peame nägema vaeva selliste tunnete vältimisega nii seest- kui väljastpoolt tulevatega, nagu kurjus, viha, pahameel, kurbus, masendus, enese või teiste süüdistamine, andestamatus, valelikkus, enesehävituslik käitumine, teisi hävitav käitumine või teiste hingi hävitav käitumine jne. Vastupanu kõigele sellele oma südames ja hinges ongi moslemite kõige tähtsam džihaad.“ Respondent 3

„Džihaad tähendab araabia keeles püüdlust. Seda kasutatakse islamis mitmes kontekstis. Üheks tähenduseks on loomulikult ka püüdlus end või oma vendi-

õdesid või vara kaitsta, st füüsiline võitlus. Samas on Prohvet Muhammed öelnud, et sulega peetav džihaad (ehk siis õpetamine) on suurem mõõgaga peetavast džihaadist ja kõige suurem džihaad on inimese võitlus endas peituva kurja vastu.“

Respondent 6

Enesetaputerroristid

„Enesetapp on islamis kõige halvem patt ja tema hing läheb põrgu, kus teda koheldakse vastavalt sellele, mida ta teistele tegi.“ Respondent 1

„Selline arvamus on eelkõige harimatuse vili – inimesed ei ole ise islami algallikatest uurinud selle religiooni tõdede kohta ja enamjaolt lihtsalt lahmivad teleuudistest põhinevate teadmiste põhjal. Enesetaputerroristid on samamoodi harimatuse ohvid: enamik neist ei oska ei lugeda ega kirjutada, seega nad ise ei ole võimelised algallikaid uurima ning usuvad vaid seda infot, mis neile räägitakse. Inimesi on aga igasuguseid ja terroristid on saatana poolt valele teele juhitud rahvas, kes moodustavad 5% moslemite kogukonnast. Aga nagu Koraanis ja minu teada ka Piiblis on mainitud, haarab saatana Jumala rahva seast oma osa, nii et mingil määral on see lihtsalt loomulik kadu. Maa peal on nii head kui halvad jõud liikvel, siin on segu neist mõlemast. Kui oleks vaid hea, siis ei oleks see koht siin enam mitte Maailm vaid Taevas (paradiis) ja kui oleks vaid halb, siis oleks see ju põrgu, aga need tulevad hiljem. Terroristid ei tohiks küll paradiisi pääseda, kuna Jumal enesetapu ja ka teiste, süüütute inimeste tapmise on keelanud, see on suurim patt. Tappa võib vaid hädaolukorras enesekaitseks.“ Respondent 3

Parem moslem

„Arvan, et siis, kui sa suudad aru saada oma hingelisest väärtusest, mitte maisest.“ Respondent 2

„Eelkõige hoides oma süda halvadest tunnetest prii ja külvates head enese ümber. Kurjad mõtted, teod ja plaanid on need, mis inimest ennast ja kogu ühiskonda hävitavad, samuti eemaldub sellega Jumalast.“ Respondent 3

„Tuleb täita 5 tugisammast, et muutuda paremaks moslemiks.“ Respondent 4

Islam on päästnud maailma

„Maailm on juba päästetud. Kui poleks islamit selles maailmas, siis see planeet oleks juba sajandeid tagasi hävinud.“ Respondent 5

Eshatoloogia

„Kui olen olnud hea ja Jumalale kuulelik moslem, läheb mu hing paradiisi ja kui mitte, siis põrgu.“ Respondent 1

„Peale surma läheb minu hing taevasse, kus talle näidatakse oma tulevast asukohta.“ Respondent 4

„Minu hing läheb hauda kaasa ja kui olen olnud hea inimene, laseb Jumal selle ooteaja mulle võimalikult lihtsa ja lühikese tunduda; kui aga halb, siis võimalikult pika ja raske. Viimsel Kohtupäeval mõistetakse kõigi inimeste üle kohut, kuid keegi meist ei tea, kuhu ta just satub: kas põrgusse või paradiisi; see sõltub Jumala armust.“ Respondent 6

Misjonikäsk

„Ei misjoneeri. Islamis ei esine misjonärlust. Vaid Jumal on see, kes juhatab inimesi. Ja kui keegi küsib minu käest islami kohta, tähendab see seda, et Jumal on ta minu juurde juhatanud. Siis räägin hea meelega. Ma ei näe mõtet misjonärlusel, kuna enamjaolt tekitab pealesurutud info vaid vastumeelsust inimestes.“ Respondent 3

„Ei, kuna leian, et sellel ei ole mingit mõtet – usk on isiklik asi ja kedagi ei ole võimalik nõ „usku pöörata“; igaiüks peab ise otsima ja tahtma leida.“ Respondent 6

Piibel ja kristlased

„Isegi kristlased, kes arvavad, et nad on õigel teel ja palvetavad Jeesuse poole iga päev mitu korda, ka nemad, ei pääse paradiisi, sest nad teenisid valejumalat. Islam on ainus õige usk oma moondumatul kujul ajast, mil ta ilmutati 1600 aastat tagasi, piibel aga seevastu on sajandite möödudes kaotanud oma algsed psalmid ja ka on uusi psalme juurde lisatud.“ Respondent 2

„Piiblis on paljusi asju muudetud, ümber kirjutatud ning ei saa leida Piiblit, mis oleks üks ja see sama, mis oli esimest korda üldse kirjutatud.“ Respondent 5

„Samas kui Piibel on inimeste poolt Jumala kohta kirjutatud raamat, seega võrdleksin seda pigem hadithide kui Koraaniga.“ Respondent 6

3.3. Perekond

Ümberlõikamine

„Religioossetel ja meditsiinilistel põhjustel (näiteks Ameerikas lõigatakse viimase põhjuse tõttu juba sünnitusmajas kõik poisslapsed ümber ja seda tehakse juba kümneid aastaid, olenemata religioossest kuuluvusest – meditsiiniliselt

tõestatud, et ümberlõigatud poistel/meestel aitab see ära hoida erinevaid põletikke selles piirkonnas).“ Respondent 3

„Ümberlõikamine ei ole küll islamis absoluutne seadus, kuid see on väga soovitatav. Ümberlõigatud meestel on tunduvalt vähem eesnäärmeprobleeme ja nende abikaasadel tunduvalt vähem tupeinfektsioone ja emakakaelavähki.“ Respondent 6

Islam ja laps

„Alustasin lastele rääkimist islami 5 sambast, prohvetite elulugudest jms. Samas olen rääkinud ka ajaloost. kuna olen ise nii uus islamis, siis kõik info, mida saan, edastan ka koheselt lastele. Lastele olen õpetanud ka palvetamist ja ka lihtsamaid koraani suurasid.“ Respondent 1

“Lastel on praegu raske aru saada, kes on Jumal ja mida Ta neilt nõuab, kuid nad saavad aru, et peab olema tasa, kui keegi palvetab, enne söömist peab lausuma "Bismillah" ja söömise lõpetamisel "al hamoulilah".“ Respondent 2

„Õpetan lapsele Jumala olemust, palvetamist, heade tegude sooritamise püüdlust halbade asemel, teiste inimeste austamist, sõbralikkust jne. Eelkõige inimlikkust.“ Respondent 3

Kool

„Minu laps hakkab käima moslemite koolis.“ Respondent 5

Lapse sõbra sünnipäev

“Kindlasti peab loobuma söögist, kui on kasutatud mitte halal liha. Aga on ka juba tulnud vastu ja tehtud kartulisalatit ilma vorstita, et mu laps ei jääks söömata. Aga muidugi on ka erandeid, kus laps lihtsalt loobub söögist.” Respondent 1

„Ma pole lapsi lasteaia kaaslaste sünnipäevadele viinud, ei soovi kummalegi poolele ebamugavat olukorda. Nii sünnipäevalise vanematele, kes kindlasti on salati tegemisega aega ja vaeva näinud ja siis lõpuks öelda neile, et ma ei söö seda salatit. Laste puhul jälle see, et kui nad näevad, et teised lapsed söövad ja see vorst ei tee neile ju pealt näha midagi, miks nad ei võiks siis ka omale seda taldrikule tõsta.“ Respondent 2

„Ta võib vabandada, et ta ei söö sellist toitu. Oleks hea, kui tema sõber teaks, et tema ei söö toitu, kus on sealih, siis on võimalik sellel sõbra emal valmistada eraldi portsjon salatit või üldse teha sellist salatit, mida kõik saaksid süüa.“ Respondent 5

Lapse hobid

„Vägivalda soosivad arvutimängud ja filmid on meil keelatud.“ Respondent 1

„Ei lubaks enese keha eksponeerimisele suunatud flirtiva loomuga harrastusi: showtants, kabaree, missivalimised.“ Respondent 3

„Muusikakooli ja iluvõimlemisse (ballett jms) ei paneks.“ Respondent 4

„Islamis on keelatud inimesi vastu nägu lüüa, seega eelistaksin, et mu laps ei tegeleks näiteks boksigi.“ Respondent 6

Laps ja ööklubi

„Ei luba lapsel minna ööklubisse, sest seal pakutakse alkoholi ning kui inimene joob end täis, siis ta kaotab oma pea ja võib midagi halba teha minu lapsele. Selline koht ei ole mõeldud moslemitele.“ Respondent 5

Traditsioonilised eesti pühad

„Minu isiklik pere neid pühasid ei tähistaks, kuna oleksime moslemite pere, islami traditsiooniga ei ole seotud.“ Respondent 3

„Meil on teisigi tähtpäevi, kus laps saab midagi head.“ Respondent 5

„Tulevikus ei hakka ma teda päkapikkudega segadusse ajama.“

Respondent 6

Ülesanded perekonnas

„Mehe töö raha perele teenida, naise töö kodu korras hoida – laias laastus islamilik eluviis on selline ja seda pooldan ka mina.“ Respondent 3

Raha

„Kogu vastutus on kihlatu õlgadel ja tema teeb otsuse palju vaba raha jääb lõbustustele ja riietele jne.“ Respondent 2

Polügaamia

„Mitme naisepidajad ei too naisi ühte korterisse, neil peavad olema eraldi korterid ja mehed ei tohi kedagi neist esile tõsta ja eelistada, vaid peavad sissetuleku võrdselt oma perede vahel ära jagama ja ka naisi võrdselt kohtlema. Juhul kui mehed seda suudavad, sest ainult nii täidavad nad Jumalalt antud lubadust abielluda kuni nelja naisega, kui nad aga eelistavad näiteks seda teist abielu rohkem, siis sellega on mees rikkunud oma heakskiidu ja ta ei ole nõ hea moslem. Koraanis on kirjas, et parimad meie seast on moslemist mehed, kes on head oma naiste vastu, see tähendabki seda, et mehed ei tohi kedagi kellelegi eelistada, isegi kui on abielu ainult ühe naisega, peab ta ikkagi oma naist lugupidavalt ja armastusega kohtlema.“ Respondent 2

„Kuid sul on raha ja sa saad ülal pidada mitut naist, siis miks mitte, sest suur hulk naisi on maailmas, kes on üksildased ning nad unistavad ka luua pere, aga mehi on liiga vähe selleks.“ Respondent 5

„Kui minu abikaasal oleks teise naise võtmiseks hea argument, siis ma arvatavasti lepiks sellega.“ Respondent 6

Füüsiline karistamine

„Koraani 4:34 („... Mis puutub aga neisse (naistesse), kelle puhul kardate (teil on põhjust karta) halba käitumist, siis hoiatage neid, hüljake nad voodis ning lööge neid ...”) seletuseks öelnud, et kõigepealt peab mees proovima asjast rääkida. Kui naine keeldub ja ikka samamoodi edasi käitub (ja tegu peaks siis olema tõesti häbiväärse käitumisega), siis on mehel veel võimalus ta voodis hüljata ja sellega võib-olla naist oma tegude üle mõtlema panna. AINULT SIIS, KUI KÕIK MUUD VÕIMALUSED ON AMMENDATUD ja naine ikka sama halvasti edasi käitub, on mehel õigus teda füüsiliselt karistades korrale kutsuda. Kui Prohvet seda seletas, küsisid kaaslased tema käest, mida kujutab endast siis see füüsiline karistus ja Prohvet võttis selle peale heinatuusti, äigas sellega kergelt vastu oma kätt ning ütles: „Vot nii!“. Seega on siin tegemist pigem naise alandamise ja mitte füüsilise vägivallaga.“ Respondent 6

3.4. Elustiil

Naiste riietus

„Olen end rohkem kinni katma hakanud, kui enne käisin lühikese seelikuga, siis enam mitte. Muidugi ka hijabi kandmine, nüüd on päris imelik mõelda, et enne käisin ilma. Arvan, et naine ei peaks nii väljakutsuvalt end riietuma ja imelik ka vaadata neid naisterahvaid, kes end meeste saamiseks peavad paljastama. Mind enam ei võeta, kui mingit lihaletti vaid hinnatakse rohkem, mis on mu sisemine ilu.“ Respondent 1

„Riietus on muutunud selles mõttes, et ma ei kannan välja minnes lühikeste varrukatega pluuse, isegi kui selleks on 40 kraadi sooja.“ Respondent 2

„On muutunud katvamaks, pikkade käistega ja pikad püksid-seelikud domineerivad minu garderoobis.“ Respondent 3

„Rätti kannan väljaspool kodu; kodus vaid siis, kui külas on mõni võõras mees. Ilma rätikuta võivad mind näha naised, väikesed lapsed, oma abikaasa, äi ja

need meessugulased, kellega mul veresuguluse tõttu on keelatud abielluda (n: vend, isa, vanaisa, onu).“ Respondent 6

Jumestus

„Oma naha tervise kui ka usust tingitud tagasihoidlikkuse tõttu olen make-up’st lõplikult loobunud. Vahel harva olen abikaasa jaoks pannud, aga ta arvab, et see teeb mind vanemaks, nii et milleks peaksin? Küünelakki ei ole kunagi kasutanud ega küüsi kasvatanud (endise pianisti harjumus).“ Respondent 6

Karjäär

„Kindlasti ei saaks ma olla baaridaam ja inimestele alkoholi ette tassida ja ka poes lihaletis sealihaga müüa.“ Respondent 2

„Ei ole tööalaseid (rahalisi) ambitsioone, ei soovi saada ülemuseks.“ Respondent 3

Kogukondlikud üritused

„Ei võta osa ühiskondlikest üritustest, pealegi trenni saab ka kodus teha.“ Respondent 5

Söömisharjumused

“Me ei söö väljaspool kodu ega ka kodus toite, kus on sealihaga või osaliselt kasutatud kamarat vms.” Respondent 1

„Kontrollin alati, mis pakutavas toidus sees on ja vahet lasen serveerida prae ilma liha või viinerita.“ Respondent 2

„Jälgin ka toitu ostes, et sees ei oleks searasva või näiteks želatiini.“ Respondent 6

Reede

„Reedesele päevale ma ei plaani suuremaid töid kui võimalik, vahel käin ühispalvet sooritamas Tallinnas islamikoguduses. Reedeti teen ka paremat sööki kodus.“ Respondent 1

„Reedel püüan rohkem islami kohta õppida.“ Respondent 4

4. Uus kuvand eestlannast moslem

Respondentide vastuseid analüüsiti teoreetiliste osade – eestluse ja islam – alusel on märgatav mõnedes vastustes eestluse ja islami segunemine mõnedes vastustes. Nende vastuste põhjal luuakse analüüsi tulemusena eestlannast moslemi kuvand, kuhu alla paigutatakse respondentide vastused, mis segunemise tõttu ei

sobitu eestluse ja islami perspektiivide alla. Eestlannast moslemi kuvandit käsitletakse samuti neljast vaatepunktist: suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil.

4.1. Suhtumine ühiskonda

Soov vahetada kodumaad

„Elan hetkel Eestis, aga plaanin kolida lähitulevikus lastega Egiptusesse. Mulle meeldib sealne kultuur ja elustiil. Egiptuses on enamuse moslemid ja selles suhtes ka kergem elada, ei ole nii palju õelust seal kui Eestis.“ Respondent 1

„Moslemina sooviksin pigem elada nõ islamimaal, ideaalis näiteks Ühendemiraatides, Indoneesias vm. Soovin elada islamimaal eelkõige seetõttu, et moslemitel käib elu käsikäes Jumalaga, igapäevaelu ja Jumal on lahutamatud, nii on ka minu jaoks. Ma lihtsalt soovin tunnetada rohkem endale sarnase mõtteviisiga inimesi enese ümber ja näiteks Egiptuses reisisid ma tundsin seda Jumalikku rahu ja harmooniat ja kõik olid selle olemasolust teadlikud ning üritasid üheskoos seda hoida ja säilitada. Eestis on minu jaoks mõnes mõttes seepärast raskem, et siin on hoopis teised väärtused enamikel inimestel ja Jumalast rääkimine on tabuteema.“ Respondent 3

„Ise võiks küll Eestis elada, aga lapsele on parem elada mujal. Mulle endale meeldib soojem kliima.“ Respondent 4

„Ikka ära minna, kas Marokosse või Inglismaale. Sealsed inimesed on rohkem avatumad, sõbralikumad jne kui siinsed.“ Respondent 5

Nimi

„Elasin aasta Egiptuses ja selle islamipärase nimega oli seal kergem "esineda", kuna siis ei küsitud mitu korda järjest, et vabandust, kuidas teie nimi oli.“ Respondent 2

„Ei ole oma nime ametlikult muutnud, kuna ei näe sellel mõtet – nime muutmise ei ole islamis seaduseks. Prohvet Muhammed käskis oma EESNIME muuta vaid neil värsketel moslemitel, kelle nimi tähendas midagi halba: näiteks Harb (sõda) oli islami-eelsel ajal väga levinud meeste eesnimi. Sellised mehed said reeglina moslemiks hakates eesnimeks Salam (rahu).“ Respondent 6

Lapse nimi

„Tütrel on islamipärane nimi, poeg soovis endale nime ise valida.“

Respondent 1

„Valisin lastele nimed põhimõttel, et need oleks võimalikult lihtsad ja kasutatud nii minu kui abikaasa koduriigis.“ Respondent 6

4.2. Maailmavaade

Jumal

“Mulle ei õpetatud ühtegi usku, kasvasime nõ. ateistideks, kuigi ise mõtlesin, et midagi meist kõrgemat (sel ajal ei teadnud Jumalast) on olemas.“ Respondent 4

„Juba lapsepõlvest peale olen uskunud „Kellesegi Kõrgesse“, kes meid on siia pannud ja jälgib.“ Respondent 6

Tee islamini

„Islamini jõudsin tänu sugulasele, kelle käest hakkasin küsima küsimusi, millele otsisin vastuseid. Uurisin infot ka lisaks internetist ja raamatutest. Islamit rohkem uurides sain aru, et see on see, mida olen otsinud ja mis teed tahan käia edasi ja millele ma oma elu tahan pühendada.“ Respondent 1

„Otsustasin ise internetist oma küsimustele vastused saada ja puht juhuslikult leidsin islamist kirjutavaid saite ja avastasin, et see ongi see, mida olen otsinud, nii lihtne ja loogiline ja kattub peaaegu minu elustiili ja põhimõtetega.“ Respondent 2

„Islamini jõudsin Londonis elades (1,5 aastat) ühe töökaaslase kaudu. Lähemalt uurima hakkasin alles peale Eestisse tagasi jõudmist.“ Respondent 3

„Islami leidsin läbi Jumala otsingute. See oli küll vist kõige viimane religioon, mille kohta uurima hakkasin, kuna selle kohta levivad hullud arusaamad.“ Respondent 6

Sama Jumal

„Samasse Jumalasse – maailma ja taevaste Loojasse, kellesse usun ka praegu, ma ei ole oma uskumist muutnud, vaid religioosseid talitusi. Nüüd tunnen, et ma usun sedasama Jumalat, kelle poole ka Jeesus silmini maha kummardas (Piibli kirjeldus) ja alles nüüd lugesin ma ka esimest korda Piiblit, moslemina. Ja kõik, mida Jeesus rääkis, olen ma täielikult temaga nõus: on vaid Üks Jumal, Jeesus tõi sõnumi selle Jumala juurest jne. Eriti olen ma Jeesuse mäejutluse fänn. "...sest kergem on maailmal hukka minna kui et käsuõpetusest muudetakse kasvõi üksainus

täht..." *Jeesus on ka moslemite jaoks viimsepäeva messias. Ma tunnen, et just nüüd, moslemina, moslemina, järgin ma Jeesust nii, nagu ta seda soovis.*" Respondent 3

Islam

„Leidsin islamist seda, mida teistes uskudes pole. Kõik need reeglid, Jumala sõnad - kõik on just täpselt minu jaoks." Respondent 5

„Islam oli minu jaoks siiski ainuõige valik, kuna tundus mulle kõige lihtsam, loogilisem ja vastuvõetavam. Mulle tundus, et ma mitte ei hakanud moslemiks vaid olin seda olnud elu aeg, ilma endale teadvustamata. Islam lihtsal sobis minu enda arusaamadega." Respondent 6

Vaimne teejuht

„Minu vaimseks teejuhiks on Koraan, kõik oma vastused leian sealt." Respondent 1

„Mul ei ole teist vaimset teejuhti kui prohvet Mohammed ja Allah." Respondent 2

„Minu vaimseks teejuhiks on inimene, kes teab minust rohkem, suhtlen temaga otse. Ta jagab igasuguseid õpetusi." Respondent 4

Patt

„Peame nägema vaeva selliste tunnete vältimisega nii seest- kui väljastpoolt tulevatega, nagu kurjus, viha, pahameel, kurbus, masendus, enese või teiste süüdistamine, andestamatus, valelikkus, enesehävituslik käitumine, teisi hävitav käitumine või teiste hingi hävitav käitumine jne. Kõik teod, mis tekitavad eelpool mainitud tundeid kas endas või teistes, on patt. Eelkõige peab Jumala abiga tekkima enese sees filter patu sõelumiseks, paljud patud kaovad Jumala abiga iseenesest, lihtsalt ei käitu inimene enam sel viisil, mis varem omaenese tarkusest otsustades." Respondent 3

„Suuremates asjades on otsustada lihtne, kuna inimese enda mõistus ütleb reeglina, mis on patt (st ei ole lubatud) ja mis mitte (st on lubatud). Väiksemate asjade üle otsustamiseks on aga olemas Jumala seadus: Tema ütleb meile, mida me teha tohime ja mida mitte." Respondent 6

Eshatoloogia

„Arvan küll, et ka mitte moslemina pääseb paradiisi, kui oled oma elus hea ja abivalmis inimene olnud" Respondent 1

„Püüan elada oma elu õndsuses, olles tänulik Jumalale iga hetke eest ja nähes kõiges vaid positiivset – see hoiab minu hinge kerge, mis seetõttu peale surma iseenesest ülespoole saab tõusta.“ Respondent 3

„Vaid Jumal teab, kes pääseb paradiisi ja kes mitte.“ Respondent 6

Islam ei päästa maailma

„Usun, et islam ei saa päästa maailma, kuna maailm on selleks juba liialt korrumppeerunud. On liiga palju inimesi, kellele islami seadus ei ole kuidagi vastuvõetav, kuna nad on vastupidisega liialt harjunud.“ Respondent 6

Kristlased ja misjon

„Hindan kõiki usklikke, kes on oma elus vagad ja pühendunud Jumalale, teevad häid tegusid jne. Usklik ilma heade tegude ja mõteteta on sama hea, mis uskmatu. Islam ei mõista hukka teisi religioone, kuna Jumal on läbi inimkonna ajaloo saatnud maa peale palju erinevaid prohveteid. Mõned neist on Koraanis mainitud nimeliselt, nagu Adam, Noa, Aabraham, Mooses, Jeesus, Muhammed jne kuid paljud on ka mainimata, mistõttu on õige moslem jumalakartlik kõikide teiste religioonide suhtes, sest Jumala saadik on arvatavasti toonud sõnumi ka sellesse religiooni, lihtsalt paljud religioonid on inimeste käes moondunud, sinna on omal käel juurde lisatud ja ära jäetud, mispärast Jumal ongi ikka ja jälle saatnud uue prohveti, kuid SELLESAMA sõnumiga. Jumala sõnum inimesele ei ole muutunud, see on aegade algusest saadik olnud sama ja vähemalt üks Tema sõnum on säilinud tänapäevani KÕIKIDES maailma religioonides: Ära tee teisele seda, mida sa ei soovi tehtavat sulle endale. Sellest algab kogu õige ja vale tunnetus.“ Respondent 3

„Üritan misjoneerida, kuid olen liiga tagasihoidlik ning jagan raamatuid.“ Respondent 4

„Midagi halba ma ei arva, ma aktsepteerin teisi usku ja respektseerin seda usundit ning teisi ka. Kristlastest ma pean lugu, kui nemad peavad lugu ka minust. Aga üks asi ikka mulle ei meeldi – see, et nad käivad kodudes ja tänavatel ning pakkuvad sulle oma raamatuid ning tahavad rääkida oma usust. See pole küll ilus, et teise isiku elamisse tulla tahavad. Nad parem võiksid luua mingi päeva, kus võiksid kuulutusi jagada ning kutsuda jutlusele.“ Respondent 5

„Kristlus kannab endas islamile eelnevat sõnumit Jumalalt. Kristlased on seega nagu moslemite eellased või vanemad vennad. Kristluse ja islami vahel on palju ühist, seega eriti just Eesti ühiskonnas peaks olema nende kahe usu vahel vägagi lihtne dialogiseerida.“ Respondent 6

4.3. Perekond

Tüdrukute ümberlõikamine

„Islami seaduse kohaselt naisterahvaid ümber ei lõigata. Seda tehakse nendes riikides, kus see oli traditsiooniks enne islami tulekut. Minu suhtumine sellesse on negatiivne.“ Respondent 1

„Väga negatiivselt, pean seda sadistlikuks.“ Respondent 2

Eraldi klassid

„Pooldan eraldi klasse eelkõige poiste ja tüdrukute erinevuste tõttu. Teatud vanuses lastel tekib huvi vastassoo vastu ja see ei ole just kõige toredam.“ Respondent 1

„Eelistaksin eraldi poiste klasse, et nad ei tunneks ennast halvasti tarkade tüdrukute kõrval.“ Respondent 4

Lasteaia- ja koolitoit

„Koolis on eelnevalt räägitud, mida mu laps võib süüa ja mida mitte, samas jälgin ka menüüid, et vajadusel toit kaasa panna. Laps on selles suhtes väga teadlik, et mitte puhast toitu ta ei puudu.“ Respondent 1

„Lasteaiaga on meil kokkulepe, et seal sealihaga neile ei pakutaks ja ka vorste, mille sees on seakamar.“ Respondent 2

Maailmausundite õpetus kooliprogrammis

„Kindlasti on vajalik saada teadmisi ka teistest usunditest, kuigi võiks olla ka samas võimalus valida üht või teist usundist, millest põhjalikumaid teadmisi saada.“ Respondent 1

„Polnud ju väga ammu kui usuõpetus koolis kohustuslik oli. Tavalisele eestlasele on usk ja palvetamine täiesti arusaamatud, isegi naeruväärsed. Leian, et kui ka meie koolides hakataks usuõpetust taas tunniplaanidesse lisama, muudaks see paljude laste maailmavaadet ja ka kuritegevus muutuks väiksemaks. Soomes on usuõpetus praegu kohustuslik, miks ei võiks see olla ka Eesti koolidexs. Ka islamiriikides on koolid moslemitele ja kristlastele eraldi, ankeedid, mida peab täitma, siis tavaline küsimus on seal ka usulise kuuluvuse kohta. Muudaks just nimelt seda, et lastel oleks võimalik valida erinevate usundite hulgast see õige ja ka loomulikult, kui on vanemad moslemid, siis laps ei läheks kristlust õppima, vaid et tal oleks võimalik õppida koolis seda nagu ta oma kodus on harjunud nägema.“ Respondent 2

„Ma arvan, et päris hea oleks teada midagi, kui maailmas reisid, tuleb see kasuks.“ Respondent 4

„Minu arust see on hea, et seda tehakse, sest on peresid, kus vanemad ei õpeta ega üldse räägi Jumalast ja erinevatest usunditest. Mida rohkem õpilasi seda õpib, seda rohkem nad saavad teada erinevatest uskudest ja võibolla kuulevad isegi usust, mis neile sobib.“ Respondent 5

„Ei oska eriti vastata, kuna sel ajal, kui mina koolis käisin, usundeid ei õpetatud. Usun, et silmaringi mõttes on hea teada midagi kõigi usundite kohta. Inimene peab teadma, miks ta on ühte või teist usku ja mitte pimesi uskuma oma vanemate järgi.“ Respondent 6

Lapse sõbrad

„Lapsed on lapsed igal pool ja mingeid erilisi piiranguid sõbrustamisele ei ole ma pannud.“ Respondent 2

„Laps valib endale sõpru ise. Kui see sõber on tõesti hea jne, siis ma ei keela temaga sõbrustamist, kuid ikka tahaks, et tema sõprade ringkonnas oleks rohkem moslemeid.“ Respondent 5

Lapse sõbra sünnipäev

„Kui muud midagi sõbra sünnipäeval süüa ei pakuta, siis võib kartulisalatist vorstitükid välja koukida ja süüa.“ Respondent 4

Eesti mees versus moslemi mees

„Erinevus moslemist mehe ja eestlase vahel võib olla üsna suur, kuid samas ka päris tilluke, oleneb kõik eestlasest, mõni on rahuarmastaja ja meeldib kodus olla, teine jälle armastab sõpradega pubides õlut juua. Ma ei suuda eestlasi ühte gruppi panna, kui tean väga hästi, et moslemitele on keelatud alkohol ja see annab garantii, et ta ei ole alkoholi sõber, ka perekonna väärtused on neil kõrgemad.“ Respondent 2

„Hindan: huumorimeel, hoolimine, usk Jumalasse, religioosse elu elamine, inimlikkus eelkõige. Erinevused: moslem ei tarbi alkoholi, peab oma peret majanduslikult üleval, naise roll lapsi kasvatada ja kodu korras hoida, moslemi mehed tunduvad hoolivamad, arvan, et samasugused, nagu õiged kristlasest mehed. Vähe eesti mehi elab kahjuks kristlikus vaimus. Kahju.“ Respondent 3

„Et ta hindab oma perekonda nii kõrgelt, mida ükski eesti mees ei tee. Nende elustiil, kuidas nad näitavad oma armastust ning hoolivust sinu ja sinu pere vastu - küsib kogu aeg, peab naisega nõu.“ Respondent 5

„Hindan seda, et nende kultuuris on mehed (uskumatu, aga tõsi!) rohkem oma lastes kinni, seega ei pea ta paljuks mind lapsega aidata. Samuti hindan seda, et ta mind kodustes töödes aitab.“ Respondent 6

Tülitsemine

“Islam ei poolda vägivalda. Aga ma ei saa ka väita, et kõik mehed ei tarvita vägivalda oma naise suhtes, aga ma ei poolda vägivalda. Enne tuleb ikka sõnadega selgeks rääkida, kui kätega selgitada.“ Respondent 1

„Füüsiline vägivald ei too midagi head ja selle läbi ei lahenda midagi, inimestele on antud suu, millega rääkida.“ Respondent 2

„Arvan, et vägivald ei ole abielus lubatud.“ Respondent 4

Abielu lahutus

„Kõigil on suu peas või lahutus.“ Respondent 4

Polügaamia

„Pooldan vaid kriisiolukordades, nt sõjaolukord, peale sõda, kui reeglina on mehi palju vähem järele jäänud kui naisi ja üldine majanduslik olukord madal. Ise teise naisega ei nõustuks.“ Respondent 3

4.4. Elustiil

Eestikeelne koraan

„Loen eestikeelset tõlget koraanist, kuid soov on ikka seda kunagi araabia keeles teha.“ Respondent 1

Reede

„Reede keskpäevane palve on teistmoodi, kuid siin kultuuriruumis elades on pigem ikka pühapäev ka minu jaoks puhkepäev.“ Respondent 3

„Ei tähista seda kuidagi eriliselt. See on lihtsalt kogukonna palvepäev, mitte iganädalane pidustus.“ Respondent 6

Naiste riietus

„Rätikut ma peamiselt ei kannu sellepärast, et siis torkaksin tänavapildis liialt silma, soovin jääda neutraalseks.“ Respondent 3

Jumestus

„Kodus olles make-up'i ei kasuta, välja minnes küll, aga tagasihoidlikku meiki.“ Respondent 1

„Välja minnes kasutan ainult ripsmedušši, heledat huulepulka ning harva musta pliiatsit.“ Respondent 5

Sõbrad

„On sõpru, kelle olen moslemiks hakkamise tõttu kaotanud; on sõpru, kes on moslemiks hakkamisest hoolimata jäänud; on (mitte-moslemitest) sõpru, kelle olen moslem olemisest hoolimata leidnud; on sõpru, kes on moslemid.“ Respondent 6

Võõras mees

„Ma ei sõida ühistranspordiga ja juhul, kui olen sõitnud, siis on lapsed mu kõrvalistmel, kui peaks kunagi selline juhus tulema, et meesterahvas istub mu kõrvale, siis ma ei tõuseks püsti ainult sellepärast, et ta on mees ja võõras, vaid ma tõuseksin püsti, kui ta haiseks ja oleks räpane või kui ta hakkab mu kõrval flirtima.“ Respondent 2

„Jään istuma, kui mees ei ole pealetükkiv ja halbade kavatsustega.“ Respondent 3

„Reeglina istutakse ühissõidukis minu kõrvale vaid siis, kui muud kohta enam ei ole. Seega, ei ole ka mul kusagile mujale istuda.“ Respondent 6

„Mul on kogemus olnud meesarstiga enne islamit ja isegi siis ei olnud see meeldiv, aga arst teeb lihtsalt oma tööd ja mis parata.“ Respondent 1

„Olen nõus minema ka meessoost arsti juurde – tervis on siinkohal olulisem. Paralleeli võib tõmmata seadusega, mille kohaselt, kui moslem on kõrbes, kus tal ei ole muud süüa kui siga ja muud juua kui veini ja tal on valida nende söömisejoomise ja surma vahel, siis ta on KOHUSTATUD siga sööma ja veini jooma, kuna elu säilitamine on olulisem.“ Respondent 6

Reisimine

„Reisimas käin nii üksi kui ka lastega.“ Respondent 1

„Ei ole juhtunud üksi reisima, kuid ei näeks probleemi selles.“ Respondent 3

„Ekstra selleks, et reisida, küll mitte, kui olen pidanud korduvalt kusagile minema, kuhu abikaasa ei ole kaasa tulnud.“ Respondent 6

Ujumine

„Ujuma pole saanud ma oma 2 aastat. Esiteks juba sellepärast, et ei ole Eestist võimalik saada mosleminaisele sobivat riietust ja ei ole ka privaatseid kohti, kus inimesed ei vaataks mind kui mingit imelikku. Selliseid kommentaare olen niigi küllaga saanud.“ Respondent 1

„Suveks soovin muretseda halal ujumisriided, spetsiaalselt moslemitele tehtud. Valiks midagi sellist, mis ei kata mind üleni.“ Respondent 3

„Aga kui tahame minna ujuma randa, kus on rahvast, siis ujun nende riietega, milles tulin.“ Respondent 5

Fotode tegemine

„Fotode tegemine oli ja on siiani minu hobi.“ Respondent 5

Ajakirjandus

„Olen kirjutanud islamit selgitavaid kommentaare internetiartiklite kommentaariumides neile, kes ei oma adekvaatset infot islami kohta ja kes oma väheste teadmistega niisama lahmivad ja teevad maha islamit.“ Respondent 3

„Olen kirjutanud, reeglina sellepärast, et on palutud. Ei ole kunagi ühtki artiklit omal initsiatiivil kirjutanud. Samas teen sõbrannaga islami kodulehte www.islam.pri.ee. Tulime kunagi sellele ideele, kuna liiga paljud inimesed küsisid meie mõlemi käest islami kohta infot ja meil ei olnud kusagile neid saata. Seega võtsin need mõned asjad, mis olin islami kohta tõlkinud ja sõbranna pani need üles. Nüüdseks on meie saidi enamus tekste mõeldud eestlastest moslemitele, kuid siiski on osa ka mitte-moslemitele, kes soovivad islamist teada. Ma ei ole kunagi ühtki asja kirjutanud nõ „islamiseerimise“ eesmärgil; pigem vaid selleks, et inimesed teaksid, mis islam tegelikult endast kujutab, väljaspool meedia negatiivset perspektiivi. Seega, kirjutan ja tõlgin mitte selleks, et kõik moslemiteks hakkaksid vaid selleks, et inimesed meid normaalseteks inimesteks peaksid ega kardaks.“ Respondent 6

III Küsimustiku analüüsi ja arutelu

1. Esitatud perspektiivide analüüsi arutelu

Eelmises peatükis loodud kahe perspektiivi võtmesõnad tuuakse uuesti välja ning seostatakse esimese peatüki teooriaga – kas eestluse või islamiga. Iga võtmesõna järgi kirjutatakse sulgudesse respondentide arv, kes nõustusid antud mõttega.

1.1. Eestlus

1.1.1. Suhtumine ühiskonda

Poliitika vastu huvi ei tunta (n=5) ning valimas käiakse harva (n=2). Arvatavasti ei ole eesti erakonnad suutnud usaldust tekitada ning ei nähta võimalust oma hääle andmisega, parandada enda heaolu riigis. Eestis ei ole ükski partei oma propagandas märkinud klauslit, mille kohaselt soovitakse muuta Eesti religioosselt võrdõiguslikumaks. Samas näitab riigi vastu austust, armastust ja usaldust naiste soov saata oma poeg Eesti kaitsevähke (n=5), mis on 18-27 aastaste Eesti meessoost kodanike kohustus ja rahvuslik õigus.

Eestis traditsioonilisi pühaid nagu jõule (n=3), ülestõusmispühi (n=1), jaanipäeva (n=2), kadri- ja mardipäeva (n=1) tähistatakse meeleldi. Mõned nende pühadega seotud traditsioonid on sajandeid vanad ning algselt olnud kristliku või paganliku algupäraga. Naised ei teadvusta pühade sügavat olemust, vaid tähistavad neid kui rahvuslikke pidupäevi. Samamoodi ei seostata päkapikkude sussi sisse kommi toomist (n=1) või jõuluõhtul kinke toovat jõuluvana (n=1) kristliku taustaga, vaid see on meeldiv traditsioon, mis muudab lapsele advendiaja ootusärevamaks ning distsiplineerib olema parem laps, et ihatud kingid jõuluõhtul jõuluvanalt välja lunastada.

Kogukondlikest üritustest nagu kampaaniast „Teeme ära!“, lumelinna ehitamisest, erinevatest talgutest ollakse nõus röömuga osa võtma (n=2). Naised on enda jaoks teadvustanud ümbritseva inimeste ja kogukonna olulisuse ning lahti mõtestanud, et teisi aidates aidatakse iseennast ning andmisrõõm on alati suurem kui saamisrõõm. Iseendaga rahulolu ja sisemine rõõm sõltuvad ka hobidest, millega

tegeletakse. Individualistlikku meelelaadi silmas pidades sobivad eestlannadele üksikalad (n=5).

1.1.2. Maailmavaade

Nõukogude võim katkestas koolides usulise hariduse andmise ning religioon oli sel ajaperioodil Eestimaal tabu. Taasiseseisvumise protsessi käigus tekkis usuline ärkamine ning paljud inimesed leidsid tee kirikutesse. Respondendid on noorena osa võtnud pühapäevakoolitööst (n=5), kuid ei leidnud sealt enda jaoks tähtsatele küsimustele vastuseid. Ma leian, et põhjus võib peituda selles, et kirikud ei olnud usuliseks ärkamiseks valmis – õpetama pandud inimestel puudus teoloogiline haridus ja maailmapilt ning õppematerjalid olid kas tõlgitud, kuid mitte kohandatud siinsetele oludele, või pandud kokku kohapeal, arvestamata kirikusse tulevate inimeste maailmapildi avarust.

1.1.3. Perekond

Ümberlõikamise kommet järgivad Eestis religioossetel kaalutlustel juudid ja moslemid. Eestlased suhtuvad taunivalt poisslaste ümberlõikamise ning ei näe hügieenis piisavalt mõjuvat põhjust (n=2), et seda kommet järgida ja juurutada siinsesse kultuuriruumi.

Laps on indiviid, keda ei tohi sundida teatud kindlat maailmavaadet ja religiooni omaks võtma. Vanem võib religiooselt elades olla lapsele eeskujuks, kuid laps teeb oma usulise valiku ise (n=1). Eesti kooli traditsioonis on enamus klasse segaklassid, mis aitavad lapsel sotsialiseeruda, areneda ja mõista soorolle. Eestlannad panevad lapse segaklassi õppima (n=4).

Kunstitunnis aktimaali joonistamises ei nähta midagi ebamoraalset (n=1) ning lapsel lubatakse tunnist osa võtta. Selline mõtteviis näitab tolerantsust ja laia silmaringi. Lapse arengule soovitakse igati kaasa aidata ning ei seata tema hobidele piiranguid, mis tuleksid emade enda usulistest tõekspidamistest (n=5).

Lapse õnn seatakse esikohale. Kui laps avaldab soovi minna välismaale õppima, siis aidatakse teda unistuse täide viimisel (n=6). Lapse hariduse mitmekülgsus, lai silmaring ning välismaal elamise kogemus annavad talle parema stardipositsiooni iseseisvaks eluks.

Kui laps on piisavalt vana, siis ei keelata tal ööklubisse pidutsema minekut (n=2). Laps otsustab ise, kuidas parimal moel lõõgastuda ning selle ära keelamine toob vaid pingeid vanema ja lapse suhetesse.

Samuti ei sekkuta lapse elukaaslase valikusse (n=6). Lapse õnnelikkus seatakse esikohale ning mõistetakse, et laps on teinud oma valiku, järgides südamehäält. Täiskasvanult lapselt oodatakse omaette elama kolimist (n=5) ning pere loomist. Eesti kultuuriruumis ei ole kombeks põlvkonniti koos elada, sest eestlased armastavad privaatsust.

Perekonna raha kasutamise üle otsustavad mees ja naine ühiselt (n=3) ning planeerivad koos suuremaid pere väljaminekuid. Kui abikaasa on välismaalane, siis raha kasutamise üle otsustab naine (n=1), kuna mees ei tunne siinset eluolu piisavalt hästi.

Naised arvavad, et mehed ei peaks teadma kõiki nende saladusi (n=4). Mõned asjad võiksid jääda minevikku, eriti kui nende paljastamine tooks ilmaasjata pahandust, armukadedust ja tüli pereellu. Sõbrannade vahelistel jutuajamistel ilmsiks tulnud saladused, jäävad sõbrannade vahele ning abikaasaga neist ei arutata.

Siinses kultuuriruumis ei ole polügaamia levinud ning sellesse suhtutakse taunivalt (n=3). Individualistlik eestlanna eelistab monogaamset suhet ning ei soovi oma abikaasat teiste naistega jagada. Eestlannad peavad loomulikuks, et abielu lahutuse korral jäävad lapsed ema kasvatada (n=5) ning eksabikaasalt oodatakse laste materiaalsel toetamist (n=1). Eestlannad on kindlad, et nad suudavad ka üksikvanemana kasvatada lapsest igati tubli ja asjaliku inimese.

1.1.4. Elustiil

Individualistlikus kultuuriruumis, kus inimest hinnatakse tema saavutuste järgi, süstitakse tahtlikult naistesse soovi omada võimu ning töötada karjääriredelil vastutaval kohal. Keegi ei soovi olla alluv, ikka unistatakse ülemuseks saamisest (n=2).

Peale rahuldust pakkuva töö on naiste jaoks väga tähtsal kohal sõbrad. Sõbrad on need, kellele toetatakse rasketel hetkedel või kellega jagatakse igapäevaseid kordaminekuid ja rõõme. Kuid mille järgi valida sõpru? Religioosne kuuluvus ega sõbra sugu (n=5) ei tohiks olla kriteeriumiks, mille järgi valik tehakse. Pigem võiks

sõbra valiku kriteeriumiks olla hingesugulus ning rõõm, mida pakub ühiselt koos veedetud aeg.

Eestimaa aeg-ajalt lühikeseks jäävatest suvedest, tuleb võtta maksimum. Päikest võttes (n=1) ja ujumas käies (n=4), kogutakse endasse piisavalt energiat, et külm, pime ja karge talv vastu pidada.

1.2. Islam

1.2.1. Suhtumine ühiskonda

Põhiseaduse kohaselt valitseb Eestis usuvabadus ning igapähe on võimalik praktiseerida meelepäraseid religioosseid talitusi. Riik ei piira ega raskenda moslemiks olemist (n=2).

1.2.2. Maailmavaade

Peaangel Gaabriel ilmutas kahekümne kahe aasta jooksul prohvet Muhammadile püha raamatu – Koraani. Koraani on keelatud midagi juurde kirjutada või maha kustutada, see on Jumala vahetu sõna (n=6). Koraani peasõnumiks on usk ainuisikulisse Jumalasse – Allahisse (n=5). Sellel dogmal põhineb islam. Allah on loonud maailma ja siin valitseva korra, et inimene ei eksiks Tema tahte vastu, on Allah Koraani üles märkinud seadused, mille täitmist Ta inimkonnalt ootab. Inimese peab täitma alandlikult viite tugisammast (n=6), mis tagavad tema hingele sissepääsu paradiisi. Jumal ootab inimeselt seadusekuulekust, austust ja alandlikkust.

Džihaadi tuntaks läänemaailmas enamjaolt püha sõja nime all ning nähakse selles moslemite võitlust islamit ähvardavate vaenlastega (n=3). Tihti ei teata, et seda kutsutakse ainult väikeseks džihaadiks ning tõeline ehk suur džihaad on iga moslemi sisemine võitlus iseenda ego (n=4) ja saatana ahvatlustega. Et muutuda paremaks moslemiks, peab sisemiselt olema ergas ning valmis iga hetk asuma võitlusesse ego järgmiste salasepistuste vastu, sest ainult hea ja kuulekas moslem pääseb paradiisi (n=6).

Sisemises võitluses saab toetuda viiele tugisambale (n=4) ning leida vajalikke teadmisi ja abivahendeid religioossetest raamatutest (n=2). Tänu seaduskuulelike moslemite olemasolule on Allah siinamaani halastanud maailma peale (n=3). Viimsel Kohtupäeval astub iga moslem Jumala kohtu ette ning talle loetakse ette eluraamatust

tema maised teod ja mõtted, mille põhjal teeb Jumal lõpliku otsuse hinge saatuse üle (n=1). Sõnakuuleliku moslemi maiseid ponnistusi on Jumal tähele pannud ning teda ootab alandlikusse ja sõnakuulelikkuse eest tasu – pääs paradiisi (n=3). Jumala seaduste vastu tahtlikult eksijaid, aga heidetakse põrguleekidesse (n=3). Enesetaputerroristidele sisendatakse, et viies täide oma missiooni, ootab neid kohene pääs paradiisi. Süütute inimeste tapmine ei vii paradiisi, vaid enesetaputerroristide hinged heidetakse põrguleekidesse (n=4), kuna nad on tahtlikult eksinud Jumala seaduste vastu.

Jumal ei ole moslemitele Koraanis misjonikäsku andnud ning naised ei misjoneeri sugulasi, sõpru ja tuttavaid (n=4). Iga inimene leiab tee Jumalani ise. Allah saatis oma sõnumitoojad kristlaste juurde, kuid nemad lasid oma mõtetel ja sõnadel seguneda Jumala omadega, mistõttu islami põhimõtete järgi Piibel ei ole vahetu Jumala sõna vaid inimeste poolt kirjutatud raamat Jumalast. Jumala sõnumi moonutamine on andestamatu patt.

1.2.3. Perekond

Traditsiooni kohaselt lõigatakse poisslapsed ümber (n=6), alates seitsmendast päevast peale sünni kuni kahe teistkümnenda eluaastani. Antud kommet järgitakse religioossetel ja hügieenilistel põhjustel. Islami ühiskonnas ei ole riik ja religioon üksteisest eraldatud ning Jumala seadusi peetakse ühiskonna alustalaks. Väiksele lapsele hakatakse varakult õpetama islami põhitõdesid (n=5). Kooliikka jõudes pannakse laps õppima moslemite kooli (n=1).

Kristlike toitumistavade erinevuse tõttu ei lubata lapsel minna mitte moslemist sõbra sünnipäevale (n=1), kuna ei olda kindel, et pakutav toit on islami traditsioonide kohaselt puhas ning ei soovita, et laps teadmatult rikuks moslemite toitumistavasid. Samas leitakse, et sünnipäevalapse vanemad võiksid menüüid koostades arvesse võtta nende lapse toitumistavasid (n=1).

Lapsele seatakse hobide harrastamisel religioossetest põhimõtetest tulenevalt piirangud (n=4). Jumal on pannud vanemad lapse religioosse puhtuse eest vastutama ning andnud õiguse lapse vabaaja tegevusi kontrollida. Samuti keelatakse lapsel ööklubisse minek (n=4), kuna seal juuakse ohtrasti alkoholi (n=1), mille tarbimine on moslemitele keelatud. Moslemid ei tähista kristlike pühi nagu jõulud (n=3),

ülestõusmispühad (n=5), jaanipäev (n=4) ning kadri- ja mardipäev (n=5). Lapsel ei käi päkapikud (n=5) ega jõuluvana (n=4).

Religioon on selgepiirilisel kujundanud meeste- ja naisterollid (n=2). Mehelt oodatakse perekonna majanduslikku kindlustamist ning naised peavad hoolitsema kodu eest ning sünnitama ja kasvatama lapsi. Mees on perekonna pea, kes otsustab perekonna raha kasutamise (n=2). Islami traditsioon pooldab polügaamiat (n=3). Mehel on õigus võtta endale neli naist, kui ta suudab neid kõiki ühtemoodi ülal pidada. Naine peab nõustuma mehe valikuga võtta majja teine naine (n=2). Koraan annab meestele õiguse kontrollida oma naiste tegemisi ning vajaduse korral nad korrale kutsuda. Eksimuse korral võib mees naist füüsiliselt karistada (n=1).

1.2.4. Elustiil

Islami traditsiooni kohaselt ei tohi naine oma keha eksponeerida. Riietus peab olema kattev, tagasihoidlik ja avar (n=6) ning juuksed peavad olema kaetud rätikuga (n=5). Naine ei tohi näha välja ahvatlev ning oma riietusega tõmmata endale võõraste meeste pilke. Samal põhjusel ei jumesta naised ennast enne väljaminekut (n=3) ega värvi küüsi (n=6).

Naise rolliks on hoolitseda kodu eest ning sünnitada ja kasvatada lapsi, mistõttu ei ole mõeldav tööalane karjäär (n=3) ning kogukondlikest üritustest osavõtt (n=1). Trenni saab väga edukalt ka kodustes tingimustes teha.

Allah on keelustanud sealiha söömise ning seda reeglit järgitakse hoolega (n=6). Islami traditsiooni kohaselt on reede püha päev, mida tuleb eriliselt tähistada – minna ühisele palvusele (n=2) ning hiljem kodus pidulikult kogu perekonnaga lõunatada (n=3).

2. Eestlannast moslemi kuvandi analüüs

Jaotades respondentide vastuseid kahte perspektiivi on märgata, et analüüsi tulemusena tekib kolmas jaotus – eestlannast moslemi kuvand – kelle käitumis- ja mõttemaailmas peegeldub eestluse ja islami segunemist.

2.1. Põhimõtted, millega kõik respondendid nõustusid

Intervjuusid analüüsid selgub kaheksateist põhimõtet, millega kõik eestlannadest respondendid nõustuvad. Antud põhimõtetega võib kirjeldada eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside ühisosa. Põhimõtted, millega nõustutakse:

- järgitakse viite islami tugisammast;
- usutakse, et Koraan on vahetu Jumala sõna inimkonnale;
- ollakse abielus või plaanitakse abielluda moslemist mehega;
- plaanitakse lähitulevikus Eestist ära kolida;
- kantakse katvaid rõivaid;
- ei värvita küüsi;
- jälgitakse hoolikalt oma toitumisedelit ning ei sööda sealiha ja õpetatakse lapsi sama kommet järgima;
- pooldatakse poisslaste ümberlõikamist;
- ollakse kardinaalselt vastu tütarlaste ümberlõikamisele;
- kiidetakse heaks lapse mitte moslemist parim sõber;
- soovitakse kooliprogrammi ainekavas näha maailmausundite õpetust;
- lubatakse lapsel minna välismaale õppima;
- ei sekkuta lapse elukaaslase valikusse;
- ollakse veendunud, et mees ei tohi kasutada naise vastu füüsilist vägivalda;
- leitakse, et lahutus on lubatud;
- hea ja kuuleka moslemina pääsetakse paradiisi;
- respektieritakse kristlust;
- oodatakse ühiskonnalt mõistvat suhtumist oma tõekspidamistesse.

Nimekirjast võib märgata, et vaatamata islami usku pöördumisele, on naistes säilinud eestlaslike käitumis- ja mõtteviise, mis on vastuolus islami põhimõtete ja traditsioonidega.

2.2. Eestlannast moslem

Eelmises peatükis analüüsi tulemusena tekkinud eestlannast moslemi kuvandi kirjeldamiseks kasutatud võtmesõnad tuuakse uuesti välja ning seostatakse esimese peatüki teoreetilise osaga – eestluse ja islamiga. Eestlannast moslemi kuvandit

vaadeldakse neljast vaatepunktist: suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil.

2.2.1. Suhtumine ühiskonda

Negatiivne islami propaganda meediakanalistes on inimesed muutnud skeptiliseks islami ja moslemite suhtes. Ühiskonna sallimatut hoiakut tajutakse ning lähitulevikus tahetakse sel põhjusel Eestis lahkuda (n=6). Eestis on raskendatud usukommete täitmine, kuna puudub mošee. Uueks kodumaaks soovitakse valida islamiriiki, et kasvatada laps üles islami kogukonnas (n=2) ning anda talle religioosne haridus.

Uuel kodumaal paremini hakkama saamise nimel, on valitud endale islamipärane eesnimi (n=3). Seda kasutatakse ka Eestis, rõhutades oma usulist kuuluvust ning näidates madalat rahvusluse tunnet. Lapsele on pandud kohe sündides islaminimi (n=3) või valitud hiljem eesti nimele lisaks islamipärane nimi (n=2), et uuele kodumaale jõudes, oleks lapsel kergem kogukonda integreeruda.

2.2.2. Maailmavaade

Jumalat on tajutud lapsepõlvest saadik (n=5). Oletavaid religioossuse põhjusi võiks otsida keskkonnast (90ndate usuline ärkamine ja pühapäevakool) või perekonnast (kristlastest sugulased). Pühapäevakoolist ei saadud oma küsimustele vastuseid. Tõde hakati otsima ise (n=1), suheldes sõpradega ja uurides, mida nemad usuvad (n=3), samuti loeti religioosseid raamatuid ning otsiti vastuseid internetist (n=3).

Otsingute tulemusena jõuti islamini, milles leiti kaua otsitud tõde (n=5). Islam on lihtne ja loogiline võrreldes kristlusega (n=2). Islami usku pöördudes ei muutunud Jumala olemus vaid religioossed talitused (n=1). Kui Jumala olemus jäi samaks, siis kristlasena ei oldud mõistetud Kristuse ristisurma mõtet, kolmainu dogmat ning Jumala armastust.

Inimene ei suuda ilmaski mõista Jumala saladusi ja olemust, kuid tekib küsimus, miks Jumal enam ei ole armastus, vaid prohvet Muhammadile antud sõnumi põhjal ainult seadus. Allah ilmutab end islamis läbi seaduste, mille täitmist inimestelt oodatakse. Reeglid on kindlalt paika pandud (n=3), nende täitmisel ootab

pääs paradiisi ning enam ei ole vaja sügavuti mõtiskleda jumalikke saladuste toimimise üle.

Tee Jumala juurde ei ole kerge ning inimlikku ekslikku loomust arvesse võttes, võib tihti komistada. Abi otsitakse vaimset teejuhilt, keda nähakse teises targemas ja kogenumas inimeses (n=1), Allahis (n=2), prohvet Muhammadis (n=1) või Koraanis (n=1). Kuigi islami seaduste järgi ei ole vaja vahendajat inimese ja Jumala vahel, on eestlannadest moslemid leidnud endale kellele või millele toetuda, kui enda tarkusest puudu jääb.

Vaatamata teejuhile ja tahtele olla hea moslem, tehakse paratamatult pattu, eksides Jumala reeglite vastu. Suuremate pattude puhul tunnetab inimene ise, et ta on pattu teinud. Väiksemate üle otsustamiseks, aga vajatakse Allahi seadusi (n=1). Tekib kahtlus, kas 1600 aastat tagasi islami seaduste kirjapaneku aegu, olid inimestel samad probleemid, mis tänapäeval. Allahit tuntakse päästva ja halastava Jumalana (n=2), kes andestab patud, kui kogu südamest andeks palutakse.

Alandliku ja tänuliku moslemi hing muutub pärast surma kergeks ja hõljub paradiisi Allahi juurde (n=1). Paradiisivärad on avatud kõigile inimestele usutunnistusest olenemata, (n=2), tuleb vaid hea ja abivalmis inimene maises elus olla. Lõpliku otsuse, kes pääseb paradiisi ja kes mitte, teeb aga Jumal, inimese elatud elu põhjal (n=2). Islam ei päästa maailma, sest kõik inimesed ei suuda aktsepteerida islamilikke põhimõtteid ja seadusi (n=1). Igäihte tee Jumalani on erinev, mõnele sobivad rajanäitajateks islami seadused, mõnele mitte.

Kuigi islamis ei eksisteeri misjonikäsku, üritavas eestlannadest moslemid rääkida inimestele tõest, mida nad on leidnud on ning jagavad islamilikku kirjandust (n=1). Kristlaste maailmavaadet respektieritakse (n=6), sest Koraanis on neid mainitud raamatu rahvana, keda tuleb austada. Kristlastelt oodatakse soovi astuda religioonidevahelisse dialoogi (n=1), et vähendada islami ja kristluse vahelisi arusaamatusi ning võidelda koos Eesti kultuuriruumi religioosselt sallivamaks muutmise eest.

2.2.3. Perekond

Vaatamata sellele, et osades islamiriikides lõigatakse tütarlapsi ümber, ollakse antud kombele kardinaalselt vastu (n=6). Arvatakse, et seda on sealsetes riikides praktiseeritud enne islami tulekut ning islam on selle kohaliku tava üle

võtnud ning kombel puudub igasugune religioosne taust ning seda ei tohiks seostada islamiga. Laste kooliminekuikka jõudes valitakse neile koolid, kus lastel on võimalik õppida eraldi poiste või tüdrukute klassis (n=4). Oma valikut põhjendatakse laste soolistest tingimustest tulenevate arenguliste erinevustega, loodetakse tagada sel moel lapse parem õppeedukus ning hoida ära liigne huvi vastassugupoole vastu. Kooliga tehakse koostööd ka lapse menüü paika panemisel ning vajadusel pannakse kodust söök kaasa (n=3). Naine vastutab lapse usuliste kommete täitmise eest.

Kooliprogrammis soovitakse näha maailmausundite õpetust, et laps mõistaks paremini erinevaid religioone ja nendes praktiseeritavaid kombeid ning avardades silmaringi muutuks rohkem tolerantsemaks (n=6). Samas soovitakse, et tunnis tutvustatakse sügavuti erinevaid usundeid, sealhulgas islamit (n=3), et laps saaks ise otsustada, milline religioon sobib tema maailmavaatega kõige paremini (n=1).

Lapsel lastakse endale sõpru ise valida ning aktsepteeritakse neid vaatamata sõbra usutunnistusele (n=6). Lapse sõbras ei nähta ohtu ning negatiivset mõju lapse religioossetele põhimõtetele. Sõbra sünnipäeval lubatakse lapsel süüa kartulisalatit, kui ta jätab vorstitükid puutumata (n=1). See näitab tolerantsust ning soovi mitte solvata lapse sõbra vanemaid, samas päästab lapse pilkamise alla sattumise eest.

Moslemist abikaasa võrdlemisel eesti mehega leitakse, et moslem väärtustab perekonda rohkem (n=5). Teiseks positiivseks jooneks tuuakse välja, et moslemist mees ei tarbi võrreldes eestlasega alkoholi (n=4). Alkoholi on muutunud eestlaste jaoks üheks lõõgastumise võimaluseks ning vahel ei suudeta oma piire tunnetada. Islami seaduste järgi on alkoholi tarbimine keelatud, mistõttu moslemid ei lõõgastu alkoholi juues.

Perekonnas tekkinud lahkemine tuleb kõik ära lahendada rääkimise teel ning naiste vastu ei tohi kasutada vägivalda (n=6). Vägivald ei ole lahendus, vaid see võib viia ainult lahtuseni (n=6). Islami kultuuris üritatakse vältida lahtust, kuid eestlannadest moslemid leiavad, et ei tasu lahkemine korral ennast ja lapsi piinata kui osapooled on õnnelikumad eraldi elades. Ollakse iseendas kindel, et suudetakse ka ilma meheta hakkama saada ning lastest tublid inimesed kasvatada. Erandjuhul polügaamia ideed pooldatakse, nt kriisiolukordades, kuid sellegipoolest ei nõustuta olema oma mehe teine naine (n=2).

2.2.4. Elustiil

Koraan on islami püha raamat, mis anti prohvet Muhammadile araabiakeelsena ning seetõttu peetakse araabia keelt Jumala pühaks keeleks. Eestlannadest moslemid loevad eestikeelset koraani (n=4), kuna araabia keelt ei ole suudetud veel selgeks õppida. Islamis on reede püha päev. Eesti kultuuriruumis on pühapäev selleks päevaks, millal tööd ei tehta ja lõõgastutakse. Eestlannadest moslemid ei tähista reedet (n=3), pigem nähakse püha päevana pühapäeva.

Islami traditsioonide järgi katavad naised oma juukseid, kuid mitte nägu. Eestis kantakse rätikuid rahvariiete osana, ilmastikutingimustest tulenevalt või moevoolu järgides, kuid traditsiooni kohaselt ei pea rätik katma kõik juukseid. Religioossetel põhjustel rätiku kandmine on seetõttu tänapäeval selgesti eritatav. Islamis taotletakse rätiku kandmisega naiste vähem märgatavamaks muutmist, Eesti kultuuriruumis tõstab rätiku kandmine naisi esile ning seab neid tähelepanu keskpunkti. Siinne ühiskond suhtub islamisse negatiivselt ning sel põhjusel eestlannadest moslemid ei kannu väljas käies rätikut (n=1).

Vaatamata tagasihoidlikkuse nõuetele naised jumestavad ennast enne välja minekut (n=3). Hoolimata usutunnistusest soovivad intervjueritud naised ilusad välja näha. Peale islami usku pöördumisega on kaotatud sõpru, kes ei suuda naistes toimunud muudatusi aktsepteerida (n=3). Paljud sõbrad on jäänud samaks ning ei pea islamit sõpruse takistavaks teguriks, samuti on juurde tekkinud uusi sõpru.

Islamis on keelatud võõraste meestega suhtlemine, kuid ühissõidukis jäädakse istuma või istutakse võõra mehe kõrvale (n=5). Eestis ei vaadata sellise käitumise peale võõristavalt ning bussiga sõites eelistatakse pigem istuda kui püsti seista. Vajadusel külastatakse meessoost arsti (n=4), sest tervis on tähtsam kui usulised tõekspidamised ning meesarsti jaoks on naine üks mitmetest patsientidest, kellele tuleb arstiabi anda.

Islamis sõltuvad naised meestest ning ilma meeste heakskiiduta ja loata ei tehta midagi. Eestlannadest moslemid on iseseisvad ning vajadusel reisivad üksinda, ilma meessoost saatjata (n=4). Eestimaa üheks suviseks harrastuseks peetakse ujumas käimist (n=5). Moslemina soovivad naised endale muretseda spetsiaalselt moslemitele mõeldud ujumisriided (n=4) või nende puudumisel minnakse ujuma riietega, millega randa tuld (n=1). Kuigi allutakse islami seadustele ning ei eksita keha eksponeerimise käsu vastu, saadakse Eesti kultuuriruumis tahtmatult sellistes ujumisriietes liigse tähelepanu osaliseks. Kogu riietega vette minekul, ei eksponeerita

oma keha alastust, kuid veest välja tulles märjad riided liibuvad vastu keha ning tekkinud on soovimatu keha eksponeerimise efekt.

Harrastus, mis ei ole moslemitele kohana, aga eestlannade jaoks on hobi, on fotograafia (n=2). Ebajumalate teenimise keelu tõttu, ei kujutata Allahit ega prohvet Muhammadi. Sellele tuginedes ei soovi moslemid võõraste inimeste piltidele jääda. Naistele sellegipoolest meeldib pildistada, sest see on nende hobi ning Eesti kultuuriruumis jäävad inimesed meelsasti kaamera ette naeratama.

Eesti ühiskond suhtub moslemitesse, tänu meediale, negatiivselt. Naised soovivad seda seisukohta muuta, kirjutades islamiteemalisi artikleid (n=2). Loodetakse valgustada kaasmaalasi islami põhitõdede ja traditsioonide osas, et parandada suhtumist moslemitesse.

2.3. Hariduslikust taustast tingitud eestlannadest moslemite maailmapildi võrdlus

Eestlannadest moslemid jagati hariduse järgi kahte kategooriasse: maksimaalselt keskharidusega ja kõrgharidusega. Mõlemasse gruppi kuulus kolm respondenti. Võrdlusest jäeti välja respondentide vastused, millega mõlemad grupid olid võrdselt ühisel arvamusel.

Tabel 1. Maksimaalselt keskhariduse- ja kõrgharidusega eestlannadest moslemite mõttemaailma erinevused.

<i>Mõttemaailma erinevused</i>	<i>Põhikool ja keskharidus (n=3)</i>	<i>Kõrgharidus (n=3)</i>
<i>Eesnimi on muudetud</i>	3	1
<i>Moslemitesse suhtutakse mujal maailmas avatumalt kui Eestis</i>	3	1
<i>Lapsel on islaminimi või uus islamipärane „esinemisnimi“</i>	3	2
<i>Lapsele peab pakkuma sõbra sünnipäeval eraldi salatit ilma vorstita</i>	2	0
<i>Laps võib sõbra sünnipäeval süüa kartulisalatit, kui jätab vorstitükid söömata</i>	0	1

<i>Laps pannakse moslemi lasteaeda, hiljem moslemi kooli</i>	<i>1</i>	<i>0</i>
<i>Huvi tõttu vastassugupoole vastu pannakse laps kas poiste või tüdrukute klassi</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Kunstitunnis ei tohi joonistada aktimaali</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Lapse parim sõber võib olla mitte-moslem, kui ta ei avalda lapsele halba mõju</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Laps läheb Eesti kaitsevähke</i>	<i>1</i>	<i>3</i>
<i>Lapse elukaaslast tahetakse heaks kiita</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Raha kasutamise üle otsustab naine</i>	<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Raha kasutamise üle otsustab mees</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Raha kasutamise üle otsustatakse koos</i>	<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Moslemiks olemine ei sea piiranguid töö juures</i>	<i>0</i>	<i>3</i>
<i>Moslemiks saamisel halvenes suhe oma vanematega</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Moslemiks saamisel paranes suhe oma vanematega</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
<i>Moslemiks saamisel on hinge saabunud rahu</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Abikaasa peab teadma kõiki naise saladusi</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Reedet tähistatakse piduliku lõunaga</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Kuulatakse audio Koraani</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Koraani on võimalik pähe õppida</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Koraani peasõnum on elada Jumala seaduste järgi</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Oodatakse, et Jumal juhiks neid õigetele radadel</i>	<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Tuleb külvata head ja hoida südant halbadest tunnetest prii</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
<i>Paradiisi olemuses nähakse kena elu jätku</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Põrgu on möllav tulemeri</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Mitte moslemid ei pääse paradiisi</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Ainult Jumal teab, kes pääseb paradiisi</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
<i>Džihaad on väline võitlus kogukonna</i>	<i>2</i>	<i>1</i>

<i>hüvanguks</i>		
<i>Džihaad on sisemine võitlus iseendaga</i>	<i>1</i>	<i>3</i>
<i>Patt on islami seadustele mitte allumine</i>	<i>2</i>	<i>0</i>
<i>Eestis on raske täita islamilikke usukombeid</i>	<i>2</i>	<i>1</i>

Eespool olevast tabelist võib märgata, et madalama haridusega eestlannadest moslemid on konservatiivsemate islami usupõhimõtete järgijad kui kõrgema haridusega. Nende elu on islami seaduste järgi jäigemalt korraldatud ja piiritletud ning reeglites tehakse mööndusi harvem kui kõrgema haridusega eestlannadest moslemid. Usutõdede jäiga järgimise tõttu on nende maailm jaotatud must-valgeks ja vähendanud sallivust Eesti kultuuriruumi suhtes. Arutelu tuli esile, et nende usu konservatiivsus on muutnud ka nende sotsiaalset elukvaliteeti – kaotatakse sõpru, loobutakse hobidest ning tuntakse, et ühiskond ei respekti nende religioosset valikut.

2.5. Analüüsi arutelude järeldused

Eestlannadest moslemite on segunenud eestlus ja islam ning kujundanud eestlannadest moslemitele ainuomase käitumis- ja mõtteviisi. Seoses islami usku pöördumisega on eestlannad korrastanud oma käitumis- ja mõtteviise islamilike põhimõtete ja traditsioonide kohaselt, kuid vaatamata sellele on säilinud nendes eestlaslike tõekspidamisi, mis on vastuolulised islami traditsioonidega. Kahe traditsiooni segunemine eestlannadest moslemites muudab nad erilisteks võrreldes teiste moslemitega ning eristab neid ülejäänud eestlastest.

Kõrgema haridusega eestlannadest moslemid on avarama maailmapildiga. Nad on Jumala seadused enda jaoks lahti mõtestanud, mõistes, miks Allah midagi neilt nõuab.

Respondentide vastuseid analüüsid, jõutakse alljärgnevatele järeldustele:

- Moslemiks saamisel on leitud elumõte. Jumala seadusi järgides muututakse paremaks inimeseks ning loodetakse, et tehtud ümberkorraldused käitumis- ja mõtteviisides on Jumalale meelepärased ning pärast surma pääsetakse paradiisi. Allahit nähakse seaduste loojana, kes ootab inimestelt kindlate reeglite järgimist. Mainitakse, et Jumal on halastav ja armuline, kuid ükski respondent ei räägi Jumala armastusest;

- Moslemi naistelt oodatakse tagasihoidlikku riietust ning käitumist. Eesti kultuuriruumis ei ole tavapärane katta oma pead rätikuga või kanda islamipäraseid riideid, mistõttu soovitud efekt muutub pöördvõrdeliseks – tagasihoidlik moslem satub kõikide tähelepanu alla. Sama stsenaarium toimub ujuma minnes, mil soovitakse oma keha mitte eksponeerida. Kogu riietuses ujuma minek tõmbab kaasolijate tähelepanu ning veest välja tulles märjaks saanud riided tekitavad vastupidist efekti – keha eksponeeritakse, sest inimesed vaatavad keha külge liibunud riideid rohkem kui ujumisriides olevaid inimesi. Kui soovitakse olla märkamatu ja tagasihoidlik, peab rohkem mõtlema, kuidas sulanduda massi ning kuidas mitte eriliselt välja paista, et vältida soovimatut tähelepanu;
- Eesti ühiskonnas on usugruppide suhtes võõristav ja kohati sallimatu suhtumine. Antud põhjusel üks respondentidest ei kannu väljaspool kodu rätikut. Ühiskonna negatiivse suhtumise tõttu soovivad kõik respondentid peatselt Eestist ära kolida. Üheks võimalusena ühiskonda sallivamaks muuta, nähakse kristlastega religioonidevahelisse dialoogi astumist, et üheskoos võidelda eesti ühiskonna religioosselt tolerantsemaks muutumise eest. Teisena tuuakse välja soov näha kooliprogrammis maailmausundite õpetust, mis avardaks laste, kui meie tuleviku, silmaringi ning muudaks nende läbi Eesti kultuuriruumi religioonide suhtes sallivamaks;
- Eestlannadest moslemid ei leidnud eelnevalt pühapäevkoolis käies oma küsimustele vastuseid. Tekib küsimus, kas tegemist oli õpetajate ebapädevusega või olid materjalid liiga algelised?

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö läbivaks uurimisprobleemiks oli teoreetilise ja empiirilise materjali põhjal uurida, kuidas on eestlannadest moslemid islami põhitõdesid ja traditsioone enda jaoks lahti mõtestanud ning millised muudatused on toimunud nende käitumis- ja mõtteviisides seoses islami usku pöördumisega.

Töö koosneb kolmest osast: teoreetiline, empiiriline analüüs ning küsimustiku analüüsi järeldused ja arutelu. Teoreetiline osa jaguneb kaheks: eestlus ja islam. Teoreetilise osa eesmärk oli luua ülevaade mõlemast antud teemast. Eestlust käsitletakse Eesti ühiskonna sotsiaalsete- ja kultuuriliste uuringute põhjal, soovides anda ülevaadet eestlastele ainuomastest käitumis- ja mõtteviisidest. Teoreetiline osa islamist on kokku pandud eesti- ja ingliskeelse kirjanduse põhjal, kirjeldades antud religiooni põhitõdesid ja traditsioone, andes vastuse küsimusele, milline võiks olla naise käitumis- ja mõtteviis, kui ta järgib islami põhitõdesid ja traditsioone. Teoreetiline osa oli aluseks empiirilise uuringu küsimustiku moodustamisel.

Empiiriline uuring keskendub eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside muudatuste uurimisele, seoses nende islami usku pöördumisega. Kvalitatiivse uuringumeetodiks valiti probleemikeskne intervjuu. Moslem Kätlin Hommik-Mbrate abiga leiti kuus eestlannat, kes on viimaste aastate jooksul islami usku pöördunud ning oma käitumis- ja mõtteviise ümberkorraldanud vastavalt islami põhitõdedele ja traditsioonidele. Respondentidele saadeti e-posti teel avatud vastustega pool-struktureeritud küsimustik. Ebaselgeks jäänud vastused täpsustati hiljem samuti e-posti teel. Respondentide vastustest toodi välja võtmesõnad ja loodi kodeerimisvõrgustik. Vastuseid analüüsiti eelmises peatükis kirjeldatud teooriate – eestlus ja islam, alusel ning jagati kahte perspektiivi – eestlus ja islam. Kahe perspektiivi loomise eesmärgiks oli näidata eestlannadest moslemites toimunud või mitte toimunud käitumis- ja mõtteviiside muudatusi. Analüüsi tulemusena tekkis kuvand – eestlannast moslem, kelle ainuomase käitumis- ja mõtteviisi aluseks oli eestluse ja islami segunemine. Kahe perspektiivi – eestluse ja islami, ning analüüsi tulemusel tekkinud kuvandi – eestlannast moslemi, vahel jaotatud vastused jagati võtmesõnade järgi nelja osasse: suhtumine ühiskonda, maailmavaade, perekond ja elustiil ning illustreeriti respondentide vastustega.

Küsimustiku analüüsi järeldustes ja arutelus tuuakse kahe perspektiivi – eestluse ja islami, ning analüüsi tulemusel tekkinud kuvandi – eestlannast moslemi, alla

paigutatud võtmesõnad uuesti välja, seostati need esimese osa teooriaga ning märgiti sulgudesse mitu respondenti antud mõttega nõustus. Eestlannast moslemi kuvandi all tuuakse välja 18 põhimõtet, millega kõik respondendid nõustusid. Nende põhimõtetega võib kirjeldada eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviiside ühisosa. On märgata, et vaatamata islami usku pöördumisele, on eestlannadest moslemite käitumis- ja mõtteviisides säilinud eestlust, mis on vastuolus islami põhitõdede ja traditsioonidega.

Haridusliku tausta põhjal eestlannadest moslemeid uurides selgus, et madalama haridusega eestlannadest moslemid on fundamentalistlikumad kui kõrgema haridusega. Nende elu on islami seaduste järgi jäigemalt korraldatud ning maailma „must-valgeks“ jagamine, on vähendanud nende tolerantsust Eesti kultuuriruumi suhtes. See võib olla üheks põhjuseks, miks nende sotsiaalne elukvaliteet on kannatada saanud – suhted perekonnaga halvenenud, sõprade kaotus, hobidest loobumine ning tunne, et ühiskond ei respekti nende religioosset valikut.

Käesolev töö eesmärgiks oli uurida, kuidas on eestlannadest moslemid enda jaoks lahti mõtestanud islami põhitõed ja traditsioonid ning millised muudatused on toimunud nende käitumis- ja mõtteviisides seoses islami usku pöördumisega. Uurimustöö käigus selgus, et eestlannadest moslemid on oma käitumis- ja mõtteviise ümberkorraldanud islamilike põhitõdede ja traditsioonide järgi, kuid neis on säilinud eestlaslikku käitumis- ja mõtteviise.

Respondentide vastuste analüüs pakkus huvitavaid käsitlusi, mis on islami usule võõrad, kuid mida võiks edasistes uurimustes käsitleda:

- Eestlannadest moslemite riietus;
- Ümberlõikamise kombe poolt ja vastu argumendid;
- Eestlannadest moslemite argipäeva elu seos oma kogukonnaga.

KASUTATUD KIRJANDUS

- AHMED, L. *Women and gender in islam. Historical roots of Modern Debate*. New Haven & London, Yale University Press, 1992.
- ABILINE, T. *Islam Eestis*. Tallinn, Huma, 2006.
- AL-HILALI, M. T., KHAN, M. M. *Interpretation of the meanings of the Nobel Quran in the english language*. Saudi Arabia, Riyadh, Darussalam Publishers and Distributors, 1999.
- ALTNURME, L. *Mitut moodi kristlus. Mitut usku Eesti II. Valik usundiloolisi uurimusi: kristluse eri*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.
- ALTROV, R. *Eestlaste ruumikasutus võrdlevas perspektiivis. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- ANDERSON, K. *A biblical point of view Islam*. Oregon, Harvest House Publishers, 2008.
- BERRY, D. L. *Pictures of islam. A Student's Guide to Islam*. Georgia, Mercer University Press, 2007.
- BOWKER, J. *Maaailma usundid*. Tallinn, Varrak, 2004.
- BREUILLY, E., O'BRIEN, J., PALMER, M. *Maaailma usundid*. Tallinn, Avita, 1999.
- CANER, E. M., CANER, E. F. *Unveiling islam. An insider's look at muslim life and beliefs*. USA, Kregel Publications, 2002.
- DENNISTON, G. C., HODGES, F. M., MILOS, M. F. *Male and female circumcision. Medical, legal and ethincal considerations in pediatric practise*. New York, Kluwer Academic, Pelnum Publishers, 1999.
- DODGE, C. H. *A complete and easy-to-read guide to Muslim beliefs, practices, traditions, and culture*. USA, Adams Media, F+W Publications, 2003.
- EISEN, M. J. *Eestlaste sugu, 2*. Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus, 2008.
- ERIS, S. *A brief guide Islam. Belief and practice*. Izmir, Caglayan, 2006.
- ESPOSITO, J. L. *What everyone needs to know about Islam*. New York, Oxford University Press, 2002.
- FIRESTONE, R. *Jihad. The origin of Holy War in Islam*. New York, Oxford University Press, 1999.

- FLICK, U. *An Introduction to Qualitative Reserch*. London, Sage Publication Ltd, 2009.
- GORDON, S. M. *Islam*. Tallinn, Valgus, 1991.
- HAAMER, H. *Kultuur. Eesti uue aastatuhande lävel. Väikerahva võimalused ja valikud*. Tallinn, Tea, 2000.
- HATTSTEIN, M. *Islam. Usk ja kultuur*. Tallinn, Koolibri, 2008.
- HATTSTEIN, M. *Maailmareligioonid*. Tallinn, Koolibri, 2007.
- HEIDMETS, A, SARON, J., TAMJÄRV, M. *Mõnda meist, eestlastest*. Tallinn, Oomen, 2002.
- HEWER, C. T. R. *Undrestanding Islam*. London, SCM Press, 2006.
- HIRSIJÄRVI, S., REMES, P., SAJAVAARA, P. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn, Medicina, 2007.
- HOLMA, H., BARTHOLD, V. *Muhamed ja islam*. Tallinn, Ecotalent, 1994.
- HÄMEEN-ANTTILA, J. *Islami taskusõnastik*. Tallinn, Koolibri, 2001.
- KIIN, S. *Kõik sõltub kultuurist. Valik tsenseerimata artikleid 1997-2003*. Tallinn, Online Trükitööde OÜ, 2003.
- KIRCH, A. *Eesti Euroopa Liidus: tagasivaade läbi sotsioloogia peegli. Muutused, erinevused ja kohanemised eesti kultuuriruumis ja selle naabruses*. Viljandi, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia, 2007.
- LAANEMÄE, A. *Kulturoloogia*. Tallinn, Ilo, 2007.
- LAHERAND, M.-L. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn, Infotrükk, 2008.
- LAMMENS, H. *Islam: Beliefs and Institutions*. Great Britain, Frank Cass & Co. Ltd, 1987.
- LEVY, R. *The social structure of islam*. London, Routledge, 2000.
- LEWIS, B., CHURCHILL, B. E. *Islam. The religion and the people*. New Jersey, Wharton School Publishing, 2008.
- MELLIK, A. *Vene või eesti keel? Või mõlemad? Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- MESHAB, M. T., BAHONAR, M., AL-FARUQI, L. L. *Status of women on islam*. London, Sangam Books Limited, 1990.
- MORGAN, D. *Essential Islam. A Comprehensive Guide to Belief and Practice*. USA, Greenwood Publishing Group, 2010.
- MUTT, M. *Eestlusest: essee*. Tallinn, Fabian, 2003.

- NIIT, K.-K. *Eesti tudengite väärtused 1990. aastatel. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- PAAS, E. *Kuumaverelise peruulasena Eestis. Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- PAOLUCCI, G., EID, C. *111 Questions on Islam: Smir Khalil Samir, S.J. on Islam and the West*. San Fransisco, Ignatius Press, 2008.
- PETERS, F. E. *Islam. A guide for jews and christians*. New Jersey, Princeton University Press, 2003.
- PETTAI, I. *Eestlaste ja mitte-eestlaste vastastikune sallivus. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- PUUR, K. *Ilusaim asi maailmas on viinamarjaistandus. Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- RANNALA, H., TAMMUR, A., VÄHI, M., TIIT, E.-M. *Eesti demograafiline areng ja selle jätkusuutlikus. Eesti inimarengu aruanne 2008*. Tallinn, Eesti Ekspressi Kirjastuse AS, 2009.
- REALO, A. *Individualism ja kollektivism Eesti moodi. Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.
- RINGVEE, R. *Religioon ja poliitika Euroopas: Islam: [slaidid]*. Tallinn, 2010.
- SCHIHHALEJEV, O. *Estonian young people, religion and religions diversity: personal views and the role of the school: [doktoritöö]*. Tartu, Tartu University Press, 2009. Valk, P. *Ühest heledast laigust Eesti kooli ajaloos. Usuõpetus Eesti koolides aastatel 1918-1940*. Tallinn, Logos, 1997.
- SCHIMMEL, A. *Islam*. Tallinn, Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2001.
- STATISTIKAAMET. *Kultuur, Culture 1994-2004*. Tallinn, Ofsad OÜ, 2006.
- SUBBAMMA, M. *Islam and women*. New Delhi, Sterling Publishers, 1988.
- TRUMM, A., KASEARU, K. *Individuaalse elukvaliteedi muutumine 1994-2008. Eesti inimarengu aruanne 2008*. Tallinn, Eesti Ekspress Kirjastuse AS, 2009.
- WAINES, D. *Sissejuhatus islamisse*. Tallinn, Avita, 2003.
- WALTHER, W. *Women in islam*. Princeton & New York, Marcus Wiener Publishing, 1993.
- Koraan*. Tallinn, Avita, 2007.

INTERNETI MATERJALID

- AASARU, H. *Soomes seadustatakse poeglaste ümberlõikamine.* –
[<http://uudised.err.ee/index.php?06130314>] 05.04.2010.
- ABU-DAWUD, S. *A partical collection of the ahadith, Clothing, book 32, 4092.*
[<http://www.usc.edu/schools/college/crcc/engagement/resources/texts/muslim/hadith/abudawud/032.sat.html>] 20.04.2010
- KUIMENT, P. 2009. *aastal vähenes tunduvalt ajateenistusse mitteilmunute protsent.* –
[<http://www.mod.gov.ee/et/2009.-aastal-vahenes-tunduvalt-ajateenistusse-mitteilmunute-protsent>] 07.04.2010.
- KULMAR, T., PETTI, U., LAATS, A. *Eesti teoloogiateaduse ajaloost.* –
[<http://www.us.ut.ee/27673>] 03.05.2010.
- KÜBAR, U. *Päkapikkude maaletulek.* – [<http://www.arileht.ee/artikkel/75748>]
05.04.2010.
- MITERDORF, A. *Intervjueerimise oskus.* – [<http://www.lvrkk.ee/kristiina/airi/intervjueerimisokused/index.html>] 28.04.2010.
- SILM, S. *Vanemad ujutasid eliitkoolid avaldustega üle.* – [<http://www.ohtuleht.ee/index.aspx?id=368983>] 07.04.2010.
- SINISAAR, H., TAMMPUU, P. *Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed.* – [http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/yhevanemagapered_trykki.pdf] 03.04.2010.
- WITZEL, A. *The Problem-Centered Interview.* – [<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1132/2521>] 03.05.2010.
- Ajateenistus.* – [<http://www.mod.gov.ee/et/ajateenistus>] 04.04.2010.
- Alkoinfo* – [<http://www.alkoinfo.ee/et/Alkohol-Eestis/Numbrid-ja-faktid>] 07.04.2010.
- Eesti Vabariigi Põhiseadus.* – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12846827>]
05.04.2010.
- Eestis registreerinud usulised ühendused.* – [<http://www.siseministeerium.ee/16682/?highlight=kirik>] 01.05.2010.
- Ema ja lapse tervisehoid.* – [<http://www.tai.ee/?id=5989>] 03.04.2010.
- Esimesse klassi astumine.* – [http://www.eesti.ee/est/elukaar/laps/laps_koolis/pohihariduse_omandamise_voimalused/esimesse_klassi_astumine/]
07.04.2010.

Eurobaromeeter 2005. – [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_ee_nat.pdf] 09.03.2010.

Haridusseadus. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13198443>] 07.04.2010.

Jõulud. – [<http://www.erm.ee/?node=212>] 05.04.2010.

Kohaliku kõõgi eripärad. – [http://www.eestitoit.ee/?page_id=27&language=et#Toidulaud_tänapäeval] 02.05.2010.

Kuidas valida kooli. – [<http://www.hm.ee/index.php?044891>] 07.04.2010.

Kõige populaarsemad tütarlaste ja poisslaste nimed 2009. aastal. – [<http://www.siseministeerium.ee/koige-populaarsemad-tutarlaste-ja-poisslaste-nimed-2009-aastal/>] 07.04.2010.

Perekonnaseadus. – [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1011053&searchCurrent>] 05.04.2010.

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. – [<http://www.hm.ee/index.php?0511290>] 05.04.2010.

Rahvastik religiooni suhtumise, usu ja rahvuse järgi, Rahvaloendus 2000. – [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL231&ti=RAHVASTIK+RELIGIOONI+SUHTUMISE%2C+USU+JA+RAHVUSE+J%C4RGI%2A&path=../Database/Rahvaloendus/17Usk/&lang=2>] 04.04.2010.

Riiklike Perepoliitiliste Meetmete Analüüs. – [<http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Analuuus.pdf>] 05.04.2010.

Sotsiaalministeeriumi arengukava 2007-2010. – [www.emovl.ee/files/1684041796.doc] 04.04.2010.

Tartu Katoliku Kool. – [<http://www.katoliku.edu.ee/>] 07.04.2010.

Tallinna Juudi Kool. – [<http://www.jkool.tln.edu.ee/JKOOL/>] 07.04.2010.

Tartu Ülikool. – [<http://www.ut.ee/229859>] 03.04.2010.

Teeme ära minu Eesti mõttetalgud. – [<http://www.minueesti.ee/>] 05.04.2010.

Teeme ära prügikoristus talgud. – [<http://www.teeme2008.ee/>] 05.04.2010.

Teeme ära üle-eestiline talgupäev. – [<http://www.teemeara.ee/>] 05.04.2010.

Tervis, töö- ja sotsiaalelu. – [http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V21jaanded/Publikatsioonid/2009/esinduskogumik_2009.pdf] 22.04.2010.

Usuelu. – [http://www.estonica.org/est/lugu.html?menyy_id=115&kateg=5&nimi=&alam=20&tek] 01.05.2010.

Vabariigi valimiskomisjon. – [<http://www.vvk.ee/index.php?id=12015>] 07.04.2010.

Vanalinna Hariduskollegium. – [<http://www.vhk.ee/tutvustus>] 07.04.2010.

*Lisa 1. Omavalitsuste volikogude valimistel käinud
hääletajate % viimastel aastatel*

Aasta	Valimistel osalenute %
1993	52,6
1996	52,5
1999	49,8
2002	52,5
2005	47,4
2009	60,3

Lisa 2. Tüdrukutele ning poistele enim pandud eesnimed aastal 2009 (aasta lõikes)*

TÜDRUKUTE NIMED TOP 20	KOKKU	POISTE NIMED TOP 20	KOKKU
SOFIA	85	RASMUS	150
LAURA	82	NIKITA	132
MARIA	77	MARKUS	112
ANNA	73	MARTIN	103
SANDRA	71	MARTEN	92
ELIISE	66	ARTJOM	87
DARJA	65	ALEKSANDR	80
ALINA	55	ARTUR	76
LISETTE	55	MAKSIM	75
ALEKSANDRA	54	SANDER	75
ANASTASIA	54	OLIVER	74
ARINA	52	DANIIL	71
MARTA	51	KEVIN	71
MIA	51	MATTIAS	69
VIKTORIA	51	KASPAR	68
ANNABEL	49	ROBIN	67
POLINA	49	ROMET	66
EMMA	48	ROBERT	65
MIRTEL	48	DANIEL	64
ALISA	47	OSKAR	63

Tabel on pärit Siseministeeriumi kodulehelt.

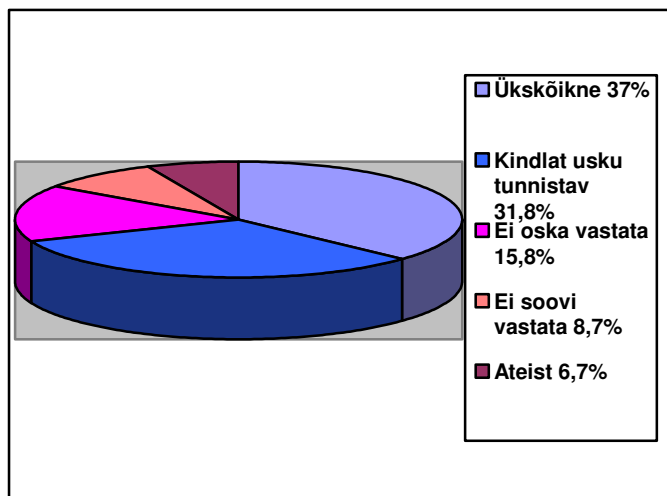
*Lisa 3. Kõrgharidusastme lõpetajad soo järgi, 2007/2008.
aastal**

Haridusaste	Kokku	Mehed %	Naised %
Kokku ¹	11 345	30,7	69,3
Rakenduskõrgharidusõpe	3 863	27,4	72,6
Bakalaureuseõpe	4 591	32,1	67,9
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	404	28,7	71,3
Magistriõpe	2 320	32,2	47,2
Doktoriõpe	161	52,8	47,2

¹ Sealhulgas kutsekõrgharidusõppe lõpetajad.

* Tabel on pärit Tervis, töö- ja sotsiaalelu 2000-2008.

Lisa 4. Eestis elavate inimeste suhtumine religiooni*

* Vastanuid kokku 1 121 582.

Lisa 5. Eesti rahvastiku religioone suhtumine*

Usutunnistus	Liikmete arv
Luterlane	152 237
Õigeusklik	143 554
Baptist	6009
Katoliiklane	5747
Jehoova tunnistaja	5747
Nelipühilane	2648
Vanausuline	2515
Adventist	1516
Metodist	1455
Moslem	1387
Eristamata kristlane	1266
Taara- ja maausuline	1058
Budist	622
„Elu Sõna“ kogudused	272
Judaist	257
Kristlikud vabakogudused	223
Uusapostlik kirik	216
Täisevangeelsed kogudused	190
Evangeelne kristlane	156
Mormoon	128
Hindu	90
Karismaatiline episkopaalkirik	61
Armeenia apostlik kirik	57
Krišnait	48
Baha'i	43
Satanist	43
„Uue Elu“ kogudus	39
New Age	29
Taoist	29

Sahadža joogid	15
Ukraina kreeka-katolik kirik	12
Anglikaan	11
Šamanist	11
Animist	10
Kalvinist	10
Muu usk	112
Usk teadmata	1890

* koostatud rahvaloenduse 2000 andmete põhjal

Lisa 6. Eestis registreerinud usulised ühendused*

Kirikud

Kiriku nimi	Koguduste arv
Eesti Evangeelne Luterlik Kirik	164
Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik	55
Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik	30 kogudust + 1 stavropigiaalne naisklooster (ei kuulu MPEÕK-I)
Eesti Metodisti Kirik	26
Eesti Kristlik Nelipühi Kirik	26
Eesti Karismaatiline Episkopaalkirik	4
Eesti Karismaatiline Osaduskirik	4
Rooma-Katoliku Kiriku Apostellik Administratuur Eestis	8 kogudust + Ukraina Kreeka-Katoliku Kiriku Kolmekäelise Jumalaema Kogudus Tallinnas; 1 munga- ja 5 nunnakloostrit
Eesti Uusapostlik Kirik Eestis	3

Koguduste liidud

Koguduste liidu nimetus	Koguduste arv
Eesti Evangeelium Kristlaste ja Baptiste Koguduste Liit	83
Adventistide Koguduste Eesti Liit	19
Eesti Evangeeliumi Kristlaste Nelipühilaste Koguduste Liit	3
Eesti Evangeelsete ja Vabakoguduste Liit	6
Eesti Vanausuliste Koguduste Liit	8
Eesti Kristlike Vabakoguduste Liit	Elu Sõna; 7 kogudust
Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liit	4
Taarausuliste ja Maausuliste Maavalla	4 koda

Koda	
Eesti Baha'i Koguduste Liit	4

* tabelid koostatud Siseministeeriumi kodulehel olevate andmete põhjal

Lisa 7. Intervjuu küsimused

1. TAUST

- 1.1. Kui vana te olete, milline on teie haridus?
- 1.2. Milline oli teie maailmavaade enne moslemiks saamist? Kuidas te leidsite tee islamini? Kas läbi abielu, õpingute, Jumala otsingute või ... ? Miks on islam ainuõige valik teie jaoks?
- 1.3. Kui kaua te olete olnud moslem?

2. PEREKOND

- 2.1. Kas te olete abielus moslemiga? Mis riigist te abikaasa pärit on?
- 2.2. Kas olete vahetanud oma ees- või perekonna islamipäraseks ja miks?
- 2.3. Kas te eelistate elada oma perekonnaga Eestis või soovite minna Eestist ära? Kui ära, siis kuhu ja miks?
- 2.4. Kas teil on lapsi, kui vanad nad on ja mis nende nimed on? Kes valis lastele nimed ja kas nendel nimedel on mingi eriline tähendus teie jaoks?
- 2.5. Kas te laseksite oma lapse ümber lõigata ja millistel põhjustel te seda teeksite? Kui te olete seda teinud, siis kus ja millal?
- 2.6. Kuidas te suhtute tüdrukute ümberlõikamisse?
- 2.7. Milliseid islami põhitõdesid te õpetate oma lapsele? Kuidas lapse islamilik haridus tema kasvades jätkub?
- 2.8. Kuidas te suhtute maailma usundite õpetamisse koolides? Kas see on teie arvates vajalik? Kas te muudaksite midagi selles programmis ja kui jah, siis mida ja miks?
- 2.9. Kas olete rahul segaklassidega või eelistaksite siiski eraldi tüdrukute ning poiste klasse ja miks?
- 2.10. Kui teie kooliealine laps peab joonistama koolis aktimodelli, kas te lubaksite tal seda teha?
- 2.11. Kui teie lapse parim sõber on mitte moslem, kas te kiidaksite seda heaks?
- 2.12. Kas teie laps peab jälgima, et liha, oleks vaid „halal“?
- 2.13. Kuidas te olete korraldanud lapse toitlustamise väljaspool kodu? Kas panete ise lapsele iga päeva toidu kaasa, et veenduda, et tarbitav toit oleks puhas?

- 2.14. Kas laps peab näiteks sõbra sünnipäeval keelduma seal pakutavast kartulisalatist, kui seal on sees vorst?
- 2.15. Kas te seate moslemina oma lapse hobidele mingeid piiranguid või võivad nad osa võtta kõigist trennidest ja ringidest, millest nad soovivad?
- 2.16. Kuidas käituksite, kui teie tütre kehalise kasvatus õpetaja soovitaks lapsel põhjalikumalt ujumisega või showtantsuga tegeleda?
- 2.17. Kas te lubaksite oma lapsel minna ööklubisse tantsima?
- 2.18. Kas te tahaksite, et te poeg läheks Eesti kaitseväge?
- 2.19. Kui teie laps sooviks minna õppima iseseisvalt välismaale, kas te lubaksite seda?
- 2.20. Kas teie laps võib endale ise valida (elu)kaaslase või eelistate teda selles aidata?
- 2.21. Mida te hindate oma mehes? Milline on erinevus eesti ja moslemist mehe vahel?
- 2.22. Kas teie mees on kohelnud teid kogu aeg samamoodi? Näiteks tutvumisperioodil, kooselu alustades ning praegu?
- 2.23. Kuidas toimub teie kodus otsuste tegemine? Kas te teete koos otsuseid või teie abikaasal on viimane sõna? Kui palju maksab teie sõna?
- 2.24. Kes otsustab, kuidas kasutada raha?
- 2.25. Kas teie kodus on eraldi meeste- ning naistetööd? Kui jah, siis millised on naiste ning millised on meeste tööd?
- 2.26. Kas te käite oma perekonnaga väljas söömas või eelistate süüa ainult kodus? Kui ainult kodus, siis miks?
- 2.27. Kas te sööte kodus ning väljaspool kodu toitusid, kus on sees sealihaga? Kuidas suhtute toitusesse, kus on osaliselt kasutatud sealihatooteid (näiteks lambavorst, kus sees on seakamar)?
- 2.28. Kuidas tähistab teie pere jõulusid, ülestõusmispühi, jaanipäeva ja kadri-mardipäeva?
- 2.29. Kas teie lapsel käivad päkapikud ja jõuluvana?
- 2.30. Kas teie suhe oma vanematega on mingil moel muutunud, kui teist sai moslem?
- 2.31. Kas mitu põlvkonda peaksid elama koos?
- 2.32. Mida te arvate mitme naisepidamisest ja kas te oleksite nõus olema teine naine või nõustuma mehe ettepanekuga võtta majja teine naine?

- 2.33. Kas mees võib teie arvates kasutada naise vastu füüsilist vägivalda ja miks?
- 2.34. Kas abielulahutus on lubatud? Kelle juurde peaksid jääma lapsed?

3. ELUSTIIL

- 3.1. Kuidas on teie elustiil muutunud pärast moslemiks saamist?
- 3.2. Kas teie riietumisstiil on muutunud ja kui jah, siis kuidas?
- 3.3. Kas te kannate kogu aeg rätikut nii kodus kui väljaspool kodu? Kes võib teid näha ilma rätikuta?
- 3.4. Kas kasutate make-upi kodus olles? Kas kasutate make-upi kodust väljas olles? Kas te värvite küüsi?
- 3.5. Kellena te töötate? Kas teie töökollektiiv on mehi ja kuidas te suhtute nendesse?
- 3.6. Kas moslemiks olemine seab teile töökohustusi täites ette mingeid piiranguid?
- 3.7. Millised on teie tööalased ambitsioonid? Kas te soovite saada ülemuseks?
- 3.8. Kas te võtate osa kogukondlikest üritustest – laulukoorist, keeleõppest, käsitöö ringist, trennidest, kampaaniast „Teeme ära!“, lumelinna ehitamisest, talgutest?
- 3.9. Milline on teie seos poliitikaga? Kas te käite valimas?
- 3.10. Millised olid teie hobid enne moslemiks saamist ja kas te jätkata nende harrastamist ka praegu? Kui ei, siis miks?
- 3.11. Millised on teie hobid praegu ja kuidas te sisustate oma vaba aega? Kui palju otsustab teie abikaasa teie hobide ja vabaaja sisustamise üle?
- 3.12. Kas te käite üksi reisimas?
- 3.13. Kas te võtate päikest ja käite ujumas? Kui ei, siis miks?
- 3.14. Kas moslemina on teil samad sõbrannad ning sõbrad, kes olid teil ka varem või piirdub teie sõpruskond ainult moslemitega või sõber on sõber vaatamata tema maailmavaadetest ja religioonist?
- 3.15. Kas teil on abikaasa ees saladusi? Kas abikaasa peab teadma kõikidest teie ning sõprade vahelisest kõnelustest?
- 3.16. Kas teil on meessoost sõpru ja kas nendega suheldes järgite te mingeid kindaid islami reeglistikku või tavasid?
- 3.17. Kas moslemiks olemine segab teil meessoost arsti visiidile minekut?

- 3.18. Kui ühissõidukis istub teie kõrvale meesterahvas, kas jääte istuma või eelistate tõusta püsti?
- 3.19. Kui te näete kedagi tänaval suudlemas, mida te mõtlete? Noorus on hukka läinud, kas nad ei tea midagi moraalist või olete te õnnelikud nende õnne üle?
- 3.20. Kas te kirjutate islamiteemalisi arvamuskirjutusi ajalehtedesse ja ajakirjadesse ning kui jah, siis mis teemadel ja miks?
- 3.21. Kuidas te arvates suhtub Eesti ühiskond moslemitesse? Kas oleks vaja seda suhtumist muuta ja kui jah, siis kuidas seda võiks teha?
- 3.22. Kas on raske/kerge olla Eestis moslem ja miks?
- 3.23. Kas elu moslemina on toonud kaasa rohkem tähelepanu?

4. USU ELU JA MAAILMAVAADE

- 4.1. Millesse te uskusite enne moslemiks saamist?
- 4.2. Milliseid usukombeid te järgite moslemina? Kas neid on Eesti ühiskonnas kerge või raske järgida ja miks?
- 4.3. Milline näeb välja teie igapäevane palvetamise traditsioon?
- 4.4. Kas te palvetate mõnikord ka spontaanselt väljaspool palvetamisaegasid ning kas ka sel juhul järgite palvetamistraditsioone – sõnad, liigutused, palvevaip?
- 4.5. Kuidas te tähistate reedet?
- 4.6. Kuidas te peate ramadaani?
- 4.7. Kuidas te täidate käsku almuste jagamise kohta?
- 4.8. Kui tihti te loete Koraani? Milliseid islamisisulisi raamatuid te veel loete ja kui tihti?
- 4.9. Mida tähendab Koraan teie jaoks? Milliseid tavasid te järgite enne Koraani lugemist, Koraani lugemise ajal ja pärast lugemist? Mis vahe on teie jaoks Koraanil ja Piiblil?
- 4.10. Kuidas te omandasite islamipõhitõdesid? Raamatutest, käisite koolis jne?
- 4.11. Mis on teie arvates Koraani peasõnum? Kirjeldage mulle, kes on Jumal ja milline on teie suhe Tema? Mida ootab Tema teilt ja mida Teie ootate Temalt?

- 4.12. Kas teil on oma vaimne teejuht ja kuidas te temaga suhtlete? Milliseid õpetusi ta teile jagab?
- 4.13. Kui tihti saate te kokku teiste moslemitega, et arutada islami ja Koraani tõdede üle?
- 4.14. Kas te misjoneerite oma tuttavaid, sõpru, sugulasi ja kui jah, siis kuidas?
- 4.15. Kas islam võiks päästa maailma? Kui jah, siis kuidas te saaksite sellele kaasa aidata?
- 4.16. Kuidas on võimalik saada paremaks moslemiks?
- 4.17. Mis juhtub teiega pärast surma? Kuhu läheb teie hing? Mida tuleb teha, et pääseda paradiisi?
- 4.18. Millisena kujutate te ette paradiisi ja millisena põrgut?
- 4.19. Islamit seostatakse tihti terrorismi ja enesetaputerroristidega. Miks see on teie arvates nii? Kas enesetaputerroristid pääsevad paradiisi ja miks?
- 4.20. Kas mitte moslemina on võimalik pääseda paradiisi ja miks?
- 4.21. Mida tähendab džihaad teie jaoks?
- 4.22. Mida tähendab patt teie jaoks? Kuidas te teate, et see mida te teete, on patt ja mida te peate tegema, et saada Jumalalt andestust?
- 4.23. Mida Te arvate kristlusest ja kristlastest?